

62 | 1997 | 6 |

časopis pre výskum slovenského jazyka

Z OBSAHU

L. Dvonč, Názvy štátov v spisovnej slovenčine v V. Blanár, Nad základnou lexikografickou príručkou v L. Králik, Nad dvoma novými dielami slovenskej etymologickej lexikografie

SPRÁVY A RECENZIE

13. slovenská onomastická konferencia. T. Laliková v Kolokvium mladých jazykovedcov po siedmy raz. M. Koncová v Slovenský preklad kánonického práva. J. Horecký v Vyšiel druhý zväzok personálnych bibliografií slovenských jazykovedcov. S. Ondrejovič v DUDOK, M.: Vývin slovakistiky. Štúdie z dejín jazykovednej slovakistiky v Juhoslávii – 18. a 19. storočie. P. Žigo v BUFFA, F.: Sarišské nárečie. Š. Lipták

KRONIKA

Životné jubileum Evy Rísovej. J. Findra v Súpis prác Evy Rísovej za roky 1971–1995. L. Dvonč

ROZLIČNOSTI

**SLOVAK ACADEMIC PRESS, spol. s r. o.,
Bratislava**

SLOVENSKÁ REČ

časopis
pre výskum
slovenského jazy-
ka
orgán
Jazykovedného
ústavu
Ludovíta Štúra
Slovenskej akadé-
mie
vied

HLAVNÝ REDAKTOR
Ivor Ripka

VÝKONNÁ REDAKTORKA
Silvia Duchková

REDAKČNÁ RADA
Ján Bosák, Ferdinand Buffa, Juraj Dolník,
Silvia Duchková, Ladislav Dvonč, Ján Fin-
dra, Juraj Furdík, Eugen Jóna, František
Kočiš, Rudolf Krajčovič, Ema Krošlá-
ková, Milan Majtán, Jozef Mlacek, Anna
Oravcová, Matej Považaj, Ivor Ripka,
František Ruščák

REDAKCIA
813 64 Bratislava, Panská 26

OBSAH

ŠTÚDIE A ČLÁNKY

- L. Dvonč, Názvy štátov v spisovnej slovenčine
.....
321
- V. Blánár, Nad základnou lexikografickou príruč-
kou
.....
332
- L. Králik, Nad dvoma novými dielami slovenskej
etymologickej lexikografie
.....
340

SPRÁVY A RECENZIE

13. slovenská onomastická konferencia. T. Lali-
ková
.....
348
- Kolokvium mladých jazykovedcov po siedmy raz
M. Koncová
.....
349

Slovenský preklad kánonického práva. J. Horecký	roky 1971–1995. L. Dvonč
.....
.....	367
352	
Vyšiel druhý zväzok personálnych bibliografií slovenských jazykovedcov. S. Ondrejovič	ROZLIČNOSTI
.....	<i>Priezorník.</i> P. Odaloš
.....
357	377
DUDOK, M.: Vývin slovakistiky. Štúdie z dejín jazykovednej slovakistiky v Juhoslávii – 18. a 19. storočie. P. Žigo	OBSAH 62. ROČNÍKA
.....
.....	378
359	
BUFFA, F.: Šarišské nárečie. Š. Lipták	INDEX 62. ROČNÍKA. S. Duchková
.....
.....	380
361	
KRONIKA	
Životné jubileum Evy Rísovej. J. Findra	
.....	
.....	
365	
Súpis prác Evy Rísovej za	

SLOVENSKÁ REČ

ROČNÍK 62 – 1997
ČÍSLO 6

Ladislav Dvonč

NÁZVY ŠTÁTOV V SPISOVNEJ SLOVENČINE

Jednotlivé štáty mávajú oficiálne názvy (pomenovania s ustáleným výberom slov a s ustáleným poradím slov). Sú to vlastné mená, ktoré sa rovnako ako iné vlastné mená píšú s veľkými začiatočnými písmenami. Oficiálnymi názvami štátov sa stali aj niektoré názvy, ktoré často vytvorili dodatočne historici. Treba pritom rozlišovať dva druhy názvov štátov. Na prvom mieste sú to neskrátené oficiálne podoby názvov, ktoré majú aj vžitú slovenskú podobu, napr. *Francúzska republika*, *Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska*, *Egyptská arabská republika*, *Brazílska federatívna republika*, *Čínska ľudová republika* a pod. Oficiálne názvy sa používajú predovšetkým v oficiálnych diplomatických dokumentoch medzinárodného styku a pri rokovaní, v podrobných geografických a kartografických dielach a monografiách o týchto štátoch. Popri nich v bežnej praxi používame skrátene názvy štátov vo vžitej slovenskej podobe, napr. *Francúzsko*, *Veľká Británia*, *Egypt*, *Brazília*, *Čína* atď. Takto sa to uvádza v publikácii *Vžité slovenské názvy štátov a závislých území* (1996, s. 9), ktorá predstavuje najnovšiu štandardizáciu vžitých slovenských názvov štátov a závislých území. Predmetom štandardizácie v tejto publikácii sú pritom nielen skrátene vžité slovenské podoby názvov štátov a závislých území, ako aj ich plné vžité slovenské podoby, ale aj slovenské vžité podoby názvov častí štátov (provincií, členských štátov atď.). My na tomto mieste si všimneme jazykovú stavbu názvov samostatných štátnych útvarov. Opierame sa pritom o materiál, ktorý prináša spomenutá publikácia. Ide nám iba o neskrátene, oficiálne podoby názvov štátov v spisovnej sloven-

čine, napr. *Francúzska republika, Brazílska federatívna republika, Nemecká spolková republika, Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska* atď.

Jednotlivé názvy štátov, ktoré sú predmetom našej pozornosti, mávajú ustálenú podobu, v ktorej sa vydeľujú dve základné časti a či dva základné členy, a to (1) určený člen, (2) určujúci člen.

Ako určený člen sa v názvoch štátov používa jednak podstatné meno *štát*, jednak aj iné podstatné mená, ktorými sa označujú jednotlivé štátne útvary. Ide o tieto podstatné mená: *džamáhírija*: *Líbyjská arabská ľudová socialistická džamáhírija*; *emirát*: *Spojené arabské emiráty*; *federácia*: *Ruská federácia*; *kniežatstvo*: *Andorrské kniežatstvo, Lichtenštajnské kniežatstvo, Monacké kniežatstvo*; *konfederácia*: *Švajčiarska konfederácia*; *kráľovstvo*: *Belgické kráľovstvo, Bhutánske kráľovstvo, Dánske kráľovstvo, Holandské kráľovstvo, Jordánske hášimovské kráľovstvo, Kambodžské kráľovstvo, Lesothské kráľovstvo, Marocké kráľovstvo, Nepálske kráľovstvo, Nórske kráľovstvo, Saudskoarabské kráľovstvo, Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska, Svazijské kráľovstvo, Španielske kráľovstvo, Švédske kráľovstvo, Thajské kráľovstvo, Tonžské kráľovstvo*; *republika*, napr. *Francúzska republika, Slovenská republika, Talianska republika* (spolu 121 názvov); *spoločenstvo*: *Bahamské spoločenstvo*; *sultanát*: *Ománsky sultanát*; *štát*: *Bahrajnský štát, Brunejsko-darussalamský štát, Eritrejský štát, Izraelský štát, Katarský štát, Kuvajtský štát, Mikronézske federatívne štáty, Spojené štáty americké, Spojené štáty mexické, Vatikánsky mestský štát, Západosamojský nezávislý štát*; *veľkovoľvodstvo*: *Luxemburské veľkovoľvodstvo*; *zväz*: *Mjanmarský zväz*.

Celkom výnimočné postavenie v rámci názvov štátov má názov *Svätá stolica* s podstatným menom *stolica*, resp. výnimočné je celé spojenie *Svätá stolica*, pozostávajúce z prídavného mena *svätá* a podstatného mena *stolica*. Popri tomto názve existuje aj názov *Vatikánsky mestský štát*, bežne sa však používa iba názov *Svätá stolica*.

Všimnime si teraz jednotlivé podstatné mená, ktoré sa používajú v názvoch spomenutých štátov.

Podstatné meno *džamáhírija*, ktoré je v názve *Líbyjská arabská ľudová socialistická džamáhírija*, má celkom výnimočné po-

stavenie. V našich slovníkoch sa toto podstatné meno nezaznamenáva. Používateľ nášho jazyka nemá možnosť zistiť, čo sa ním vlastne označuje. V spomenutej publikácii so vžitými názvami štátov a závislých území sa v druhom stĺpci hesla, v ktorom je uvedené štátne zriadenie alebo forma závislosti, zaznamenáva slovo *republika*. Vo všetkých iných prípadoch, ak ide o republiku, je v názve štátu vždy slovo *republika*. Nejdeme sa tu púšťať do rozboru výkladu vodcu líbyjského štátu, podľa ktorého je rozdiel medzi republikou a džamáhírijou. Ani štáty, v ktorých názvoch používame slovo *republika*, nebývajú absolútne totožné, jednako pri nich vždy používame toto slovo. Ak v prípade líbyjského štátu ide o štátne zriadenie, ktoré u nás bežne označujeme slovom *republika*, nevidíme nijaký dôvod, prečo by sme mali používať v názve tohto štátu slovo *džamáhírija*. Na obranu slova *džamáhírija* by sa prípadne mohlo uviesť, že podobne ako toto slovo používame v názvoch štátov aj cudzie slová *emirát* a *sultanát*. Rozdiel je tu však práve v tom, že slová *emirát* a *sultanát* (podobne ako slová *emir* a *sultán*) sú u nás známe a bežne sa uvádzajú aj v našich slovníkoch, kým slovo *džamáhírija*, ako sme už spomenuli, nie je u používateľov nášho jazyka známe a nespomína sa ani v lexikografických dielach. Slovo *džamáhírija* sa neprispôsobilo sústave nášho jazyka ani z hláskoslovného hľadiska, o čom svedčí výskyt dvoch dĺžok vedľa seba v základe slova, čo v spisovnej slovenčine nebýva. Navrhujeme, aby sme namiesto názvu *Líbyjská arabská ľudová socialistická džamáhírija* používali názov *Líbyjská arabská ľudová socialistická republika*.

Čo sa týka slova *kráľovstvo*, ktoré sa aj dnes používa v pomerne značnom počte pomenovaní, treba uviesť, že v niektorých prípadoch ide o kráľovstvo, v názve sa však toto slovo nepoužíva, napr. *Svätá Lucia*, *Svätý Krištof a Nevis*, ktoré sa v spomenutej publikácii označujú ako konštitučné monarchie, *Západosamojský nezávislý štát*, ktorý je tu označený ako kráľovstvo, pričom sa o všetkých hovorí ako o členoch Spoločenstva (predtým Britské spoločenstvo národov). Konštitučnou monarchiou a členom Spoločenstva sú aj Bahamy s oficiálnym názvom *Bahamské spoločenstvo*. V týchto názvoch sa teda nepoužíva slovo *kráľovstvo*, ale ani slovo *monarchia*, ktoré je známe zo staršieho názvu *Rakúsko-uhorská monarchia*. Používateľ jazyka sa takto z názvu štátu

nedozvedá, o aké štátne zriadenie v takomto prípade ide. Sú to vlastne „nehovoriace“ názvy.

Zo základných podstatných mien, ktoré sú súčasťou terajších názvov nezávislých štátov, sa slovo *štát*, hoci predstavuje základný výraz, používa dosť málo. Používa sa skôr v prípade názvov členských štátov, napr. členských štátov Mjanmarska, Mjanmarského zväzu: *Čjinský štát*, *Jakchajnský štát* atď. Namiesto oficiálneho názvu *Izraelský štát* sa v našich oznamovacích prostriedkoch veľmi často používa názov *Štát Izrael*, ktorý nezodpovedá bežnému tvoreniu názvov štátov v spisovnej slovenčine typu *Slovenská republika*, *Brazília federatívna republika* atď. S používaním pomenovania *štát* sa častejšie stretávame v historických názvoch štátov s prívlastkami, ktoré súvisia s názvami ich hlavných miest, napr. *Moskovský štát*, *Kyjevský štát*.

Najčastejším pomenovaním v názvoch štátov je slovo *republika*. Vcelku ide dnes o 121 názvov štátov s týmto slovom. V niektorých prípadoch na rozdiel od nedávnej minulosti pribudli názvy so slovom *republika*, napr. *Spojené štáty indonézske – Indonézska republika*, v niektorých prípadoch názvy so slovom *republika* boli nahradené názvami bez tohto slova, napr. *Ruská sovietska federatívna socialistická republika – Ruská federácia*, *Mongolská ľudová republika – Mongolsko*, *Rumunská socialistická republika – Rumunsko*, pritom však ide naďalej o republiky. Slovo *republika* sa vyskytuje aj v názvoch členských štátov, napr. *Adygejská republika*, *Čuvašská republika*, *Jakutská republika* atď. (súčasti Ruskej federácie), *Abcházská republika*, *Adžarská republika* (časti Gruzínskej republiky), *Čiernohorská republika*, *Srbská republika* (časti Juhoslovanskej zväzovej republiky). K niektorým názvom so slovom *republika* možno mať pripomienky. Štandardizovaný je názov *Republika Bosny a Hercegoviny*, ktorý nadväzuje na chorvátsky názov *Republika Bosna i Hercegovina* a rovnako znejúci srbský názov. Nazdávame sa, že namiesto názvu *Republika Bosny a Hercegoviny* by sme mali v spisovnej slovenčine používať názov *Bosniansko-hercegovinská republika* so zloženým prívlastkom *bosniansko-hercegovinská*. Oporu pre takýto názov vidíme v názve *Brunejsko-darussalamský štát*, predovšetkým však v názve *Rakúsko-uhorská monarchia*, ktorý je všeobecne veľmi dobre známy a v ktorom ide o tvorenie názvu štátu so zloženým prívlastkom *rakúsko-uhorská*. Oporu vidíme aj v najnovšie sa utvárajúcom po-

menovaní nového zväzu Ruska a Bieloruska. Hovorí sa a píše o rusko--bieloruskom zväze, takže tu ide o rovnaké tvorenie, ako je to v prípade názvu *Rakúsko-uhorská monarchia*. Zatiaľ síce nie je ešte ustálený oficiálny názov štátu, je však možné, že sa zavedie názov, v ktorom pôjde o používanie prívlastkov *ruský* a *bieloruský*.

Iné pomenovania s podstatným menom ako určeným členom sa používajú vcelku len v malej miere. Ide o slová *emirát, federácia, kniežatstvo, konfederácia, spoločenstvo, sultanát, veľkovojevodstvo, zväz*, z ktorých každé sa vyskytuje v jednom názve. Ešte treba spomenúť, že sa stretáme s používaním názvu *Japonské cisárstvo* s určeným podstatným menom *cisárstvo*, no tento názov nie je dnes oficiálny. Takým je názov *Japonsko*, ktorý predstavuje názov štátu podľa názvu krajiny, resp. ide tu o používanie názvu krajiny aj ako názvu štátu. V súčasnosti sa v názvoch štátov nevyskytuje ani podstatné meno *ríša*; vyskytuje sa iba v historických názvoch, napr. *Rímska ríša, Velkomoravská ríša, Samova ríša, Franská ríša, Byzantská ríša*; podobne je to aj so slovom *velríša*, napr. *Perzská velríša*. Repertoár určených podstatných mien v názvoch štátov sa vcelku obmedzuje na podstatné mená *republika* a *kráľovstvo* (silne prevažuje slovo *republika*).

Všeobecné podstatné meno ako určený člen býva najčastejšie v jednotnom čísle, napr. *Francúzska republika, Holandské kráľovstvo, Luxemburské veľkovojevodstvo*. Zriedkavejšie, ak ide o zväz, úniu a pod., býva určené podstatné meno v množnom čísle, napr. *Spojené štáty americké, Spojené štáty mexické, Mikronézske federatívne štáty, Spojené arabské emiráty*. Treba však zdôrazniť, že ak ide o spojenie viacerých štátov do vyššieho celku, nie vždy sa táto skutočnosť vyjadruje použitím podstatného mena v množnom čísle. Na označenie takýchto štátov sa niekedy používajú všeobecné podstatné mená v jednotnom čísle; ide o slová *federácia, konfederácia, zväz, únia* a pod., napr. *Ruská federácia, Švajčiarska konfederácia, Mjanmarský zväz*. Takéto pomenovania signalizujú, že ide o štátne útvary pozostávajúce z viacerých členských štátov. V niektorých prípadoch sa však používajú pomenovania, ktoré neukazujú na to, že ide o zväz, úniu a pod., napr. *Indická republika* (je to federácia, federatívna republika). Koniec koncov takýto je aj názov *Tanzánijská zjednotená republika*, lebo prídavné meno *zjednotená* neukazuje presvedčivo, že tu ide o fe-

deratívnu republiku; zjednotený môže byť aj štát, ktorý nie je vnútorne členený na členské štáty.

Popri určenom člene, ktorým je všeobecné podstatné meno *republika, kráľovstvo, štát* a pod., sa v názvoch štátov vydeľuje aj určujúci člen. Určujúcim členom býva najčastejšie zhodný prívlastok vyjadrený prídavným menom.

Ak ide o určujúci člen, ktorý je vyjadrený prídavným menom, záväzne sa používa prídavné meno súvisiace s názvom krajiny alebo pomenovaním obyvateľov krajiny, napr. *Slovenská republika, Holandské kráľovstvo, Ruská federácia, Švajčiarska konfederácia, Katarský štát, Mjanmarský zväz* atď. Tieto prívlastky bývajú dnes vo veľkej miere ustálené. Zmeny sa uplatňujú iba vtedy, ak sa mení názov krajiny, napr. namiesto názvu *Barma* sa dnes používa názov *Mjanmarsko* a podľa toho je aj namiesto názvu *Barmský zväz* názov *Mjanmarský zväz*. Najnovšie sa namiesto názvu *Zairská republika* zaviedol názov *Konžská demokratická republika*, čo tiež ukazuje na zmenu názvu krajiny. Tu nastáva istá ťažkosť, ktorá spočíva v tom, že popri Kongu s Konžskou demokratickou republikou je aj Kongo s Konžskou republikou. Názvy štátov sa síce odlišujú, ale názov krajiny alebo skrátený názov štátu je v týchto dvoch prípadoch totožný. Zrejme budeme musieť hovoriť o Kongu s hlavným mestom Kinshasa a o Kongu s hlavným mestom Brazzaville.

Popri prívlastkoch, ktoré ukazujú na miestnu príslušnosť štátu, sa pri niektorých názvoch štátov používajú aj ďalšie prívlastky, ktoré ukazujú na príslušnosť štátu do väčšieho jazykového celku, na vnútorné členenie štátu, politické alebo ideologické zameranie a pod. Ide o tieto prívlastky: *arabský: Egyptská arabská republika, Líbyjská arabská ľudová socialistická džamáhírija, Sýrska arabská republika, Spojené arabské emiráty; demokratický: Alžírsko demokratická ľudová republika, Konžská demokratická republika, Somálska demokratická republika, Srílanská demokratická socialistická republika*. Prívlastok *demokratická* je aj v názve *Demokratická republika Svätého Tomáša a Princovho ostrova*, v ktorom popri tomto prívlastku, ktorý je zhodný, je aj prívlastok *Svätého Tomáša a Princovho ostrova*, ktorý je nezhodný. Ďalej sú to prívlastky *federatívny: Brazílska federatívna republika, Komorská federatívna islamská republika, Mikronézske federatívne štáty, Nigérijská federatívna republika; hášimovský: Jor-*

dánske hášimovské kráľovstvo; *islamský*: Afganský islamský štát, Iránska islamská republika, Komorská federatívna islamská republika, Mauritánska islamská republika, Pakistanská islamská republika; *ľudový*: Čínska ľudová republika, Bangladéšska ľudová republika, Líbyjská arabská ľudová socialistická džamáhírija; *ľudovodemokratický*: Kórejská ľudovodemokratická republika, Laoská ľudovodemokratická republika; *mestský*: Vatikánsky mestský štát; *nezávislý*: Záposamoský nezávislý štát; *socialistický*: Líbyjská arabská ľudová socialistická džamáhírija, Srílanská demokratická socialistická republika, Vietnamská socialistická republika; *spojený*: Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska, Spojené štáty americké, Spojené štáty mexické; *spolkový*: Nemecká spolková republika; *svätý*: Svätá stolica; *východný*: Uruguajská východná republika; *zjednotený*: Tanzánijská zjednotená republika; *zväzový*: Juhoslovenská zväzová republika.

Všimnime si teraz bližšie používanie týchto prívlastkov v názvoch štátov.

Prívlastok *demokratický* sa na jednej strane obmedzil, lebo dnes sa názov *Nemecká demokratická republika* stal historickým (štát s týmto názvom už neexistuje), na druhej strane pribudol tento prívlastok v názve *Konžská demokratická republika*.

Prívlastok *federatívny* sa niekedy spája s podstatným menom, ktoré presne poukazuje na štátne zriadenie, napr. *Brazílska federatívna republika*, *Nigérijská federatívna republika* (s určeným podstatným menom *republika* ako označením istého štátneho zriadenia). Niekedy sa však spája s podstatným menom, ktoré neukazuje presne, o aké štátne zriadenie ide, napr. *Mikronézske federatívne štáty* predstavujú tiež federatívnu republiku, hoci to nie je výslovne vyjadrené v ich názve. Názvy typu *Brazílska federatívna republika*, *Nigérijská federatívna republika*, *Komorská federatívna islamská republika* sú presnejšie ako názvy typu *Mikronézske federatívne štáty*, ale sú presnejšie aj v porovnaní s názvami typu *Ruská federácia*, v ktorých sa hovorí o vnútornom členení štátu, ale nepomenúva sa štátne zriadenie. Pritom existujú aj štáty, ktoré predstavujú federáciu a republiku, ale ich názov to nijako nevyjadruje, napr. *Argentínska republika*. Sem zaradujeme aj názov *Spojené štáty americké*, ktoré, ako sa to uvádza v spomenej publikácii o vžitých slovenských názvoch štátov a závislých

území, predstavujú federatívnu republiku. Prívlastok *spojené* v spojení so slovom *štáty* neukazuje na to, že tu ide o federáciu, a to federatívnu republiku, rovnako na to neukazuje ani pomenovanie *štáty*, ktoré nie je označením štátneho zriadenia.

V prípade prívlastku *hášimovský* v názve *Jordánske hášimovské kráľovstvo* ide o použitie prídavného mena, ktoré súvisí s pomenovaním vládnucej dynastie Hášimovcov. V oficiálnych názvoch štátov sa dnes s takýmto postupom nestretáme; ide o podobný prípad, ako je napr. pomenovanie *habsburská monarchia* (monarchia ako štát s vládnucou dynastiou Habsburgovcov).

Prívlastok *ľudový* sa v dnešných názvoch používa už len vo veľmi malej miere. V nedávnej minulosti bol častý v názvoch niektorých socialistických štátov, napr. *Bulharská ľudová republika*, *Maďarská ľudová republika*, *Poľská ľudová republika*. Prívlastok *ľudový* možno zaradiť medzi politické alebo ideologické prívlastky.

Prívlastok *ľudovodemokratický* takisto patrí medzi politické alebo ideologické prívlastky. Jeho používanie sa obmedzuje na dva prípady.

Prívlastky *mestský* a *nezávislý* sa používajú v minimálnej miere. Ako sme už spomenuli, namiesto názvu *Vatikánsky mestský štát* s prívlastkom *mestský* sa bežne používa názov *Svätá stolica*, resp. najčastejšie sa používa názov *Vatikán* ako vžitý slovenský názov štátu.

Používanie prívlastku *socialistický* v názvoch štátov je dnes tiež veľmi obmedzené. V minulosti sa tento prívlastok uplatňoval v názve *Zväz sovietskych socialistických republík* a v názvoch členských štátov Sovietskeho zväzu, napr. *Ruská sovietska federatívna socialistická republika*, *Estónska sovietska socialistická republika*, *Ukrajinská sovietska socialistická republika*, *Baškirská autonómna sovietska socialistická republika*, alebo napr. v názve *Československá socialistická republika*.

Obmedzené je aj používanie prívlastku *spojený*. Je v názve *Spojené štáty americké* a analogicky v názve *Spojené štáty mexické*. Niekedy sa hovorí aj o Spojených štátoch európskych ako možnom usporiadaní Európy. Inak prívlastok *spojené* je iba v názvoch *Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska* a *Spojené arabské emiráty*.

Prívlastok *spolkový* sa vyskytuje iba v názve *Nemecká spolková republika*. Niekedy sa v bežnej praxi stretáme aj s použitím

názvu „Rakúska spolková republika“. Rakúsko je podobne ako Nemecko spolkovou republikou, v názve tohto štátu však nie je prídavné meno *spolková*, názov je iba *Rakúska republika*. Prídavné meno *spolkový* je odvodené od podstatného mena *spolok*, pričom má podľa Slovníka slovenského jazyka IV (1964, s. 177) význam „týkajúci sa spolku, súvisiaci so spolkom (ako organizáciou)“. Slovo *spolok* má podľa tohto slovníka (s. 180) prvý význam „organizované združenie viacerých osôb s istým cieľom, určením, podľa úradne schválených stanov (dnes obyč. spoločnosť, zväz, združenie ap.)“. V Krátkom slovníku slovenského jazyka (1987, s. 415) je podobné spracovanie slova *spolok*, pri prídavnom mene *spolkový* je spojenie *spolkový štát*, ktoré sa vykladá ako federatívny štát. Slovo *spolok* sa však používa nielen na označenie organizovaného združenia viacerých osôb, ale aj na označenie združenia obcí alebo miest do väčších celkov. Z gréckych dejín je známy Aténsky spolok alebo Spartský spolok. V tomto význame sa používa v nemčine slovo *Bund*, ktoré je v názve *Bundesrepublik Deutschland*. V angličtine tomuto názvu zodpovedá názov *Federal Republic of Germany* s prídavným menom *Federal*, vo francúzštine je to názov *La République fédérale d'Allemagne* s prídavným menom *fédérale*. Týmto prídavným menám zodpovedá prídavné meno *federatívny*, ktoré je v názvoch *Brazília federatívna republika* alebo *Nigérijská federatívna republika*. Prídavné meno *spolkový* v názve *Nemecká spolková republika* predstavuje vlastne akýsi historizmus, dnes by tu s prihliadnutím na stav v angličtine, francúzštine, ruštine atď. malo byť prídavné meno *federatívny*. Čo sa týka názvu *Nemecká spolková republika*, treba ešte uviesť, že v spomenutej publikácii Vžitie slovenské názvy štátov a závislých území sa uvádza poznámka, že na výslovnú žiadosť nemeckej strany sa v medzinárodných dohodách, zmluvách a podobných dokumentoch medzi Nemeckou spolkovou republikou a Slovenskou republikou používa podoba *Spolková republika Nemecko*, v ostatných prípadoch podoba *Nemecká spolková republika*. Tu treba konštatovať, že nijaký iný štát nikdy nijakú podobnú žiadosť nepredložil, nežiada kopírovať dôsledne pôvodnú podobu, napr. namiesto podoby *Francúzska republika* podobu *Republika francúzska* podľa francúzskeho oficiálneho názvu *République française*. Keby sme mali takto postupovať napr. v prípade Švajčiarska, museli by sme používať podobu *Švajčiarska konfederácia* ako ekvivalent názvu *Schweizerische Eidgenossen*

schaft (s prívlastkom pred podstatným menom), ak by išlo o texty zodpovedajúce nemeckým textom, ale podobu *Konfederácia švajčiarska* ako ekvivalent francúzskeho názvu *Confédération suisse*, ak by išlo o texty zodpovedajúce francúzskym textom. Názvy štátov podobne ako iné názvy treba tvoriť podľa vlastných zákonitostí, nemožno mechanicky kopírovať pôvodné názvy (názvy v cudzích jazykoch).

Prídavné meno *zväzový* sa vyskytuje v názve *Juhoslovanská zväzová republika*. Je to ekvivalent srbského názvu *Savezna Republika Jugoslavija* s prídavným menom *savezna*, ktorému v slovenčine zodpovedá prídavné meno *zväzová*. Predtým existoval štát s názvom *Socialistička Federatívna Republika Jugoslavija*, ku ktorému sa v Slovníku slovenského jazyka VI (1968, s. 274) uvádzal slovenský ekvivalent *Juhoslovanská socialistická federatívna republika*. Tento názov, aj keď zodpovedal bežnému tvoreniu názvov štátov v spisovnej slovenčine s podstatným menom a prívlastkom alebo prívlastkami stojacimi pred týmto podstatným menom, sa zvyčajne nepoužíval, v bežnej praxi sa používal názov *Socialistická federatívna republika Juhoslávie*. Je zaujímavé, že terajší názov *Juhoslovanská zväzová republika* sa rýchlo zaužíval, nepozorovať tendenciu uplatňovať podobu, pri ktorej by išlo o kópiu pôvodného názvu.

Repertoár zhodných prívlastkov sa do istej miery zredukoval. V minulosti sa v názvoch štátov používali aj niektoré iné prívlastky, ktoré sa v dnešných názvoch nevyskytujú: *kooperatívny*: *Guayanská kooperatívna republika*; *revolučný*: *Guinejská ľudová revolučná republika*; *sovietsky*: *Zväz sovietskych socialistických republík*, *Ruská sovietska federatívna socialistická republika*.

Už sme hovorili o tom, že v názvoch so zhodným prívlastkom alebo zhodnými prívlastkami býva prídavné meno, ktoré sa viaže na názov krajiny, napr. *Slovenská republika (Slovensko)*, *Nórske kráľovstvo (Nórsko)*, *Ruská federácia (Rusko)* a pod. V historických názvoch štátov bývajú prívlastky, ktorými sa vyjadruje vzťah k názvu hlavného mesta, napr. *Rímska ríša*, *Rímska republika*, *Moskovský štát*, *Kyjevský štát*, *Córdobské kráľovstvo*, *Granadské kráľovstvo*, *Ženevská republika*. V r. 1919 zasadal vo Weimare prvý parlament nemeckej republiky, ktorá vznikla po prvej svetovej vojne, a podľa toho sa zrodilo pomenovanie *weimarská republika*, príp. *We-*

imarská republika. Nešlo tu o pomenovanie štátu podľa hlavného mesta, ale podľa miesta zasadania parlamentu. Je to takisto historické pomenovanie.

V súčasnosti sa nepoužívajú ani názvy štátov s prívlastňovacími prídavnými menami. Ide takisto o historické názvy. Názov *Samova ríša* má charakter oficiálneho názvu, iné podobné pomenovania nepredstavujú oficiálne názvy, iba neoficiálne pomenovania podľa panovníkov, napr. *Svätoplukova ríša*, *Kocelovo kniežatstvo*, *Pribinovo kniežatstvo* a pod.

Počet zhodných prívlastkov v názvoch štátov sa pohybuje od jedného po štyri: jeden zhodný prívlastok: *Slovenská republika*, *Holandské kráľovstvo*, *Švajčiarska konfederácia*, *Ruská federácia*, *Luxemburské veľkovevodstvo* atď.; dva prívlastky: *Brazílska federatívna republika*, *Nemecká spolková republika*, *Západosamojský nezávislý štát* atď.; tri prívlastky: *Komorská federatívna islamská republika*; štyri prívlastky: *Líbyjská arabská ľudová socialistická džamáhírja*.

V nedávnej minulosti sa vo väčšej miere používali názvy s dvoma, troma alebo štyrmi prívlastkami, napr. *Československá socialistická republika*, *Poľská ľudová republika*, *Bulharská ľudová republika*, *Rumunská socialistická republika*, *Nemecká demokratická republika*. Takéto názvy zväčša ustúpili názvom s jedným prívlastkom, napr. *Poľská republika*, *Bulharská republika*, *Maďarská republika*, niektoré ustúpili v prospech názvov štátov podľa krajín, napr. *Mongolská ľudová republika – Mongolsko*, *Rumunská socialistická republika – Rumunsko*, niektoré štáty zanikli a zanikol aj názov s viacerými prívlastkami, napr. *Nemecká demokratická republika* (zlúčená s Nemeckou spolkovou republikou). Ako veľmi nepraktické sa ukazujú názvy s troma, najmä však štyrmi prívlastkami, napr. *Komorská federatívna islamská republika*, *Srílanská demokratická socialistická republika*, *Líbyjská arabská ľudová socialistická džamáhírja*. Starší názov *Ruská sovietska federatívna socialistická republika* ako oficiálny názov sa už v minulosti bežne nahrádzal skrátenou podobou *Ruská federácia*, prípadne skratkou RSFSR. Podoba *Ruská federácia* je po rozpade ZSSR oficiálnym názvom. Z názvov so štyrmi prívlastkami ostal iba názov *Líbyjská arabská ľudová socialistická džamáhírja*, bežne sa však používa iba vžitá podoba *Líbya*, čo je vlastne názov krajiny. Pretože názvy štátov s viacerými prívlastkami sú veľmi nepraktické (sú prídlhé,

ťažko si možno zapamätať jednotlivé prívlastky a ich poradie v názve), neprekvapuje ich ústup v prospech názvov s jedným, prípadne dvoma prívlastkami.

Vo väčšine prípadov zhodné prívlastky bývajú jednoduché, napr. *Slovenská republika*, *Nemecká spolková republika*, zriedkavejšie sú zložené, napr. *Guinejsko--bissauská republika* či z minulosti známy názov *Rakúsko-uhorská monarchia*.

Prívlastky bývajú zvyčajne pred určeným podstatným menom; v názve *Spojené štáty americké* je jednak anteponovaný prívlastok *spojené* a jednak aj postponovaný prívlastok *americké*. Takéto radenie prívlastkov vzniklo pod vplyvom oficiálneho anglického názvu *United States of America*. Prívlastok *spojené* je na tom istom mieste ako prívlastok *united*, prívlastok *americké* je na tom istom mieste ako nezhodný prívlastok *of America*. Podobne je to v názve *Spojené štáty mexické*.

V niekoľkých prípadoch podstatné meno ako základný člen je bližšie určené nezhodným prívlastkom: *Republika Bosny a Hercegoviny*, *Republika Marshallových ostrovov*, *Republika Pobrežia Slonoviny*, *Republika Rovníkovej Guiney*, *Republika Trinidadu a Tobaga*. V ojedinelých prípadoch podstatné meno je bližšie určené prídavným menom a celé toto spojenie je ďalej určené nezhodným prívlastkom: *Demokratická republika Svätého Tomáša a Princovho ostrova*, *Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska*.

Pomerne často sa názov krajiny používa aj ako názov štátu: *Austrália*, *Belize*, *Etiópia*, *Fidži*, *Grenada*, *Írsko*, *Jamajka*, *Japonsko*, *Kanada*, *Malajzia*, *Mongolsko*, *Nový Zéland*, *Rumunsko*, *Turkménsko*, *Tuvalu*, *Ukrajina*, *Svätá Lucia*, *Svätý Vincent*. Niekedy ide o spojenie dvoch názvov so spojkou *a*: *Antigua a Baruda*, inokedy sa dva názvy píšú so spojovníkom: *Papua-Nová Guinea*; obidva prípady by bolo potrebné zjednotiť. Názvy štátov, ktoré sú zhodné s názvom krajiny, pribúdajú. Napr. názov *Austrália* sa používa namiesto staršieho oficiálneho názvu *Austrálsky zväz*, názov *Japonsko* namiesto staršieho názvu *Japonské cisárstvo*, *Malajzia* namiesto názvu *Malajzijská federácia*, *Mongolsko* namiesto názvu *Mongolská ľudová republika*, *Rumunsko* namiesto názvu *Rumunská socialistická republika*, *Turkménsko* namiesto názvu *Turkménska sovietska socialistická republika* (bol to nesamostatný, členský štát v ZSSR), *Ukrajina* namiesto *Ukrajinská sovietska socialis-*

tická republika (tiež členský štát ZSSR, porov. Zoznam štátov a krajín sveta, 1974). Názvy typu *Austrália* majú tú nevýhodu, že neukazujú, o aké štátne zriadenie v danom prípade ide. Pripomienku možno mať k názvu *Fidži*. Oficiálny názov tohto štátu je vo fidžijskom jazyku *Matanitu ko Viti*, v angličtine *Republic of Fiji*. Ako vidíme, v názve sa výslovne hovorí o tom, že ide o republiku. Podľa toho by sme mali v spisovnej slovenčine namiesto názvu *Fidži* ako oficiálny názov štátu používať názov *Fidžijská republika*.

Na základe rozboru názvov súčasných samostatných štátov môžeme urobiť tieto závery:

V súčasnej spisovnej slovenčine sa zväčša uplatňujú názvy samostatných štátov s podstatným menom ako určeným členom a prídavným menom ako určujúcim členom spojenia, napr. *Slovenská republika*, *Holandské kráľovstvo*, *Luxemburské veľkovevodstvo*. V niektorých prípadoch je viacero prívlastkov. Na prvom mieste je vždy geografický prívlastok určujúci miestnu príslušnosť štátu (krajinu, na ktorej území sa rozkladá), za ním sú ostatné prívlastky vyjadrujúce zvyčajne politickú alebo ideologickú orientáciu, vnútornú členitosť štátu, zriedkavejšie iné skutočnosti, napr. *Alžír-ska demokratická ľudová republika*, *Nemecká spolková republika*, *Egyptská arabská republika*. Existujú názvy s jedným, dvoma, tromi alebo štyrmi prívlastkami. Najbežnejšie sú názvy s jedným prívlastkom, názvy s viacerými prívlastkami sa zväčša upravili na názvy s jedným (základným, geografickým) prívlastkom.

Pri názvoch samostatných štátov sa uskutočnili v nedávnej minulosti značné zmeny, čo súvisí najmä s politickými zmenami v šesťdesiatych rokoch v Afrike (vznik samostatných štátov) a novšie v tomto desaťročí v strednej a východnej Európe. Názvy samostatných štátov sú však dnes už vcelku ustálené a majú aj ustálenú jazykovú stavbu. Podľa nášho názoru v niekoľkých prípadoch by bolo vhodné zmeniť názvy štátov, aby boli v súlade s bežným tvorením názvov štátov v spisovnej slovenčine, napr. názov *Republika Bosny a Hercegoviny* (názov s nezhodným prívlastkom) na názov *Bosniansko-hercegovinská republika* (názov so zhodným prívlastkom, resp. zhodnými prívlastkami), názov *Fidži* (podľa názvu krajiny) na *Fidžijská republika* (na dosiahnutie zhody s oficiálnymi názvami v pôvodnom jazyku a v angličtine).

Literatúra

Krátky slovník slovenského jazyka. Red. J. Kačala – M. Pisárčiková. 1. vyd. Bratislava, Veda 1987. 592 s.

Slovník slovenského jazyka. Red. Š. Peciar. 1. vyd. Bratislava, Vydavateľstvo SAV 1959–1968. 6 zv.

Vžitě slovenské názvy štátov a závislých území. 1. vyd. Bratislava, Úrad geodézie, kartografie a katastra 1996. 72 s.

Zoznam štátov a krajín sveta. (Vžitě slovenské a úradné názvy.) 1. vyd. Bratislava, Slovenský úrad geodézie a kartografie 1974. 44 s.

Oprava. – V Správe o činnosti Jazykovedného ústavu Ľ. Štúra SAV za rok 1996 (Slovenská reč, č. 5/1997) prosíme nahradiť text na s. 289, posledný odsek, takto: Výskum súčasnej slovenčiny sa realizoval v rámci grantu *Slovenčina na konci 20. storočia – zmeny v jej systéme, normách a funkciách*. Jedným z výstupov tohto grantu bola aj príprava kolektívnej monografie *Premeny a zmeny súčasnej slovenčiny (1945–1995)*; zodpovedný riešiteľ oboch projektov bol J. Bosák. Výsledkom prvého projektu bola príprava zborníka z vedeckej konferencie *Slovenčina na konci 20. storočia – jej normy a perspektívy*, konanej v Smoleniciach 1.– 3. mája 1996.

Na s. 290, 1. riadok zhora: Kolektívna monografia je zároveň výsledkom spolupráce na medzinárodnom grante...

Na s. 290, koniec 1. odseku, doplniť vetu: Táto úloha sa riešila v rámci sociolingvistického projektu *Slovenčina v kontaktoch (a konfliktoch) s inými jazykmi*.

Vincent Blanár

NAD ZÁKLADNOU LEXIKOGRAFICKOU PRÍRUČKOU

1. Krátky slovník slovenského jazyka (KSSJ), opis slovnej zásoby súčasnej spisovnej slovenčiny, predstavuje fundamentálne dielo celospoločenského významu, ktoré vyplňa širokú škálu aktuálnych kultúrnych a spoločenských potrieb. Tretie, doplnené a prepracované vydanie pripravili známi jazykovedci a osvedčení lexikografi J. Kačala, M. Pisárčiková a M. Považaj. Slovník je vítaným pomocníkom pri upevňovaní a rozvíjaní jazykovej kultúry jednak preto, že takéto základné dielo na knižnom trhu dávno chýbalo (desaťkorunový výpredaj starších výtlačkov je trpkou spomienkou na našu „revolučnosť“), ale najmä preto, že zmenená politická, spoločenská a ekonomická situácia sa výrazne prejavila v rozmanitých nových výrazových prostriedkoch a súčasne v ústupe lexikálno-sémantických prostriedkov a ustálených spojení charakteristických pre minulý režim. Hoci podstatnú zložku slovníka tvorí opis významovej stavby heslových slov, používateľ v ňom nájde popri kodifikovanej podobe lexikálnych jednotiek (s mnohými poznámkami o ich výslovnosti, prípadne i pôvodnej podobe) aj potrebné gramatické informácie. Takže ide, ako sa v úvode pripomína, „o typ výkladového slovníka normatívneho rázu“. Svojím poňatím i lexikografickými princípmi sa KSSJ v mnohom odlišuje od obvyklých výkladových slovníkov.

KSSJ uchováva vysokú lexikologicko-lexikografickú úroveň I. a 2. vydania. Poukážeme na niektoré nové momenty prepracovaného vydania z r. 1997. Spracúvaná slovná zásoba v rozpätí od začiatku 40. rokov do polovice 90. rokov sa rozšírila o nový vyexcerpovaný materiál z posledných desaťročí; tým vzrástol spracúvaný korpus z 50 000 cca na 60 000 lexikálnych jednotiek. Základom 3. vydania je počítačová verzia jeho 2. vydania. Rozsiahle využitie počítačovej techniky umožnilo narábať s celým textom a tak dôsledne analyzovať lexikálno-sémantické javy so zreteľom na vnútro systémovú konfrontáciu. Za pomoci automatizovaných procedúr sa mohol využiť aj materiál z budovaného počítačového korpusu slovenského jazyka (tak sa vypracoval aktualizovaný heslár), dala sa overovať formálna správnosť a obsahová jednotnosť heslových statí. Slová sa mohli spracúvať ako prvky lexikálno-sé-

mantického (a vôbec jazykového) systému, čo je predpokladom vnútrojazykovej konfrontácie. Toto je pozoruhodné novum 3. vydania. Celkove je v novom vydaní asi tretina textu zmenená.

Lexikografické princípy diela sú sformulované v úvodných kapitolách. Najviac pozornosti sa venuje výberu lexikálnych jednotiek a spracúvaniu ich významov. V porovnaní so staršími vydania sú v týchto úvodných kapitolách len malé rozdiely v jednotlivostiach. Väčšie rozdiely nájdeme vo výkladoch o hniezdovaní, pretože v 3. vydaní sa uvádzajú hniezdované slová v plnej podobe a nielen ich slovotvorné prípony, ako to bolo v 1. vydaní. Takéto riešenie pokladáme za primeranejšie. Z charakteristiky lexikografických postupov zaujme klasifikácia antonym i spôsoby opisu lexikálneho významu.

2. Spomenuté vonkajšie spoločensko-politické činitele úzko súvisia s interným jazykovým vývinom. Nejde totiž „len“ o nové a ustupujúce výrazové prostriedky, ale o rozličné typy zmien lexikálnej jednotky ako prvku čiastkových lexikálno-sémantických systémov, začleňujúcej sa prostredníctvom svojej formy a významu do príslušných mikroštruktúrnych vzťahov. Aj v istých časových prierezoch sa prejavuje takýto kontinuitný vývin v dynamike jazykových prostriedkov. Tieto vzťahy sú výrazné najmä v lexike (rast // ústup lexém, lexikálno-sémantických prvkov, typických a ustálených syntagmatických spojení a pod.). Medzi dynamickou povahou (najmä) lexikálnych a lexikálno-sémantických prvkov a ich lexikografickým spracúvaním predovšetkým vo výkladových slovníkoch jestvuje isté napätie podmienené tým, že lexikografické postupy ich zachytávajú v podstate ako diskkrétne javy. Pozornosť sa zameriava zväčša na centrálné vzťahy, ktoré sú prístupnejšie lexikografickému opisu; spomeňme napr. členenie lexikálneho prvku so širokým významovým spektrom na jednotlivé semémy. Tieto otázky vystupujú do popredia najmä vtedy, ak sa spracúva slovná zásoba jazyka v historicky prelomových obdobiach, akým bol na Slovensku rok 1989. Všimneme si, ako sa autori 3. vydania KSSJ vyrovnávajú v tejto v istom zmysle špecifickej situácii s niektorými základnými lexikografickými problémami, ako je opis grafickej, ortoepickej, gramatickej a štylistickej stránky heslového slova a jeho sémantickej stavby. Pritom základným prístupom ostáva celkové chápanie lexikálnej jednotky ako prvku čiastkového lexikálno-sémantického systému.

2.1. Výber a spracúvanie heslových slov. – V 3. vydaní sa podstatne rozšíril inventár heslových slov. Nové heslové slová sú najmä z okruhu ekonomiky, štátnej správy a administratívy, počítačovej a oznamovacej techniky, rádiotechniky, telekomunikácie, ekológie, športu a i. Nové lexikálne prvky sú utvorené odvodzovacími postupmi z domácich alebo zdomácnených základov (*hovorca, predvoľba, zateplieť, zvolenbievať sa, ponovembrový, nadštandardný*), z cudzích základov (*recyklovať, videokazeta*), preberaním cudzích lexém (*softvér, grafit², ufo, ufón*), niektoré sú utvorené sémantickou deriváciou (*nosič prostriedkov na zvukový záznam, konferencia* pravidelne zasadajúci orgán), spájaním na základe syntaktického princípu (*telefónny odkazovač, žltý anjel, dlhopisová metóda, daň z pridanej hodnoty*), rozšíril sa aj súbor frazeologických prostriedkov (*mať rovnakú krvnú skupinu, robiť niečo na doraz* atď.). Rozšírenie heslára sa netýka len povrchovej štruktúry spracúvaného korpusu. Nové lexikálne prvky vstupujú do rozmanitých paradigmatických a syntagmatických vzťahov. Napr. pri hesle *doktorand* sa poukazuje na slovotvorný rad *doktorandka, doktorandský* a uvádzajú sa aj typické spojenia *školenie d-ov, d-é štípendium, štúdium*; podobne *hovorca (h. vlády), hovorkyňa, hovorcovský*. Niektoré cudzie, ale pomerne frekventované slová sa vďaka svojej fonematickej štruktúre do domácej lexiky slovotvorne hlbšie nezačlenili, majú variantnú výslovnosť a na cudzí pôvod poukazujú i niektoré morfológické ukazovatele; porov. *ecu* (vyslovuj *eku* i *ekü*) nesk. m. i s.; pravda, pri spoluhláskovom zakončení sa substantívum zaraďuje do príslušnej paradigmy (*džoging* -u m.) a pravidelné je tvorenie adjektíva (*džogingový*). V jednotlivých prípadoch sa pri nových heslových slovách poukazuje na ich pôvod, napr. *ufo* -a s. hovor., *UFO* skr. (z angl. unidentified flying objects) (s. 762). Určený typ jednozväzkového slovníka nedovolil podstatnejšie zväčšovať rozsah heslára; konkrétny výber potom, pochopiteľne, pripúšťa diskusiu (napr. pokiaľ ide o zachytenie nových lexikálnych prostriedkov).

Do slovníka nie sú zaradené vlastné mená ako heslové slová okrem prípadu, keď vlastné meno tvorí súčasť frazémy alebo lexikalizovaného spojenia. Situácia je však zložitejšia, pretože apelativizácia a onymizácia sú ustavične prebiehajúce procesy a medzi apelatívami a vlastnými menami jestvujú aj prechodné vrstvy (písanie obyvateľských a etnických mien v niektorých pravopisných

sústavách s veľkým a v niektorých zas s malým začiatočným písmenom má hlbšie gnozeologické príčiny; porov. bližšie napr. Blanár, 1996, s. 47 n.). Slová ako *gašpar* – šašo, *lazár* – mrzák, *judáš* – zradca a i. označujú stálu a charakteristickú vlastnosť denotátu, stratili povahu vlastného mena a zaradili sa do slovníka. Odôvodnene sa odlišujú jednotlivé sériové výrobky (porov. heslové slová *škoda*, *tatra*, *fiat*) a propriálne názvy príslušných značiek (porov. chrématonymá *Škoda*, *Tatra*, *Fiat*). V slovníku sa potom správne uvádza pomenovanie jednotlivého výrobku *škoda*² ako homonymum k apelatívu *škoda*¹. Do jedného hesla sa zaradili slová *Boh* (a *boh* v mnohobožstve), *Otec* (pri hesle *otec*), *Vykupiteľ* (pri hesle *vykupiteľ*), *Spasiteľ* (pri hesle *spasiteľ*), ktoré sa v náboženskom chápaní hodnotia a píšú ako vlastné mená. Heslové slovo *Otčenáš* (a *Otčenášik*) sa píše s veľkým začiatočným písmenom (v 1. vydaní KSSJ a v Pravidlách slovenského pravopisu z r. 1991 sa píše s malým písmenom); núka sa otázka: signalizuje tu veľké začiatočné písmeno náboženský termín alebo aj propriálne hodnotenie? Podobne sa píše s veľkým začiatočným písmenom modlitba *Zdravas* (ako 2. význam heslového slova *desiatok* desať *Zdravasov* v ruženci). Ako 2. význam slova *trojica* sa uvádza náboženský termín *Svätá Trojica* v kresť. vierouke Boh v troch osobách. Uplatňovanie niekoľkých lexikografických postupov v hraničných vrstvách medzi apelatívami a vlastnými menami neprekvapuje. Azda najvhodnejšie by bolo paralelné propriálne názvy vydeliť v hesle pod značkou príslušného propriálneho podsystemu, pretože ide o osobitnú lexikálnu vrstvu (tak je to napr. v Historickom slovníku slovenského jazyka).

V 3. vydaní sa vynechali pomenovania inštitúcií, zariadení, orgánov štátnej moci a správy charakteristických pre bývalý režim alebo pomenovania medzinárodných organizácií v socialistických štátoch. V predchádzajúcich vydaniach sa uvádzali v iniciálových skratkách (*ROH*, *ÚV*, *JRD*, *VUML* a pod.) alebo v explicitnej forme v exemplifikácii, napr. *V.* (Výbor) *ľudovej kontroly SSR* (1. vyd., s. 509), *jednotné roľnícke d.* (družstvo), skr. *JRD* (1. vyd., s. 91), resp. ako heslové slová, napr. *klérofašizmus*. Tieto pomenovania nepatria do živej, aktuálnej zásoby nášho spisovného jazyka, ale staršia a stredná generácia ich pozná ako reálie vlastného bývalému režimu. Nachádzajú sa v začiatočnej fáze ústupu, neskôr sa stanú historizmami. Mnohé z týchto ustupujúcich lexikálnych prvkov sa

v exemplifikácii 3. vydania neobjavili, niektoré majú kvalifikáciu *prv*, napr. *prv jednotné rolhícke d.* (3. vyd., s. 137), *bývalý*, napr. *národný v.* (výbor) *býv. orgán štátnej správy* (3. vyd., s. 818).

Heslové slovo v zásade zodpovedá lexikálnej jednotke. Odchýlky od staršieho vydania sú najmä v tom, že blízke hláskové varianty sa rozpisujú do osobitných slov, napr. *sokolča*, *sokolíča* (v 1. vyd. *sokol(i)ča*), *myksovať*, *myksľovať* (v 1. vyd. *myks(l)ovať*), *myšacina*, *myšina* (v 1. vyd. *myš(ac)ina*). Aj v 1. vydaní sa uvádzali vedľa seba varianty ako *klúť sa*, *klúvať sa*; *jajčať* i *jajkať*; *klopačka*, *klepačka*; *sotva* i *sotvaže*. Nové sú tu niektoré cudzie slová, pri ktorých sa vedľa zdomácnenej podoby uvádza aj pôvodná (anglická) podoba: *klip*, *clip*. Pravopisné dvojtvary typu *exlibris* i *ex libris*, *nabielo* i *na bielo*, *načerveno* i *na červeno* tvorili heslové slovo aj v 1. vydaní. Podobne nájdeme v obidvoch predchádzajúcich vydaniach i morfológické dvojtvary, napr. *pyžama* ž., *pyžamo* s. Vhodné je nové typografické riešenie subštandardných a slangových slov; v 3. vydaní nie sú subštandardné a slangové lexikálne prvky v pozícii heslového slova vysádzané polotučne, ale obyčajným typom písma, napr. somarina *subšt.* somárčina, somárstvo; gavalec *slang* tvrdá voj. al. väzenská posteľ. Obyčajným typom písma sú vysádzané aj slová hodnotené ako nesprávne, napr. pohádka, pohádkový, správ. *rozprávka*, *rozprávkový*; vyprostiť, správ. *vyslobodiť*, *uvolniť*.

Vývin obsahovej stránky polysémických slov sa v krátkom, ale politicky a spoločensky významnom období menej prejavil v zmenách ich významovej stavby, skôr v posunoch štýlových registrov lexikálnych prostriedkov. (Inou vecou je snaha autorov pri opise významu odideologizovať spoločensky príznakovú lexiku.) Preto má veľmi širokú dimenziu hodnotenie a kvalifikovanie heslových slov zo štylistického hľadiska. Nejde len o klasifikáciu na línii správny (tu sa používajú kvalifikátory *vhodnejšie* a *správne*) – nesprávny, spisovný – nespisovný, ale aj o zaradenie lexikálneho prvku do príslušnej vrstvy z terminologického hľadiska, o hodnotenie na časovej osi, z hľadiska pôvodu i expresívnosti. Na rozdiel od gramatických kvalifikátorov treba tu v konkrétnych prípadoch hľadať kritériá vo fungovaní slova v rozličných štýlových oblastiach, treba analyzovať zložité pragmatické činitele. Veľa môže naznačiť sociolingvistický výskum, no dôležitá úloha pripadá odborné vyškolenému jazykovednému hodnoteniu autorov (resp.

kolektívu autorov), ktorí posudzujú jazykové javy na pozadí svojich bádateľských skúseností. Pomerne jednoznačné kritériá sa dajú uplatňovať pri javoch, ktoré sa vývinovým procesom vykryštalizovali ako jednoznačné, a nie ako hraničné, prechodné. S povahou jazykových vzťahov súvisí, že okruh štylistických kvalifikátorov býval pri posudzovaní najmä synchronných lexikografických diel predmetom najživších kritických pripomienok. V 1. a 3. vydaní KSSJ signalizuje isté posuny v štýlovom registri heslových slov aj ich pravopisná stránka. Prvú fázu preberania môže reprezentovať pôvodná pravopisná forma slova v 1. vydaní slovníka, napr. *clearing* [klí-], -u m. (angl.), resp. cudzia citátová forma popri zdomácnenej, napr. *design* [dizajn], *dizajn* (angl.); *designer* [dizajn-], *dizajnér*. V 3. vydaní slovníka majú tieto heslové slová zdomácnenu podobu: *klíring*, pôv. pís. *clearing* (angl.); *dizajn*, pôv. pís. *design* (angl.); *dizajnér*, pôv. pís. *designer*. Počiatočnú fázu prenikania do nášho jazyka predstavujú cudzie lexikálne prvky, ktoré 1. vydanie slovníka nezaznamenáva a v 3. vydaní sa hodnotia ako subštandardné, napr. *imidž* (angl.) *subšt.*

Pozoruhodný krok urobil autorský kolektív zaradením pomerne bohatej vrstvy lexiky, s ktorou sa stretáme najmä v hovorených prejavoch a v reči postáv v umeleckej próze. Nejde o spisovnú vrstvu slov, ale bez jej lexikografického opisu by náš celonárodný jazyk strácal jeden charakteristický rozmer. Sú to subštandardné lexikálne prvky. Subštandardné lexikálne prostriedky, ako sa pripomína v úvodných kapitolách, tvoria často prechod medzi hovorovými slovami spisovného jazyka a medzi nespisovnými slangmi (s. 31). Jednak sú to silno expresívne podoby často používaných domácich a zdomácnených lexikálnych prostriedkov, napr. *nákladčák*, *osobák*, jednak prevzaté slová, ktoré majú v spisovnom jazyku svoje pendanty, napr. *prachy*, *pikle*, *ksicht*, *grázel*. Je zaujímavé pripomenúť, že štýlové rozpätie medzi niektorými subštandardnými slovami (napr. *imidž* – *blbý*) je väčšie ako medzi niektorými slangovými a hovorovými lexikálnymi prostriedkami; porov. napr. slová *šalovač* (staviteľský slang), *mastiť* (kartársky slang) a hovorové slová *textilka*, *fixka*. Hraničnú vrstvu medzi spisovnou a nespisovnou lexikou tvoria slová označované ako nižšie hovorové (*tentovať sa*, *ondiať*). Ďalší vývin spisovného úzu preverí primeranosť „regulačného spôsobu“ označovania niektorých slov a slovných spojení, ako napr. *menovať*³, vhodnejšie *vymenúvať*,

vymenovať; *milostný*, vhodnejšie *ľúbostný*; *vyjednať*, vhodnejšie *dohodnúť*; *pojednávateľ*, *pojednávanie* len v právnej terminológii (ale *dojednať*, *dojednávať* (sa) bez kvalifikátora) a i.

Gramatická charakteristika heslového slova vychádza z dynamickej stability spisovnej normy. Uvádzané tvary, resp. morfémy pomáhajú zaradiť slovo do príslušnej paradigmy, niekedy upozorňujú na menej ustálené systémové tvary alebo poukazujú na existujúce morfológické variantné podoby. Uvádzajú sa aj varianty, ktorých distribúcia je obmedzená, napr. (*stav stretnutia je*) *tri – jeden (jedna)* (1. a 3. vyd.). Počet kodifikovaných dvojtvarov sa v súhlase so živým spisovným úzom v 3. vydaní KSSJ rozmnožil o prípady inštrumentálu pri číslovkách *dva, obidva, oba* (*dvoma* i *dvomi* atď.). Vďaka prehľadnejšiemu poznaniu sa rozšíril počet obojvidových slovies (napr. *pašovať, folklorizovať* – nedok. i dok.). Pokiaľ ide o základný variant, mienky sa vždy nezhodujú; napr. *pejko* -a, mn. č. -y/-ovia (1. a 3. vyd.), ale napr. M. Sokolová (1996, s. 26) pripomína: „...typ *Pejko* sa skloňuje ako životné substantíva triedy *chlap*, variant *Pejky* sa používa málo“. Rozdiely pri hodnotení variantov sa vzťahujú na situáciu v danej vývinovej etape a do istej miery odzrkadľujú kontinuitný a nerovnomerný vývin jazykových javov.

2.2. Druhým základným pracovným okruhom je opis významovej stavby heslového slova. Vyčleňovanie uzlových bodov, semém, vo významovom rozpätí lexikálnej jednotky sa opiera o príslušné formálne ukazovatele (ako sú dištinktívne príznaky vytvárajúce diskurzívnu definíciu, gramatická a sémantická spájatelnosť, rekčné a intenčné typy, gramatické kategórie heslového slova). Úspornosť v jednozväzkovom slovníku sa dosahuje tlmením niektorých lexikografických postupov. Explicitne sa uvádzajú formálne ukazovatele, ktoré sú nevyhnutné pri lexikografickom opise a najmä pri postihnutí (rekonštrukcii) významovej štruktúry lexikálnej jednotky a pri naznačení distribúcie čiastkových významov.

Na výklad významu rozličných lexikálnych jednotiek sa používajú niekoľké typy výkladu; výklad pomocou opisu (ten je najbližší tzv. parafráze), výklad pomocou synonyma alebo antonyma, súvzťažnením významu vykladaného slova s jeho slovotvorným východiskom alebo poukazom na okruh používania lexikálnej jednotky v danom čiastkovom význame, tzv. sémantizácia: *píznut'*²

(o srsti, vlasoch). Pri členení bohatskej významovej stavby sémantizácia poukazuje na distribúciu jednotlivých semém. Podobne ako v predchádzajúcich vydaniach sú väzby heslových slov implicitne obsiahnuté v citlivo vyberanej exemplifikácii. Reklia sa uvádza v slovníku popri sémantizácii len ojedinele (napr. *pozrieť sa*), častejšie pri spracúvaní frazém (napr. *expr. z. [zakrútiť] s niekým zakročiť proti niekomu*). Obvyklý postup je taký, že pred semémou sa uvádza sémantizácia (napr. *znieť* [o zvuku]) a za opisom významu reklia implicitne vyjadrená v exemplifikácii.

Vzťah polysémie k homonymii je vyriešený tým, že v charakteristike lexikografických postupov sa spomína, ktoré prípady sa ako homonymné spracúvajú v osobitných heslách. V jednom hesle sa spracúvajú slovnodruhovú homonymá; vydeľujú sa rímskymi číslicami, napr. *mladý* I. príd. (...), II. *mladá*, ž. *hovor.* mladá žena al. nevesta (význ. 3). – až I. spoj. podrad. uvádza vetu 1. časovú (...), 2. príslov. miery (...), II. časť. 1. (...), 2. (...), 3. (...), 4. (...), III. *až na predl.* (...).

Pokiaľ ide o opis významu a jeho exemplifikáciu v kontexte (najmä voľné, lexikalizované a frazeologické spojenia), nová a ustupujúca lexika sa v 1. a 3. vydaní odlišujú viacerými postupmi.

Pomerne rozsiahlu vrstvu tvoria slová, ktorých sémantika sa v novom vydaní v parafráze významu modifikuje; obyčajne sa odstraňuje vymedzenie poznačené ideológiou bývalého režimu a častejšie sa pridáva hodnotenie z hľadiska kresťanskej ideológie a etiky, napr. *morálka*: k parafráze 1. významu sa v 3. vydaní pridáva (namiesto typických spojení *komunistická m.*; *zásady m-y*) „v kresť. chápaní časť teológie zaoberajúca sa ľudskými činmi z hľadiska večnej blaženosti človeka“; *hostia* v 1. vydaní *cirk.* oblátka na prijímanie, v 3. vydaní *cirk.* oblátka premenená pri sv. omši na Kristovo telo. Uvedme niekoľko príkladov na lexikografické spracovanie nových (1) a ustupujúcich (2) významových prvkov:

(1) *myš*: metonymickou deriváciou sa vytvoril nový terminologický význam z informatiky „obslužný, ručne ovládaný prvok pripojený k počítaču...“;

anjel: lexikalizovaným spojením sa vytvoril výraz z dopravy *žltý anjel* a podáva sa ako nový 3. význam.

(2) Ako zastarávajúci sa hodnotí význam „serv, podanie“ homonymného heslového slova *servis*²;

výbor: v 3. vydaní sa neuvádza metonymickou deriváciou utvorený 2. význam „orgán štátnej správy s osobitným zameraním“ (V. *ľudovej kontroly SSR*);

ľavica: v 3. vydaní sa modifikuje 3. význam i jeho exemplifikácia „ľavé krídlo v burž. polit. stranách a parlamentoch, op. pravica: *marxistická ľ.* revol. krídlo v sociálnodemokratických stranách“ takto: „ľavé krídlo v spektre polit. strán a v parlamente, op. pravica: *ľ. utrpela porážku*“;

biblia: oproti vymedzeniu 1. významu „*Biblia* kanonizované knihy žid. a kresť. náboženstva, Sväté písmo“ sa v porovnaní s 1. vydaním odôvodnene vyčleňuje ako druhý význam *kniž.* kniha veľkej vážnosti a *pren. expr.* objemná kniha.

Najčastejšie modifikácie textu 1. vydania tvoria zámény starších typických a lexikalizovaných spojení na dnešné nové a aktuálne spojenia slov. (Časť starších spojení sa v 3. vydaní KSSJ eliminovala, ako sme už spomenuli, vynechaním iniciálových skratiek.)

Medzi dôležité charakteristiky KSSJ patrí spracúvanie heslového slova ako prvku lexikálno-sémantického systému. Slová sa v heslovej stati začleňujú do externých lexikálno-sémantických vzťahov; bohato sa využíva synonymia, antonymia (tiež pri čiastkových významoch polysémických slov) a v rámci jedného hesla sa uvádzajú podľa vypracovaných zásad aj niektoré typy odvodených slov. Uplatňovaním týchto lexikografických postupov sa spája semaziologický a onomaziologický aspekt, čo umožňuje hlbšie postihnúť lexikálno-sémantickú platnosť opisovaného slova a jeho začlenenosť do čiastkového systému.

3. Veľký dosah pre jazykovú prax majú úpravy týkajúce sa pravopisu. V 3. vydaní KSSJ sa realizovali niektoré zmeny v oblasti fungovania rytmického krátenia „v súlade s Pravidlami slovenského pravopisu z r. 1991“ (*píšuci, žiaduci; bábkar, prevádzkareň, frézarový*), ako aj s ich „pripravovaným ďalším vydaním“ (s. 12). V slovníku sa platnosť rytmického krátenia rozšírila aj na prípady, ak príponám *-ár, -áreň* predchádza dvojhláska: *pamiatkar, poviedkar, mliekarka, mliekarský*. Ďalej sa odstránilo písanie dvoch dĺžok pri živočíšnych adjektívach odvodených od substantív na *-ík*: *kamzík – kamzičí, trpaslík – trpasličí* analogicky podľa doteraz platnej kodifikácie *chrobák – chrobačí, slimák – slimáčí*. V 3. vydaní slovníka sa ustalujú dvojtvary *vták – vtáčí/vtačí, kohút – kohútí/kohutí*.

4. Lexikografický opis spisovného jazyka v historicky závažných (prelomových) obdobiach je podnetný aj pre lexikológiu lexikografie. V takýchto obdobiach sa výraznejšie prejavujú (napr. v slovnej zásobe) jednotlivé vývinové procesy, na ktoré musia lexikografické postupy reagovať. Do popredia vystupujú všeobecné princípy lexikografickej praxe, ale aj jej teórie, lexikológie, a pri tom sa v jasnejšom svetle ukazuje, ktoré sú najcitlivejšie miesta v dnešnom vývine nášho spisovného jazyka. Inými slovami, aktuálny stav slovnej zásoby sa zobrazuje primeranými lexikografickými postupmi a naopak, cez daný vedecký opis slovnej zásoby možno postihnúť dynamickú stabilitu lexikálno-sémantického systému v istom časovom priereze. Pretože terajšia vývinová etapa predstavuje nateraz posledné ohnivko kontinuálneho vývinu jazyka, jeho slovníkové spracovanie, ktoré si kladie normatívne ciele, sa musí opierať o poznanie vývinových zákonitostí jazyka a o ich realizáciu v rozmanitých komunikačných situáciách. Poznávanie vývinovej dynamiky spisovného jazyka treba spájať s domýšľaním teoretických princípov kodifikačnej práce. Začínajúcu sa diskusiu o zásadách kodifikácie treba len uvítať. Otázka vzťahu vnútorných vývinových zákonitostí a možností i potreby zásahov zvonku (pravda, v duchu týchto vývinových zákonitostí) pri kodifikačnej práci predstavuje mimoriadne aktuálnu problematiku. Krátkym slovníkom slovenského jazyka sú tieto problémy implicitne nastolené. Možno krokom dopredu bude pravidelné fungovanie pravopisnej a ortoepickej komisie, ktoré budú reagovať a nadväzovať na sústavný systematický výskum nášho národného jazyka a jeho spoločenské fungovanie v širokom štýlovom rozpätí.

Literatúra

BLANÁR, V.: Teória vlastného mena. (Status, organizácia a fungovanie v spoločenskej komunikácii.) Bratislava, Veda 1996. 250 s.

Krátky slovník slovenského jazyka. Kolektív autorov. 3., doplnené a prepracované vydanie pripravili J. Kačala, M. Pisárčiková, M. Považaj. Veda, Bratislava 1997. 944 s.

SOKOLOVÁ, M.: Morfológická stránka vlastného mena. In: 12. slovenská onomastická konferencia a 6. seminár „Onomastika a škola“. Prešov 25.–26. októbra 1995. Red. M. Majtán a F. Ruščák. Prešov 1996, s. 22–33.

Ľubor Králik

NAD DVOMA NOVÝMI DIELAMI SLOVANSKEJ ETYMOLOGICKEJ LEXIKOGRAFIE

V poslednom období pribudli do fondu slavistickej etymologickej literatúry dve nové diela: po jednozväzkovom etymologickom slovníku chorvátčiny od záhrebského lingvistu Alemka Gluhaka (*Hrvatski etimološki rječnik*. Zagreb, August Cesarec 1993. 832 s.; ďalej HER) vyšiel aj jednozväzkový slovník slovenskej etymologickej literatúry od jeho ľubľanského kolegu Marka Snoja (*Slovenski etimološki slovar*. Ljubljana 1997. XXVI + 902 s.; ďalej SES). Keďže ide o diela blízkeho zamerania i podobného rozsahu, pokúsime sa o ich vzájomné porovnanie.

1. Nie náhodou sme hneď na začiatku našej informácie uviedli, že v oboch prípadoch ide o jednozväzkové slovníky. Slovenský čitateľ, ktorý v snahe získať informácie etymologického charakteru obyčajne siaha po jednozväzkových kompendiách J. Holuba a F. Kopečného (1952), V. Machka (1957, 1968) či J. Holuba a S. Lyera (1967), môže jednozväzkovosť etymologického slovníka intuitívne pokladať za samozrejímavý, a teda bezpríznačový atribút tohto žánru lexikografickej literatúry. Situácia v súčasnej slovenskej etymológii je však skôr opačná: prevládajú tu viacväzkové etymologické slovníky; žiaľ, len málo z nich je završených (okrem starších etymologických slovníkov ruštiny od M. Vasmera a chorvátčiny a srbčiny od P. Skoka je to iba historicko-etymologický slovník lužickej srbčiny od H. Schustera-Šewca; v relatívne blízkej budúcnosti možno očakávať dokončenie vydávania etymologického slovníka slovinčiny od F. Bezlaja).¹ Aké sú príčiny tohto stavu?

Intenzívny rozvoj slovenskej jazykovedy v období po 2. svetovej vojne neobišiel ani sféru etymológie. Výskumy v oblasti nárečovej a historickej lexiky (vrátane historickej onomastiky) jednotlivých slovanských jazykov poskytli slovenskej etymológii mnoho nového cenného materiálu a neraz umožnili dospieť k priam revo-

¹ Ako viacväzkové dielo je pripravovaný aj etymologický slovník slovenčiny od Š. Ondruša: „Vydanie SES (Slovenského etymologického slovníka – Ľ. K.) s plnou materiálou a literárnou dokumentáciou (asi v troch zväzkoch podľa vzoru diela M. Vasmera *Russisches etymologisches Wörterbuch*) pre potreby vedeckej slavistiky možno očakávať okolo r. 1989“ (Ondruš, 1984, s. 332).

lučným poznatkom (platí to najmä pre rekonštrukciu praslovanského lexikálneho fondu, ktorej výsledky v syntetickej forme prináša moskovský Etimologičeskij slovar slavianskich jazykov a krakovský Słownik prasłowiański). Na druhej strane však nemožno nevidieť, že takéto podstatné rozšírenie materiállovej základne etymologických výskumov – a v mnohých prípadoch aj výslednej „databázy“ poznatkov (alebo aspoň inventára etymologických hypotéz) – prinieslo so sebou aj nemalé problémy pre etymologickú lexikografiu. Počet výrazov, ktoré by z rôznych príčin – či už vzhľadom na relevantnosť ich etymologickej problematiky, alebo na úsilie autorov slovníka o čo najúplnejšie obsiahnutie lexikálneho fondu príslušného jazyka – mali byť obsiahnuté v etymologickom slovníku, dosahuje rádovo tisíce. Etymologický výklad si neraz žiada väčší textový priestor (potreba detailnejšej argumentácie, dokumentácie materiálu a pod.) atď.: celkový rozsah etymologického slovníka preto vo väčšine prípadov prekonáva objem jedného zväzku a nevyhnutnosťou sa stávajú mnohozväzkové projekty. Je zrejmé, že ich realizácia je organizačne, personálne i časovo značne náročná, a preto je završenie viacerých etymologických projektov reálne iba vo vzdialenejšej budúcnosti (okrem vyššie citovaných slovníkov praslovanského lexikálneho fondu tu možno uviesť napr. etymologický slovník ruštiny od N. M. Šanského, slovníky ukrajinčiny, bieloruštiny či bulharčiny a i.).

Ako je všeobecne známe, etymologický slovník určitého jazyka plní okrem primárnych vedeckých funkcií aj významné kultúrne funkcie v živote príslušného národného spoločenstva (porov. napr. Abajev, 1980, s. 45–46): výsledky etymologického výskumu, prezentované v etymologickom slovníku, sa tradične stretávajú so záujmom v radoch širšej kultúrnej verejnosti. Túto skutočnosť zohľadňuje aj etymologická lexikografia: podľa amerického romanistu Y. Malkiela (1976) je z hľadiska účelu či poslania najjednoduchšie rozdeliť etymologické slovníky na „cieľavedome vedecké a populárne, avšak predsa vedecké diela“ (s. 79). Uvedený protiklad podľa nášho názoru v nemalej miere súvisí aj s rozsahom slovníka: je veľmi pravdepodobné, že záujemcom o etymológiu z radov širšej verejnosti bude viac ako mnohozväzkové detailné vedecké dielo – vychádzajúce neraz niekoľko desaťročí – vyhovovať

skôr stručnejšia a praktickejšia, ale predsa syntetická jednozväzková príručka tohto druhu.²

Práve v tomto kontexte treba vidieť jednozväzkovosť recenzovaných etymologických slovníkov. Ako píše v predslove k HER jeho autor A. Gluhak, poslaním slovníka je „poskytnúť väčšiemu počtu čitateľov viac-menej prístupné čítanie, v ktorom by bolo možné nájsť mnoho údajov o pôvode jednotlivých slov“ (s. 5); M. Snaj charakterizuje SES ako „jazykovú príručku, vďaka ktorej sa aj používateľ menej zvyknutý na jazykovedné texty dozvie, odkiaľ pochádza súčasná slovinská spisovná lexika a čo jednotlivé výrazy pôvodne znamenali“ (s. III). HER i SES sa teda zhodujú, pokiaľ ide o ich základné poslanie, resp. určenie: ide o populárno-vedecské diela, určené pre širšiu verejnosť.

2. Chorvátčina je jazyk, pre ktorý už existuje etymologický slovník P. Skoka (1971–1974), v prípade slovinčiny sú vydané už tri z plánovaných štyroch zväzkov slovníka F. Bezlaja (porov. ďalej); pokúsme sa preto zhodnotiť vzťah HER a SES k týmto dielam, ktoré z hľadiska citovanej klasifikácie Y. Malkiela patria do skupiny „cieľavedome vedeckých“ etymologických slovníkov.

Ako upozorňuje M. Snaj, SES „má obmedzené vedecké ambície, keďže na vedecké účely slúži predovšetkým Bezlajov Etimološki slovar slovenskega jezika (1. zv. A–J, 1976; 2. zv. K–O, 1982; 3. zv. P–S, 1995; 4. zv. Š–Ž [v príprave])“ (s. III), resp. „slovník má vedecké ambície len v tých zriedkavých prípadoch, keď v doterajšej etymologickej literatúre nemožno nájsť uspokojivý výklad a autor sa domnieva, že našiel adekvátnejšie vysvetlenie“ (s. IV). Z toho vyplýva, že SES sa primárne opiera o úroveň vedeckého poznania prezentovanú v slovníku F. Bezlaja a sústreďuje sa predovšetkým na plnenie popularizačnej funkcie. SES teda možno zaradiť medzi „kratšie a zostručnené etymologické slovníky, prispôbené pre potreby bežných čitateľov, ktoré vznikajú na základe vedeckého slovníka monumentálnych rozmerov“ (Malkiel, 1976, s. 79), resp. do kategórie stručných etymologických slovníkov, ktoré

² Dôležitosť tejto skutočnosti si uvedomoval aj Š. Ondruš: „Pretože v širokých kultúrnych vrstvách (najmä spisovateľských, novinárskych a učiteľských) je o SES veľký záujem, autor sa rozhodol pripraviť najprv na vydanie jednozväzkový Príručný slovenský etymologický slovník popularizačného rázu bez sústavného uvádzania všetkých slovných responzií z iných slovanských a indoeurópskych jazykov, ako aj bez uvádzania veľkého množstva doterajšej literatúry a doterajších výkladov“ (Ondruš, 1984, s. 331–332).

predstavujú „sprievodný produkt ambicióznejšieho vedeckého podujatia“ (s. 41).

V prípade HER pozorujeme odlišnú situáciu. Tento slovník vyšiel približne 20 rokov po vydaní etymologického slovníka P. Skoka (1971–1974). Tu však treba pripomenúť, že v prípade Skokovho diela išlo o posthumné vydanie (P. Skok zomrel r. 1956), pri ktorého príprave sa rešpektoval pôvodný autorský text. V slovníku P. Skoka sa neuskutočnili nijaké podstatné zmeny, ktoré by viedli k aktualizácii či korekcii v ňom uvedených etymologických výkladov (porov. predslov redaktorov diela v 1. zväzku slovníka, s. V–VI). To znamená, že hoci Skokov slovník vyšiel v prvej polovici 70. rokov, odzrkadľuje stav poznania zo začiatku 50. rokov. Pri čítaní HER je zrejmé, že v porovnaní so slovníkom P. Skoka HER prináša oveľa aktuálnejšie etymologické výklady (najmä v sfére autochtónnej slovanskej lexiky), a preto je nepochybné, že v kontexte chorvátskej lingvistickej literatúry okrem popularizačnej funkcie v nemalej miere plní aj vlastnú vedeckú funkciu. V tejto súvislosti je zaujímavá aj zmienka autora slovníka o tom, že HER možno pokladať „aj za možný náčrt nejakého väčšieho etymologického slovníka chorvátčiny“ (s. 7): plánuje autor prípravu slovníka, ktorý by bol akýmsi moderným pendantom Skokovho diela? Ak áno, potom v zmysle Malkielovej typológie možno HER zaradiť medzi etymologické slovníky, ktoré stoja na začiatku procesu „postupného vypracúvania začiatočného skicovitého variantu do plnokrvného, vybrúseného štandardného diela“ (Malkiel, 1976, s. 13).

3. Už z jednoduchého „fyzického“ porovnania jedného zväzku HER i SES s tromi zväzkami Skokovho slovníka (4. zväzok tvorí register) a plánovanými štyrmi zväzkami Bezlajovho slovníka vyplýva, že HER aj SES musia byť oproti uvedeným viaczväzkovým slovníkom spracované úspornejšie, v akejsi redukovanej forme.

Obmedzený rozsah slovníka ovplyvňuje už samotný výber heslových výrazov. Autor SES spracúva vo svojom slovníku iba lexiku súčasnej spisovnej slovinčiny (vrátane mnohých cudzích slov, mladších prevzatí a neologizmov); nárečový a historický materiál uvádza iba v prípade, že tento materiál je relevantný z hľadiska etymologického výkladu (porov. s. III). Trochu inak postupoval autor HER, ktorý pri zostavovaní heslára „začal od najčastejšie používaných slov chorvátskeho jazyka a potom vyberal heslové výrazy podľa rôznych princípov: obyčajné slová, zaují-

mavé slová, zriedkavé slová...” (s. 5), súc si pritom vedomý väčšej či menšej subjektívnosti takéhoto výberu.

Podľa údajov autora HER jeho slovník obsahuje viac ako 1800 hesiel, v ktorých sa uvádza viac ako 7800 chorvátskych výrazov a 1000 chorvátskych aj inojazyčných mien, pričom v rámci etymologických výkladov sa uvádzajú aj tisíce slov z ďalších jazykov (s. 5). SES obsahuje 8583 heslových výrazov, celkovo vysvetľuje 26 087 najfrekvencovanejších slovinských slov a v rámci ich výkladu uvádza približne ďalších 60 000 výrazov (údaj na prebale slovníka; tákáto exaktná kvantifikácia bola akiste možná vďaka využitiu výpočtovej techniky, konkrétne špeciálneho programu na písanie textu slovníka). SES teda dosahuje hranicu ca 8000 heslových výrazov, ktorá „zodpovedá približne tomu, čo by malo byť spracované ako etymologicky relevantná slovná zásoba“ (Pfeifer, 1995, s. VI).

4. Pred pokusom o porovnanie spracovania hesiel v obidvoch slovníkoch je vhodné poukázať na spôsob, akým autori uvádzajú adresátov slovníka (čitateľov z radov širšej verejnosti) do problematiky historickej jazykovedy.

V obidvoch slovníkoch plnia túto úlohu úvodné časti. Príslušná časť v HER je pomerne rozsiahla (s. 9–109): okrem kapitoly venovanej problematike jazykových zmien, prehľadu genetických vrstiev chorvátskej lexiky a otázkam jazykovej identity sa tu uvádza aj detailná indoeuropeistická kapitola (podrobný prehľad jednotlivých jazykových skupín, informácia o probléme indoeurópskej pravlasti a predpokladaných migráciách starých Indoeurópanov, výklad o Praslovanoch, náčrt štruktúry indoeurópskeho prajazyka s uvedením jej ďalšieho vývinu v praslovančine), analogicky členená kapitola o nostratickej jazykovej rodine a kapitola venovaná otázkam ďalších genetických väzieb nostratických jazykov. SES je v tomto smere oveľa stručnejší: v úvodnej časti (s. III–XVIII) prináša opis štruktúry hesla a s ním súvisiaci výklad základných etymologických pojmov, ďalej náčrt vývinu slovinčiny od súčasnosti až do indoeurópskeho obdobia (vrátane schém členenia indoeurópskej jazykovej rodiny a proveniencie slovinského fonologického systému vo vzťahu k jeho praslovanskému a indoeurópskemu východisku) a stručný výklad o genetickej štruktúre slovinskej lexiky, za ktorým nasleduje slovníček základných (vyše 60) odborných termínov, používaných v slovníkovej časti. Z hľadiska

štruktúry slovníka je zaujímavé aj zaradenie detailnejšieho výkladu o pôvode jednotlivých foném pred heslá, ktoré sa začínajú na príslušné písmeno.

5.1. Kvantitatívne porovnanie počtu hesiel v HER a SES pri približne rovnakom stranovom rozsahu obidvoch slovníkov naznačuje, že heslá v HER sú rozsiahlejšie ako v SES. Súvisí to s rozdielmi, ktoré vyplývajú z realizácie základnej dichotómie (porov. Malkiel, 1976, s. 4) etymologickej lexikografie, akou je hniezdovanie verzus analýza jednotlivých lexikálnych jednotiek v samostatných heslách.

SES sa svojím spracovaním viac blíži druhej možnosti, ktorá sa hodnotí ako dominujúca v súčasnej slovanskej etymológii (novšie napr. Borys, 1994, s. 29): princíp hniezdovania sa uplatňuje väčšinou len pri uvádzaní základných derivátov, ktoré možno pokladať za slovotvorne priehľadné; ak súvislosť derivátu s východiskovým výrazom nie je zrejmá, derivát sa uvádza v samostatnom hesle – napr. *dogājati se* (*do-gad-j-a-ti; koreň *gad- < *gôd- je z diachrónneho hľadiska ablautovým variantom koreňa *god-) sa uvádza ako samostatný heslový výraz, v ktorom sa odkazuje na *godīti* (*god-; porov. s. IV). HER využíva princíp hniezdovania v oveľa väčšom rozsahu, pričom súčasť etymologického hniezda tu neraz tvoria aj odvodeniny od rôznych ablautových a sufixálnych variantov príslušného praslovanského, resp. indoeurópskeho koreňa (napr. v hesle *hīr* < praslov. *хуръ(jь) sa uvádzajú aj reflexy praslov. *хворъ(jь) a *хуръ(jь); v hesle *spāti* < praslov. *sъpati ~ ide. *swep- nájdeme aj reflexy ďalších variantov tohto koreňa v iných indoeurópskych jazykoch a pod.).

Súčasťou obidvoch slovníkov je register v nich obsiahnutých výrazov (v HER sa odkazuje na heslo, v ktorom sa vysvetľuje príslušný výraz, SES uvádza číslo strany, kde sa výklad nachádza).

5.2. Z hľadiska spôsobu spracovania hesla v etymologickom slovníku je dôležitá aj otázka, „koľko východiskových údajov je skutočne potrebných na podporu navrhnutého etymologického riešenia“ (Malkiel, 1976, s. 45). Princíp „čo najviac“ tu neplatí: je efektívnejšie, ak „etymológ pracujúci na komplikovanom hesle nepoznáša všetky údaje a hypotézy do jedného beztvareho odseku, ale namiesto toho sa rozhodne vydeliť... hodnotné gramatické a kulturologické informácie“ (s. 47). Pri jednozväzkovom etymolo-

gickom slovníku s obmedzeným rozsahom je tento princíp nepochybne zvlášť aktuálny.

Z tohto hľadiska možno medzi obidvoma dielami pozorovať určité rozdiely v uvádzaní exemplifikačného materiálu z iných slovanských, resp. indoeurópskych jazykov. HER ho cituje v oveľa väčšom počte ako SES, ktorý sa napr. pri uvádzaní západo- a východoslovanských paralel príslušného slovinského výrazu neraz obmedzuje na český, resp. ruský jazykový materiál. Takéto výberové uvádzanie inoslovanských responzií je akiste nevyhnutné z priestorových dôvodov, u čitateľa však môže vzbudiť dojem, že príslušný výraz nie je v iných slovanských jazykoch známy. Stretávame sa tu s problémom, ktorého riešenie akiste nie je jednoduché. Z vedeckého hľadiska by bolo nepochybne žiaduce, aby etymologický slovník uvádzal príslušné paralely čo najprecíznejšie; stručný jednozväzkový slovník môže sotva vyhovieť tejto požiadavke. Možno si položiť otázku, v akej miere sú takéto informácie relevantné pre adresáta populárno-vedeckého etymologického slovníka, ktorým je používateľ z radov kultúrnej verejnosti bez hlbšieho lingvistického školenia. Takýto používateľ má obyčajne záujem o výklad určitého slova v kontexte rodného jazyka a väčšinou si neuvedomuje možnú dôležitosť jeho lingvogeografických či areálových charakteristík v širšom lingvistickom (v našom prípade slovanskom) kontexte.³ Preto sa prikláňame skôr k názoru, že v stručnom jednozväzkovom etymologickom slovníku by tento aparát mohol absentovať.

Z hľadiska kritéria tzv. časovej hĺbky (porov. Malkiel, 1976, s. 20 n.) možno ako osobitosť HER – nielen v porovnaní so SES, ale aj v celkovom kontexte slovanskej etymologickej lexikografie – konštatovať široké uvádzanie responzií z nostratických jazykov.

5.3. „Skutočným *raison d'être* etymológie, a preto aj vlastným jadrom etymologického slovníka je, samozrejme, sieť výkladov pôvodu slov“ (Malkiel, 1976, s. 54): citovaný autor uvádza vo svojej práci až 6 základných spôsobov prezentácie etymologického vý-

³ Túto skutočnosť mal pravdepodobne na mysli aj Y. Malkiel (1976), keď napísal: „Etymologické slovníky francúzštiny určené pre francúzsky trh... majú právo venovať väčšiu pozornosť miestnej dokumentácii každého slova (približné datovanie výskytu, ... významový vývin...) ako určitým prozodickým zvláštnostiam v štruktúre jeho prototypu alebo blízkosti heslového výrazu s nejakým príbuzným [románskym – L. K.] slovom v ďalekej Numídii, Dalmácii či na Sardínii“ (s. 57).

kladu (s. 54 n.). Je nepochybné, že obmedzený rozsah jednozväzkového etymologického slovníka neposkytuje priestor na detailnú vedeckú diskusiu o etymologických hypotézach, ktorých o určitom slove neraz existuje viacero⁴. Možno však uvítať, že obidvaja autori sa vyhli druhej možnosti, ktorá by v prípade jednozväzkového slovníka mala svoje opodstatnenie – máme na mysli prax, keď autor slovníka uvádza len jeden etymologický výklad, ktorý pokladá za najpresvedčivejší. HER i SES neraz uvádzajú dve i tri etymologické hypotézy (HER: *bàlvan*, *blâg*, *brîga*, *cutjeti*, *dâžd*, *jâr* a i.; SES: *bâjta*, *bezgâvka*, *bljúvati*, *bûnka*, *dêʎl*, *dêʎtelja*...). Častú polyfóniu v súčasnej slovanskej etymológii dokresľuje aj to, že HER a SES sa vo svojich etymologických výkladoch niekedy rozchádzajú (porov. heslá *dlàka/dláka*, *dûg/dôʎg*, *kônj/kônj*, *kôrîst/korîst*, *mjèd/mêʎd²*, *râj/râj*, *tijêlo/telô*, *třg/třg*, *žèludac/želôdec* a i.).

5.4. S prezentáciou určitého etymologického výkladu súvisí aj otázka odkazov na ďalšiu odbornú literatúru. HER síce uvádza detailný zoznam použitej literatúry (s. 717–749), ktorý neraz obsahuje aj čiastkové štúdie v časopisoch a zborníkoch, v heslách sa však odkazy na príslušnú odbornú literatúru neuvádzajú, čo podľa nášho názoru môže znižovať informačnú hodnotu slovníka. V SES je zoznam použitej literatúry stručnejší (s. XIX–XXI): obsahuje predovšetkým syntetizujúce práce, ktoré sa citujú v jednotlivých heslách; absencia odkazov na ďalšiu literatúru znamená, že ide o vlastný výklad autora SES (porov. s. IV).

5.5. V rámci etymologických výkladov obidva slovníky uvádzajú aj informácie kultúrno-lingvistického charakteru, v spôsobe ich podania sa však dosť výrazne odlišujú. Na tomto mieste uvedieme aspoň jeden príklad: ak SES v hesle *bôžič* „Vianoce“ po prehľade inoslovanských paralel tohto výrazu prináša vysvetlenie, že „slovanské **božitʎ* je pôvodné deminutívum od **bogъ* ‚boh‘. Význam ‚malý boh‘ > ‚boží syn‘ sa u južných Slovanov ďalej vyvinul v smere ‚sviatok narodenia Božieho Syna‘...; tento sviatok nahradil pohanský sviatok zimného slnovratu“ (s. 43), HER v hesle *Bôžíc* uvádza aj etnografické informácie o postave Božieho Syna v južnoslovanskej ľudovej tradícii, stručný prehľad histórie sláve-

⁴ Ako príklad slovníka, ktorý uskutočňuje takúto diskusiu na maximálne objektívnej úrovni, možno uviesť Etymologický slovník jazyka staroslovenského (1989 n.).

nia Vianoc, ale aj etymologický výklad názvov Vianoc v iných európskych jazykoch. Vo všeobecnosti možno povedať, že SES v takýchto prípadoch postupuje akoby „lingvistickejšie“, podriaďujúc kultúrnohistorické informácie štandardnej štruktúre hesla; na rozdiel od neho sa HER okrem lingvistického výkladu sústreďuje aj na detailnú kulturologickú charakteristiku príslušného javu (v niektorých prípadoch to má vplyv aj na celkovú výstavbu hesla; porov. napr. heslo *kràva* a i.). S takouto orientáciou autora HER nepochybne súvisí aj to, že – ako sme už uviedli – v HER sa uvádza okolo 1000 vlastných mien (zemepisné názvy, etnonymá, mená mytologických postáv a pod.): je nepochybné, že takto sa zvyšuje informačná hodnota slovníka i jeho čitateľská príťažlivosť.⁵

6. Záver. Autorom obidvoch recenzovaných slovníkov možno za ich prípravu vysloviť úprimný obdiv. Chorvátska i slovinská jazykovedná literatúra sa obohatila o hodnotné diela, ktoré znamenajú určitú syntézu súčasného poznania v slovanskej etymológii. Slovníky nepochybne využije nielen širšia kultúrna verejnosť, ktorej sú primárne adresované, ale aj príslušníci jazykovednej obce, a to tak lingvisti v Chorvátsku a Slovinsku, ako aj ich zahraniční kolegovia etymológovia.

Z nášho pokusu o porovnanie obidvoch diel vyplynulo, že v spôsobe ich spracovania existujú určité odlišnosti. Ak sa HER a SES v realizácii toho-ktorého „dištinktívneho rysu“ rozchádzajú, neznamená to, že jeden slovník treba v danej oblasti hodnotiť pozitívne a druhý negatívne. Naopak, rozdiely v spracovaní obidvoch slovníkov svedčia o možnostiach, aké poskytuje žáner stručného populárno-vedeckého kompendia ako jedného z typov etymologického slovníka. Z tohto hľadiska znamenajú *Hrvatski etimološki rječnik* a *Slovenski etimološki slovar* aj cenný prínos pre teóriu a prax etymologickej lexikografie.

Literatúra

⁵ „Etymologické riešenie sa môže stať zaujímavejším a ľahšie prijateľným vďaka stručnému sprievodnému komentáru... Takýto komentár sa obyčajne zameriava buď na fonológiu a morfosyntax, alebo na kultúrny kontext slova...“, avšak „porovnávací gramatika neosloví bežného používateľa (ani toho s najlepšimi úmyslami) tak, ako ho zaujme kultúrna história“ (Malkiel, 1976, s. 57–58).

ABAEV (Abajev), V. I.: Die Prinzipien eines etymologischen Wörterbuches. In: MAYRHOFER, M.: Zur Gestaltung des etymologischen Wörterbuches einer „Großcorpus-Sprache“. Wien, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften 1980, s. 29–46.

BEZLAJ, F.: Etimološki slovar slovenskega jezika. Ljubljana, Slovenska akademija znanosti in umetnosti 1976 n.

BORYŚ, W.: Przyjęte w *Słowniku etymologicznym kaszubszczyzny* zasady analizy etymologicznej. In: BORYŚ, W. – POPOWSKA-TABORSKA, H.: *Słownik etymologiczny kaszubszczyzny. Zv. 1 (A–Ć)*. Warszawa, Slawistyczny Ośrodek Wydawniczy 1994, s. 29–34.

Etimologičeskij slovar slavjanskich jazykov. Praslavjanskij leksičeskij fond. Red. O. N. Trubačov. Moskva, Nauka 1974 n.

Etimologický slovník jazyka staroslověnského. Praha, Academia 1989 n.

HOLUB, J. – KOPEČNÝ, F.: Etimologický slovník jazyka českého. Praha, Státní nakladatelství učebnic 1952. 576 s.

HOLUB, J. – LYER, S.: Stručný etimologický slovník jazyka českého se zvláštním zřetelem k slovům kulturním a cizím. 1. vyd. Praha, Státní pedagogické nakladatelství 1967. 528 s.

MACHEK, V.: Etimologický slovník jazyka českého a slovenského. Praha, Nakladatelství ČSAV 1957. 628 s.

MACHEK, V.: Etimologický slovník jazyka českého. Praha, Academia 1968. 868 s.

MALKIEL, Y.: *Etymological Dictionaries. A Tentative Typology*. Chicago – London, The University of Chicago Press 1976. IX + 144 s.

ONDRUŠ, Š.: Slovenský etimologický slovník. In: *Obsah a forma v slovnej zásobe. Materiály z vedeckej konferencie o výskume a opise slovnej zásoby slovenčiny (Smolenice 1.–4. marca 1983)*. Red. J. Kačala. Bratislava, Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV 1984, s. 321–332.

PFEIFER, W.: Vorwort (zur 1. Auflage). In: PFEIFER, W. et al.: *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache. 2., doplnené a opravené vyd.* München, Deutscher Taschenbuch Verlag 1995, s. V–X.

SCHUSTER-ŠEWC, H.: *Historisch-etymologisches Wörterbuch der ober- und niedersorbischen Sprache*. Bautzen, Domowina Verlag 1978 n.

SKOK, P.: *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Zagreb, Jugoslavenska akademija znanosti i umetnosti 1971–1974. 4 zv.

Słownik prasłowiański. Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk, Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich – Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk 1974 n.

ŠANSKIJ, N. M. et al.: *Etimologičeskij slovar ruskogo jazyka*. Moskva, Izdatel'stvo MGU 1963 n.

VASMER, M.: *Russisches etymologisches Wörterbuch*. Heidelberg 1953–1958. 3 zv.

SPRÁVY A RECENZIE

13. slovenská onomastická konferencia

2.–4. októbra 1997 sa na chate Univerzity Komenského v Modre-Piesku konala pri príležitosti 70. narodenín významného predstaviteľa slovenskej onomastiky a člena predsedníctva Slovenskej onomastickej komisie profesora Rudolfa Krajčoviča 13. slovenská onomastická konferencia so zahraničnou účasťou. Usporiadateľmi boli Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave a Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV v Bratislave. Z prítomných 30 účastníkov bolo 14 zo Slovenska, 7 z Čiech, 5 z Poľska, 2 z Bulharska a po jednom zo Švajčiarska a zo Slovinska.

Konferenciu otvorili prodekan FF UK P. Žigo a riaditeľ Jazykovedného ústavu Ľ. Štúra SAV I. Ripka, ktorí v mene organizátorov srdečne privítali všetkých účastníkov a zaželeli rokovaní úspešný priebeh. V mene predsedníctva Slovenskej onomastickej komisie prítomných privítal aj jej predseda M. Majtán.

Teoretickým a metodologickým problémom onomastiky sa vo svojich referátoch venovali V. Blaňar (*K základom porovnávacej onomastiky*), R. Šrámek (*K jazykové zeměpisné metodě v onomastice*) a R. Mrózek (*Historyczna onomastyka a historia języka i dialektologia*). Problematikou interpretácie textu z onomastického hľadiska sa zaoberala A. Ciešliková (*Nazwa własna – tekst – onomasta*). Príspevok K. Rymla (*Polskie nazwy służebne*) bol zameraný na analýzu starých poľských služobníckych osadných názvov. Témou posledného referátu prvého dňa rokovania bola geografia osadných názvov typu *Streda, Štvrtok, Sobota* (R. Zett: *Zur Geographie der Ortsnamen vom Typ Streda – Štvrtok – Sobota*).

Rokovanie pokračovalo na druhý deň referátom M. Angellovej - Atanasovej o problematike kartografovania v bulharskej geografickej terminológii. P. Žigo rozobral historický a areálový aspekt slovenských zložených ojkonym, M. Majtán sa zaoberal slovenskými ojkonymami utvorenými zo slovanských

zložených antroponým a V. Sedlák referoval o 55 osobných menách v toponymii, doložených v dokumentoch z Bratislavskej župy. Nasledujúce štyri referáty boli zamerané na toponymiu. E. Krošláková dokumentovala doloženosť slova *remeta*, *remata* v slovenskej toponymii, V. Malenínska sa zaoberala hydronymickým koreňom *brl-* v terénnych názvoch v Čechách, L. Olivová - Nezbedová referovala o areálovosti terénnych názvov vzniknutých z apelatív s významom „miesto, kde niečo rastie“ a T. Bábik sa venoval problematike chotárnych názvov Valaskej. V referátoch, ktoré odzneli popoludní, sa hovorilo o problematike preneseného využívania etnoným v slovenčine (Ľ. Králik), o slovenských priezviskách v ostravskom regióne ako odraze spoločenského vývinu (N. Bayevová), o charakteristike historických priezvisk na východnom Slovensku (M. Blícha) a o areálovosti antroponymie (M. Knapková). Tri referáty prednesené po prestávke boli venované antroponymii. J. Skladaná referovala o slovenských osobných menách v Banskej Bystrici v 16. storočí, L. Selimski sa zaoberal prenikaním katolíckych krstných mien do bulharčiny a ich historickou charakteristikou a T. Laliková osudmi najstarších slovanských zložených osobných mien v slovenčine.

Posledný poldeň odzneli tri referáty o toponymii a dva o antroponymii. Hovorilo sa v nich o zhodách a diferenciách v nárečovej a anojkonymickej lexike (M. Harvalík), o mikrosociálnych toponymách (J. Krško), o zemepisných názvoch v slovinskej obci Cirkovci (D. Unuk), o poľsko-východoslovanských menách obyvateľov Chełmna, zložených z prvkov dvoch jazykov (S. Warchoła), a o tvorení historických priezvisk v Poľsku (W. Mirosławska).

Konferenciu ukončil predseda Slovenskej onomastickej komisie M. Majtán, ktorý poďakoval všetkým účastníkom i organizátorom. Materiály z konferencie sa budú publikovať v osobitnom zborníku.

T. Laliková

Kolokvium mladých jazykovedcov po siedmy raz

V dňoch 3.–5. decembra 1997 sa v Modre-Piesku uskutočnilo tradičné medzinárodné stretnutie začínajúcich jazykovedcov, organizované Slovenskou jazykovednou spoločnosťou pri SAV a Jazykovedným ústavom L. Štúra SAV. Zišli sa na ňom mladí ľudia z 13 krajín, aby tu prezentovali výsledky vlastných lingvistických výskumov i niektoré pozoruhodné bádateľské postrehy. Kolokvium otvorila duša týchto podujatí M. Nábělková, ktorá osobitne privítala J. Horeckého, M. Majtána, S. Ondrejoviča a A. Jarošovou, pripravených poskytnúť cenné rady a pripomienky v diskusiách, rozhovoroch a neformálnych stretnutiach.

Dôkazom obrovského záujmu mladých lingvistov o účasť na kolokviu bolo 50 príspevkov, a to nielen z oblasti jazykovedy, ale i príbuzných vedných disciplín. Odznali v piatich slovanských jazykoch, tematicky boli rozdelené do niekoľkých blokov.

Ako prvý vystúpil P. Ž e ň u c h (Slavistický kabinet SAV) s referátom o rukopisných spevníkoch 16.–19. storočia v archívoch v Užhorode a vo Lvove. M. S i t á r o v á (JÚLŠ SAV) rozobrala zápisy pomenovaní osôb v rámci výskumu lexiky administratívnoprávnych písomností z predpisovného obdobia, fonológie a morfológie kultúrnej slovenčiny v administratívnoprávnych textoch 16. storočia sa venoval M. L a u e r s d o r f (Kansas). M. V a j d l o v á (Praha) referovala o práci na staročeskom slovníku, pričom sa zamerala na staročeské substantivizované adjektíva, predovšetkým na pomenovania poplatkov a dávok.

Pre K. Z a w i l s k ú (Olsztyn) sa žriedlom filologických bádání stali torunské rukopisné noviny, pre Z. B r a u n š t e i n o v ú (Praha) zasa prirovnania v starej češtine. Na zmysel a stratégiu uplatnenia furlandského menšinového jazyka v poľnohospodárskej odbornej terminológii poukázal G. C a d o r i n i (Praha). Príspevok Z. Č í ž i k o v e j (Belehrad) bol venovaný postaveniu nárečových prvkov v literárnych dielach dolnozemskej autorov s dôrazom na reč sedliackych postáv. M. G l ü c k o v á - S z a b ó o v á (Ostrihom) z obsahového hľadiska charakterizovala učebnice slovenského jazyka z rokov 1918–1920 na území dnešného Maďarska, S. S i m o n (FF UK) sa zameril na výskum jazyka maďarskej tlače na Slovensku a E. F r ü h a u f o v á (PdF PU Pre-

šov) na interferenciu vo fónických systémoch slovenčiny, šarišského nárečia a rómčiny.

S výsledkami skúmania exoným – internacionálnych toponým, ktoré majú pravopisnú podobu domáceho jazyka, vystúpil M. H a r v a l í k (Praha), s poznámkami k výskumu mikrosociálnych toponým J. K r š k o (FHV UMB B. Bystrica) a problematiku preneseného používania etnoným *Turek*, *Tatár* a *Talian* priblížil Ľ. K r á l i k (JÚĽŠ SAV). P. O d a l o š (PdF UMB B. Bystrica) upozornil na novovznikajúce názvy firiem. M. G i g e r (Zürich) skúmal typologické postavenie hornej lužickej srbčiny medzi západoslovanskými jazykmi so zameraním na nominálny systém, pričom poukázal na tendenciu k zjednocovaniu paradigiem v duáli a pluráli v lužicko-srbských jazykoch a na vyradenie starších foriem do periférnych podsystémov. U. D o l e s c h a l o v á (Viedeň) sa venovala nesklonnosti v slovanských jazykoch, W. S t e f a n c z y k (Krakov) funkcii vokatívu v súčasnej poľštine, C. A. H i d a l g o (FF PU Prešov) slovesu ako jednému z možných prívlastkov podmetu a J. M e z u l á n i k (Karviná) prítlačivosti gramatickej formy kladných a záporných výrazov pri argumentácii. P. B r u n d a (Karviná) predstavil tzv. prípadovú štúdiu vo vyučovaní cudzích jazykov v obchodnej interakcii a vymedzil jej odlišnosti od tradičného chápania – zásadný odklon od grafických zručností k rečovým, kľúčovosť manažérskych a rozhodovacích schopností a techniku diskusie. J. W a c h t a r c z y k o v á (JÚĽŠ SAV) poukázala na niektoré teoreticko-metodologické problémy skúmania dynamiky vývoja súčasného jazyka.

Onomastike bol venovaný príspevok M. M. N o w a k o w s k e j (Lodž) zaoberajúci sa pomenovaním osôb vykonávajúcich pracovné činnosti v závodoch. Dialektologickým otázkam s dôrazom na komunikačný aspekt sa venoval D. U n u k (Maribor). Svoje poznatky z oblasti okazionálnej slovtvorby sprostredkovala Ľ. L i p t á k o v á (PdF PU Prešov) a fonologické podmienky vokalizácie neslabičných predložiek v češtine a slovenčine z hľadiska rekčnej fonológie porovnal M. N i l s s o n (Göteborg). M. M l č o c h (Olomouc) si všímal jazyk súčasnej žurnalistiky, J. B e ň o v á (FF UK) problematiku kultúry reči na javisku SND v Bratislave, L. U r b a n c o v á (FHV UMB B. Bystrica) jazyk inzerátov, O. Š k v a r e n i n o v á (FF UK) proxemiku ako základný modifikátor dialógu a L. H a š o v á (Praha) opísala postupnosť tém v bežnom rozhovore.

V zastúpení bol prednesený príspevok M. J a v o r s k e j (Karviná) o komunikácii v reklame.

Charakteristiku galicizmov v slovenčine predstavili M. B y s t r i a n s k a (FF PU Prešov) a O. O r g o ň o v á (FF UK), chromatickú terminológiu v slovenskom a francúzskom jazyku M. K o n c o v á (JÚLŠ SAV) a keltské výpožičky v latinčine W. S o w a (Krakov). Prírodný priestor a motív domova v Hečkovom Červenom víne a v Reymontových Sedliakoch porovnala X. Č i n č u r o v á (FHPV PU Prešov).

Oblasti počítačovej lingvistiky sa týkal spoločný príspevok A. R a n g e l o v e j, Z. O p a v s k e j a Z. T i c h e j (Praha) o projekte výkladového slovníka jazyka českého, referát L. J a n o v c a a P. K o j z a r a (Praha) o využití programu Concorde pri tvorbe autorských slovníkov. V. B e n k o a A. R a j č a n o v á (PdF UK, JÚLŠ SAV) referovali o lokalizácii softvérových produktov, K. F u r d í k (FEI TU Košice) o automatickom určovaní obsahu odborného textu, J. I v a n e c k ý (FEI TU Košice) o automatickej fonematickej transkripcii v slovenčine a J. Š t e f a n o v i č (EF STU Bratislava) o rozpoznávaní textu pomocou počítača.

Referát J. Z a j o n c a (Etnografický ústav SAV) bol zameraný na analýzu tradičných názvov ako východiska skúmania ornamentálnych motívov. Dialektologickú problematiku predstavila K. B a l l e k o v á (JÚLŠ SAV) v príspevku venovanom pradiarskej a tkáčskej terminológii, A. L a l í k o v á (JÚLŠ SAV) v analýze neurčitých zámen v nárečiach a G. M ú c s k o v á (FF UK) v poznámkach o používaní nárečia a spisovného jazyka podľa anketového prieskumu.

V poslednom bloku vystúpila W. M i r o s l a w s k á (Poľský inštitút, Bratislava) s výsledkom výskumu podôb ženských priezvisk v poľských a slovenských nárečiach, B. V y k y p ě l (Brno) s rekonštrukciou staropruskej sociálnej terminológie a A. G r i g o r a š o v á (Kyjev) s rozborom rozmanitých spôsobov autorskej interpretácie frazeologizmov.

VII. kolokvium mladých jazykovedcov uzavrela a prítomným poďakovala M. Nábělková. Jej volania po pripomienkach a návrhoch na zlepšenie podujatia zámerne nenašli ohlas, desiatky spokojných pohľadov a usmiate tváre boli najlepším hodnotením. Odznelo množstvo skutočne kvalitných referátov nasýtených vzácnymi informáciami a aj organizačná stránka stretnutia bola

výborná. Mladí ľudia, ktorí si tu mali možnosť rozšíriť obzory svojho doterajšieho poznania, sa presvedčili, že jazykoveda je naozaj príťažlivou výskumnou oblasťou. Zostáva len dúfať, že o rok sa v rovnako príjemnej atmosfére všetci opäť zídu na ďalšom, už ôsmom ročníku.

Zborník VARIA [VII] sprostredkuje všetky materiály z kolokvia aj širšej odbornej verejnosti.

M. Koncová

Slovenský preklad kánonického práva (Kódex kánonického práva. Latinsko-slovenské vydanie. Pre Konferenciu biskupov Slovenska vydal Spolok sv. Vojtecha, Trnava 1996. 937 s.)

Kódex kánonického práva, ktorého latinsko-slovenské vydanie (paralelný latinský a slovenský text) vydalo spoločne vydavateľstvo Liberia Editrice Vaticana r. 1983 a Spolok sv. Vojtecha pre Konferenciu biskupov Slovenska r. 1996, predstavuje komplexný text noriem, ktoré sú potrebné na to, „aby sa hierarchická a organická štruktúra (Cirkvi) stala viditeľnou, aby sa riadne usporiadalo vykonávanie úloh, ktoré jej Boh zveril, predovšetkým posvätnéj moci a vysluhovania sviatostí, aby sa usporiadali vzťahy medzi veriacimi podľa spravodlivosti založenej na láske pri zabezpečení a určení práv jednotlivcov a aby sa napokon spoločné podujatia, prijaté na zdokonaľovanie kresťanského života, kánonickými zákonmi podpíerali, upevňovali a napomáhali“ (s. XIX). Kánonické normy sú v tomto vydaní rozvrhnuté do siedmich kníh: 1. Všeobecné normy, 2. Boží ľud, 3. Učiacia úloha Cirkvi, 4. Posväcovacia úloha Cirkvi, 5. Časné majetky Cirkvi, 6. Sankcie Cirkvi, 7. Procesy. Netreba osobitne zdôrazňovať, že v tejto najnovšej podobe kódex zahŕňa, upevňuje výsledky a závery Druhého vatikánskeho koncilu. Okrem toho sa v recenzovanom vydaní publikuje aj apoštolská konštitúcia o Rímskej kúrii, Odpovede na pochybnosti, analyticko-abecedný register (uvedený ako Analiticko--abecedný, hoci v živom záhlaví sa píše analytický) a bohatý index (čiže obsah).

Hoci prvotným a pri výklade záväzným ostáva latinské znenie, treba osobitne zdôrazniť (ako sa to robí aj v úvode) aj dôležitosť a závažnosť slovenského znenia, ktorým sa platné normy majú sprístupniť všetkým členom Cirkvi na Slovensku. Aj z tohto hľadiska predstavovala úloha tlmočiť latinský text do slovenčiny (autor či autori prekladu sa tu však neuvádzajú) naliehavú potrebu riešiť viacero základných otázok. Predovšetkým problém, ako zachovať obsahovú vernosť a pritom využiť výrazové prostriedky, ktoré poskytuje súčasná spisovná slovenčina. V oblasti terminológie sa prekladateľovi ponúkajú tri možnosti: prebrať a adaptovať latinský termín, preložiť ho doslovne a napokon za doteraz používaný termín substituovať termín z domácej slovnej zásoby, prípadne aj dávnejšie prevzatý a adaptovaný.

Do prvej skupiny patria napr. názvy osôb ako *akolyta*, *moderátor*, *rektor*, *ordinár*, *vikár*, prirodzene, v špecializovaných cirkevných významoch. Ako novinka sa uvádza názov *presbyter* (a *presbytérium*), resp. *arcipresbyter* pre stredný stupeň posvätného (t. j. kňazského) rádu. Teda je tu stupnica diakon – presbyter – biskup. Názov *dekan* sa v kódexe používa v dvoch významoch: jednak na označenie predstaviteľa kardinálskeho zboru, resp. vedúceho funkcionára univerzitnej fakulty, jednak na označenie osoby, ktorá sa v oficiálnej nomenklatúre označuje ako *vicarius foraneus* (zástupca pre vidiek, pre okolie). Podobne slovom *kaplán* sa označuje kňaz, ktorý v oficiálnej nomenklatúre má pomenovanie *vicarius paroecialis*, teda zástupca farára. Tieto rozdiely však nemajú vplyv na presnosť vyjadrovania. Medzi preberané termíny patrí napr. aj termín *formácia* alebo *formovanie*; len veľmi zriedka sa vyskytuje v takom kontexte, ktorý dáva tušiť, že ide vlastne o vzdelávanie. Zdá sa však, že do termínu *formácia*, *formovanie* sa v kódexe vkladá značne širší obsah, než je v bežnom termíne *vzdelávanie*. Často ide naozaj o celostné formovanie, utváranie, modelovanie. Nie je však jasné, prečo sa termín *fons baptismalis* prekladá ako *krstný prameň* a nepoužíva sa domáci termín *krstiteľnica*, ale na druhej strane substituuje sa domáci termín *spovednica* za latinskú podobu *sedes confessionalis* (spovedná stolica).

Takéto rozdiely, resp. rozdielne postupy pri preberaní či prekladaní termínov, prirodzene, neprekážajú úspešnému dorozumievaniu. Takisto ako aj fakt, že domácim slovom *dieťa* sa pre-

kladajú slová *filius, infans* i *puer*, že slovenské *odvolanie* je proti lat. *remotio, amotio, revocatio, appellatio*.

Závažnejšie problémy vznikajú pri prekladaní latinských termínov v špeciálnejších prípadoch. Napr. právnický termín *tempus utile* sa prekladá ako *užitočný čas* (na rozdiel od *tempus continuum* – *súvislý čas*), hoci podľa výkladu v kánone 201, § 2 ide o čas, ktorý neplynie, ak o ňom osoba uplatňujúca právne úkony nevie alebo ak nemôže konať. Z tohto hľadiska by azda primeranejší preklad bol *využívaný* alebo *využitelný čas*.

Pochybnosti vyvoláva (pravda, možno len u neodborníka) termín *dosvedčenie sporu* ako preklad latinského termínu *contestatio litis*. Z vymedzenia v kán. 1513 vyplýva, že pri tomto úkone sudca pozve svedkov a podľa ich svedectiev vymedzí predmet sporu, teda postaví a vyrieši otázku, o čom treba v spore rozhodnúť. Mohlo by sa teda azda uvažovať o termíne *vymedzenie sporu*. Treba poznamenať, že podobný postup sa vyžadoval aj v rímskom práve.

V kán. 516 sa proti latinskému termínu *quasi-paroecia* kladie slovenský ekvivalent *akobyfarnosť*. Je to však zrejmy a najmä príliš nápadný, až expresívny novotvar. V odborných termínoch sa tu spravidla používa adaptovaná podoba prvej zložky, teda podoba *kvázi* (napr. *kvázisuverenita, kváziintegrita*). Vhodnejšie by tu bolo zvoliť opisný názov, podobne ako je to pri termíne *quasidomicillum*, kde sa substituuje domáci termín *prechodné bydlisko*. Alebo iné riešenie: pretože podľa kán. 515 a 516 ide o takú farnosť, ktorá má všetky znaky riadnej, riadne ustanovenej farnosti, len ešte nebola právne zriadená, mohlo by sa azda uvažovať o podobe *neustanovená farnosť*. Prívlastok *nezriadená farnosť* by mohol vyvolávať nepríjemné asociácie s neporiadnosťou.

Pozoruhodný, ale od základu nesprávny je termín *spoločenské oznamovacie prostriedky* proti lat. *instrumenta communicationis socialis*. Už z tvaru adjektíva *socialis* je zrejme, že sa nemôže vzťahovať na slovo *instrumenta* (čo je nominatív plurálu neutra), ale že ide o prívlastok k substantívu *communicatio*. Správny preklad by teda mal byť *prostriedky spoločenskej komunikácie*. Ale keď sa môže názov *Centrum Televisificum Vaticanum* prekladať ako *vatikánske televízne stredisko* a *Statio radiophonica Vaticana* ako *vatikánska rozhlasová stanica*, prečo by sa nemohol aj v kó-

dexe používať u nás známy termín *prostriedky masovej komunikácie*, resp. aj *masové komunikačné prostriedky*?

Isté problémy pri manipulácii v texte spôsobuje latinský termín *canonica possessio* (napr. diecézy). Prekladá sa ako *kánonické vlastníctvo diecézy*, ale to imputuje akési vlastnícke práva. Azda by tu obstála dikcia *kánonické prevzatie diecézy*; tak aj výraz *post captam possessionem* by sa mohol preložiť *po prevzatí diecézy, keď sa kánonicky ujal diecézy*.

Nemožno súhlasiť s tendenciou uvádzať zvrtné zámeno sa v termíne *appellatio – odvolanie sa*. Je to v rozpore so slovotvorným pravidlom, že keď sa od zvrtného slovesa utvorí termín v podobe slovesného podstatného mena, zvrtné zámeno sa stráca: sneh *sa topí*, ale je *topenie snehu*, človek *sa holí*, ale *pri holení* používa strojček. Neobstojí ani námietka, že treba zachovať rozdiel v základovom slovese, totiž *odvolať niekoho* a *odvolať sa proti niečomu*. Aj v samom texte kódexu je kolísanie. Napr. v kán. 1637, § 3 sa hovorí: *Ak jedna stránka podá odvolanie proti niektorej časti rozsudku, druhá stránka, hoci neodkladné lehoty na odvolanie sa uplynuli, môže podať vedľajšie odvolanie proti iným častiam...* Na štylistickú neobratnosť poukazuje dikcia v kán. 1634: *Na pokračovanie v odvolaní sa vyžaduje sa stačí...*

Závažným problémom pri každom preklade, a tým viac pri preklade právnického textu, je miera doslovnosti. Z tohto hľadiska sa v preklade kódexu niekedy prejavuje až křčovitá väzba na latinčinu. Napr. ukazovacie zámeno *idem, eadem, idem* sa sústavne prekladá ako *ten istý*, hoci má aj význam „tento“ (pri odkaze na to, čo predchádzalo, o čom sa hovorí v predchádzajúcom texte); zámeno *quislibet* sa prekladá vždy ako *akýkoľvek*, hoci má aj význam „ktorýkoľvek“. Napr. v kán. 269 sa hovorí, že diecézny biskup má k inkardinácii klerika pristúpiť, keď klerik *tomu istému* diecéznemu *biskupovi* vyhlásil, že sa chce venovať službe... namiesto *tomuto biskupovi*. V kán. 382, § 3 sa hovorí, že biskup predloží apoštolskú listinu a postará sa, aby sa klérus a ľud oboznámil *s tou istou listinou* namiesto *s touto listinou*. Ak sa hovorí o výchove, ktorá sa poskytuje *v akýchkoľvek školách*, znamená to široký rozsah výberu; na citovanom mieste však ide o možnosť výberu len zo škôl, ktoré už boli spomenuté, teda možno si vybrať len *z ktorejkoľvek* z nich.

Nezvyčajné je odkazovanie na konkrétny kánon doslovným prekladom lat. *ad normam* – *podľa normy*. Napr. *ad normam can. 266* by stačilo preložiť *podľa kán. 266*, resp. pri presnejšom vyjadrení *podľa ustanovenia* či *ustanovení kán. 266*. Aj samo slovo *norma, normy* by sa malo prekladať ako *ustanovenie, ustanovenia*. Napr. *Normy Poriadku sa majú zachovávať* – správne *Ustanovenia Poriadku sa majú zachovávať*. Nezvyčajné je aj vyjadrovať sprostredkovanie predložkou *cez* (v latinčine *per*): *farár sa sám alebo cez iných má postarať* – *sám alebo prostredníctvom iných*.

Len náhodne sme našli v preklade niekoľko opakujúcich sa nesprávnych alebo aspoň v právnických textoch nepoužívaných výrazov. Častica *totiž* po vzťažnom zámene je nadbytočná, ako vidieť z týchto príkladov: *pokyny, ktoré totiž vysvetľujú predpisy zákona – predpisy, ktoré vysvetľujú* (s. 34); *zoskupenie osôb, ktoré totiž môže byť ustanovené aspoň z troch osôb* (s. 115), správne *zoskupenie osôb, t. j. taká skupina, ktorá pozostáva aspoň z troch ľudí*; *osobné privilégium, ktoré sa totiž viaže na osobu* (s. 78) – správne *osobné privilégium, t. j. také, ktoré sa viaže na osobu*.

V právnických textoch sa spravidla používa prívlastok *osobitný* v takých spojeniach ako *osobitný zákon, osobitné ustanovenia*, nie „*zvláštny zákon, zvláštne ustanovenia*“ (s. 569). Spor nemôže byť o „*nezákonnosti*“ (čl. 123), ale o *nezákonnosti* (o zhode či nezhode so zákonom), úkon môže byť *zákonný* či *nezákonný*, nie „*nezákonný*“.

Niekedy sú celé výpovede formulované dosť neobratne, ba až kostrbato. Napr. kán. 809 hovorí: *Konferencie biskupov sa majú starať, aby ak je to možné a užitočné, boli univerzity alebo aspoň fakulty, na ich území vhodne rozmiestnené, na ktorých sa majú skúmať a prednášať rozličné disciplíny, ale pri zachovaní ich vedeckej samostatnosti a neporušení katolíckeho učenia*. Prehľadnejšia, a teda aj zrozumiteľnejšia by azda bola takáto formulácia: *Konferencie biskupov sa majú starať, ak je to možné a užitočné, aby na ich území boli vhodne rozmiestnené univerzity alebo aspoň fakulty, na ktorých sa majú skúmať a prednášať rozličné disciplíny, ale pri zachovaní ich vedeckej samostatnosti a bez porušenia katolíckeho učenia*.

Priamo školským príkladom neobratnosti je záverečná formula pri vyhlasovaní konštitúcie o Rímskej kúrii. Hovorí sa tu: *Vyhlasu-*

jeme túto apoštolskú konštitúciu za pevnú, platnú a že je a bude účinná teraz i v budúcnosti a že svoje plné a neporušené účinky nadobudne od 1. dňa mesiaca marca 1989 a všetci, ktorých sa to týka alebo sa akokoľvek bude týkať, vo všetkom a skrze všetko čo najdôslednejšie zachovávali, pričom všetky rozhodnutia aj tie, ktoré si zasluhujú celkom zvláštnu zmienku, strácajú platnosť. Náš návrh: Vyhlasujeme, že táto apoštolská konštitúcia je a bude pevná, platná a účinná a že svoje plné a neporušené účinky dosahuje a získava od 1. dňa mesiaca marca 1989 a že všetci, ktorých sa týka alebo akýmkoľvek spôsobom bude týkať, majú ju vo všetkom a všetkými prostriedkami čo najdôslednejšie zachovávať, pričom stráca platnosť všetko, čo je v akomkoľvek rozpore, ako aj to, čo si zasluhuje osobitnú zmienku.

Na rozdiel od lexikálnej oblasti, kde sa uplatňuje zásada používať čo najvernejšie (t. j. najdoslovnejšie) ekvivalenty aj takých slov ako *autem, enim, isdem, quislibet*, v interpunkcii sa pri preklade kódexu používa jednotný, ale svojský systém interpunkcie: každý postponovaný prívlastok sa od svojho substantíva oddeľuje čiarkou bez ohľadu na to, či ho možno pokladať za tesný alebo voľný. Zo stovky príkladov iba niekoľko: *kódex kánonického práva, vyhlásený r. 1917* (kán. 6); *obsahuje doložku, zakazujúcu budúce zvyky* (kán. 26); *neboli zachované podmienky, stanovené v úkone rozdelenia* (kán. 30); *reskriptom sa rozumie administratívny úkon, vydaný písomne kompetentnou vrchnosťou* (kán. 59); *práva a povinnosti, zakladajúce sa na prirodzenom alebo pozitívnom božskom zákone* (kán. 199); *podľa náuky, podávanej Cirkvou* (kán. 226); *vysielanie a odvolávanie legátov, ustanovených pri štátoch* (kán. 362); *prerokúval otázky, týkajúce sa vzťahov* (kán. 365); *môže vystupovať iba v prípadoch, uvedených v práve* (kán. 397); *v ktorých sa poskytuje výchova, preniknutá kresťanským duchom* (kán. 802); *zúčastniť sa na diskusiách, týkajúcich sa katolíckeho učenia alebo mravov* (kán. 831); *pri zachovaní noriem, predpísaných v liturgických knihách* (kán. 941); *pri konzultáciách s dikastériami, kompetentnými v tej istej veci* (čl. 58).

Pre úplnosť treba uviesť aj príklady, kde sa čiarkou oddeľuje príslovkové určenie na začiatku vety: *aby aj bez prijatia milodaru, slávili omšu na úmysel veriacich* (kán. 945); *neznalosť iregularít a prekážok, neoslobodzuje od nich* (kán. 1045); *pri skrutíniu o vlast-*

nostiach vyžadovaných od ordinanda, majú sa zachovať tieto predpisy (kán. 1051).

Vynechanie čiarky na konci vedľajšej vety, niekedy aj na jej začiatku (pred spojkou) možno pokladať za tlačovú chybu. Vcelku však tlačových chýb, aj vzhľadom na rozsah diela, je zanedbateľný počet. Rušivo pôsobí ich väčší počet v konštitúcii o Rímskej kúrii.

Na záver týchto pozorovaní o slovenskom preklade *Kódexu kánonického práva* možno povedať, že ide skutočne o zásluhnú prácu, ktorá bude mať dosah nielen na vnútorný i vonkajší život Cirkvi, ale aj na dotváranie právnického vyjadrovania v oblasti doteraz menej spracúvanej. Škoda však, že tento dosah sa narúša niektorými nepresnými prekladmi a miestami aj menej zreteľnými formuláciami.

J. Horecký

Vyšiel druhý zväzok personálnych bibliografií slovenských jazykovedcov (DVONČ, L.: Slovenskí jazykovedci. Súborná bibliografia slovenských slovakistov a slavistov (1976–1985). Bratislava, Veda 1997. 698 s.)

Ladislav Dvonč je v našej lingvistickej komunite uznávaný ako bibliografický kráľ. Najmä vďaka nemu má slovenská jazykoveda zachytenú svoju produkciu takmer v úplnosti do roku 1965, ale sú tu aj individuálne bibliografické súpisy, ktoré publikuje pri jubileách jednotlivých autorov, ako aj, pravdaže, po uzavretí ich diela. Tie sa už oddávna objavujú s absolútnou spoľahlivosťou a železnou pravidelnosťou. Prvé súborné vydanie jeho personálnej bibliografie slovenských slovakistov a slavistov vyšlo v r. 1987 v martinskom vydavateľstve Matice slovenskej. Tá obsahuje, ako je známe, obdobie rokov 1925–1975. Po desiatich rokoch vychádza nový zväzok, ktorý zachycuje ďalších desať rokov v živote jazykovednej komunity na Slovensku – roky 1976–1985. Tentoraz v

akademickom vydavateľstve Veda, a to veľmi úspornou, ale napriek tomu dobre čitateľnou tlačou.

Bibliografické spracovanie jednotlivých položiek je – ako u L. Dvonča vždy – spoľahlivé a presné. Pri monografiách nájdeme informácie aj o ohlasoch a recenziách na príslušné publikácie, čo je v bibliografickej literatúre takmer unikum. Podobné rozsiahle bibliografické publikácie sa len veľmi zriedkakedy vybavujú uvedenou sekundárnou literatúrou. L. Dvonč však pridáva aj súpisy literatúry o autorovi, okrem jeho čisto jazykovednej produkcie i činnosť prekladateľskú a edičnú. K formálnej stránke bibliografických súpisov ťažko niečo dodať: majú formu, ku ktorej L. Dvonč dospel rokmi či desiatkami rokov skúseností (hoci rubrikácie by sa dali urobiť, pravdaže, aj ináč).

L. Dvonč na začiatku každého osobného bibliografického súpisu uvádza – podobne ako v prvom zväzku – krátky životopis autora, pričom stručné curriculum vitae uvádza nielen u tých autorov, ktorí sa do prvého zväzku nedostali, ale u všetkých osobností. V týchto charakteristikách sa veľmi reliéfne ukazuje, ako sa zmenila orientácia mnohých z nich. Neraz sa totiž stretáme s tým, že charakteristika, ktorá platila pred 10 rokmi, už z väčšej časti alebo aj v úplnosti neplatí.

Žáner personálnej bibliografie L. Dvonč aj prekračuje, a to podrobnými prehľadmi a informáciami o činnosti všetkých slovakistických, resp. slavistických pracovísk na Slovensku, o ich významnejších organizačných premenách, koncepciách i realizovaných výsledkoch. Tu sa podávajú aj prehľady o publikačných orgánoch slovenskej jazykovedy, o činnosti Slovenskej jazykovednej spoločnosti pri SAV atď. V závere publikácie nechýbajú, samozrejme, ani dôležité registre (spracovala ich K. Hegerová).

Napriek zámeru predstaviť slovenskú jazykovedu bibliograficky takto široko, autor sa nevyhol tomu, aby si predsa nevymedzil hranice. Uvádzajú sa tu, ako to vyplýva z podtitulu, práce slovenských slovakistov a slavistov (teda aj rusistov, ukrajinistov, bulharistov, polonistov atď.), ale už nie napr. slovenských orientalistov, hispanistov atď. Pri lektúre tohto diela nám môže prísť trochu ľúto, že tu chýbajú viaceré práce takto orientovaných autorov, ktoré majú čiastočne alebo aj úplne slovakistický ráz (myslíme na niektoré príspevky a dokonca i knižné práce V. Krupu, L. Trupa, J. Škultétyho, príp. ďalších). Rozhodnutie o zaradení je však v plnej

kompetencii autora, lebo – a uvedomujeme si to aj my – ich zaradenie by mohlo trochu narušiť koncepciu knihy. V každom prípade je však potešiteľné, že do knihy sa dostali bibliografické súpisy mnohých ďalších slovenských jazykovedcov, ktorí sa v prvom zväzku nevyskytujú buď preto, že sa pred r. 1976 ešte publikačne nepresadili (mladšia generácia jazykovedcov), alebo sa im v súpise neušlo miesto z iných dôvodov (napr. Ľ. Ďurovič, J. Dolník, Š. Vragaš a i.).

Pravda, kompendium L. Dvonča má aj chybičku krásy. Tou je podľa nášho názoru trochu nevyrovnané uvádzanie úvodných životopisných hesiel jednotlivých autorov. Nie všetky boli totiž aktualizované v dostatočnej miere a nie všetky zodpovedajú aktuálnemu stavu a prípadnej novej orientácii príslušného autora. Iné sú naproti tomu aktualizované veľmi podrobne aj s uvádzaním členstva vo všemožných novokonštituovaných komisiách.

Niet pritom, pravdaže, pochyb, že aj druhé pokračovanie personálnej bibliografie L. Dvonča *Slovenskí jazykovedci* sa stane vynikajúcou pomôckou pre každého jazykovedca, ale i ďalších záujemcov o štúdium prác slovenských slovakistov a slavistov a bude dobrým prameňom aj pre štúdium dejín slovenskej jazykovedy. O tom, akú cenu má bibliografia pre aktívneho jazykovedca, domáceho i zahraničného, sa netreba rozpisovať, ale zdôraznime aspoň to, že osobitnú hodnotu má pre nastupujúcu mladú generáciu lingvistov, ktorí z nej môžu čerpať informácie o dejinách svojej vedy i o tom, ako sa premýšľali a premýšľajú isté témy v slovenskej jazykovede (veľa o tom hovoria totiž už aj tituly uverejnených článkov). Už teraz sa môžeme tešiť na ďalšie pokračovanie týchto súpisov, pretože L. Dvonč má spracovanú personálnu bibliografiu slovenských jazykovedcov aj za roky 1986–1995 v podobe vhodnej na zadanie do tlače. Dá sa teda celkom reálne očakávať, že medzi druhým a tretím zväzkom súbornej personálnej bibliografie slovenských jazykovedcov neuplynie oných obligatórnych desať rokov, ale v roku 1998 by sme už mohli mať k dispozícii kompletne trojzväzkové bibliografické spracovanie produkcie slovenských jazykovedcov od zrodu profesionálnej jazykovedy na Slovensku v roku 1925 takmer až po súčasnosť. Bol by to iste želateľný edičný čin v roku najbližšieho slavistického zjazdu.

S. Ondrejovič

DUDOK, M.: Vývin slovakistiky. Štúdie z dejín jazykovednej slovakistiky v Juhoslávii – 18. a 19. storočie. Nový Sad, Vydavateľstvo Spolku vojvodinských Slovákov 1997. 100 s.

Vzácnym príspevkom vedeckého opisu dejín slovenského jazyka vojvodinských Slovákov a slovakistiky vo Vojvodine sa stala práca Miroslava Dudka *Vývin slovakistiky. Štúdie z dejín jazykovednej slovakistiky v Juhoslávii – 18. a 19. storočie*. Autor, mladý univerzitný profesor slovakistiky na novosadskej a belehradskej univerzite, absolvent Filozofickej fakulty UK v Bratislave, rozčlenil svoju prácu do ôsmich celkov. Prvá kapitola s názvom *Jazykovedné práce Slovákov vo Vojvodine* (s. 7–13) je výstižným prehľadom dejín vojvodinskej slovakistiky v tomto areálovom kultúrnom kontexte. Priekopníkom jazykovedného bádania a myslenia vo Vojvodine sa stal J. Ribay, ktorý sa popri lexikografii a paleoslavistike venoval aj organizovaniu jazykovedného a širšieho slovakistického života (s. 8). Staršej fáze vojvodinskej slovakistiky je venovaná charakteristika novosadskeho pôsobenia P. J. Šafárika a jeho prác *Geschichte der slawischen Sprache und Literatur nach allen Mundarten* (1826), *Slovanské starožitnosti* (1837) a *Slovanský národopis* (1842). K významným osobnostiam vojvodinskej slovakistiky 19. stor. patria aj B. Godra, J. Mičátek, S. Borovský, G. Maršall-Petrovský, J. Petrikovich, J. Čajak. Predstaviteľmi novšieho obdobia sa stali L. Zgúth, V. Hurban-Vladimírov, J. Spevák, K. Lüge, najnovšie obdobie zastupujú práce M. Filipa, D. Dudka, M. Myjavcovej, M. Týra, S. Boldockého, M. Dudka, K. Damjanovej, A. Maričovej, Z. Medvedovej. V úvode samostatnej kapitoly *K začiatkom slovenskej jazykovedy vo Vojvodine* (s. 12–22) sa autor venuje charakteristike vojvodinského prostredia v období od začiatku presídľovania Slovákov do Vojvodiny (1745) po rozpad Rakúsko-Uhorska. Začiatkom tohto obdobia bola intelektuálna štruktúra vojvodinských Slovákov obmedzená ich spoločenským a majetkovým postavením, takže dominantnú pozíciu si v uvedomovaní a vzdelávacom procese získala duchovná inteligencia – kňazi a učitelia. Jadro kapitoly tvorí charakteristika pôsobenia J. Ribaya

vo Vojvodine (projekt zbierania ľudových tradícií, organizovania vedeckého života). Druhá časť kapitoly je venovaná charakteristike jazykovednej práce M. Godru. Všestrannosti M. Godru venoval M. Dudok aj ďalšie osobitné kapitoly svojej práce: *Názory Michala Godru na jazykovú kultúru* (s. 23–31) a *Michal Godra pri zakladaní slovenskej terminológie* (s. 32–40). V týchto častiach sa charakterizujú základné publikované aj rukopisné jazykovedné príspevky a vývin normy spisovnej slovenčiny vo vojvodinskom prostredí od bernolákovského obdobia cez štúrovskú slovenčinu až po matičné obdobie. Ďalšiu časť dejín slovakistiky vo Vojvodine tvorí kapitolka venovaná autorovi prvého slovenského šlabikára vo Vojvodine Samuelovi Borovskému (s. 41–48). V tejto časti práce nejde autorovi len o základnú charakteristiku šlabikára, ale otázku vydania tejto základnej príručky hodnotí z hľadiska jazykovej situácie a historického kontextu dolnozemskej Slovákov, najmä však z pohľadu konfesijných a jazykových tradícií (odmietnutie bernolákovčiny, tradície nadväzujúce na bibličtinu). Vzácny prínos vojvodinských slovakistov je práca B. Godru pri opise slovenského botanického názvoslovia, ktorý vydal pod názvom *Monographie von Syrmien* (1873). Tejto práci, v ktorej sa opisuje 47 rodov z čeľade lipnicovitých so 144 príslušnými druhmi a 4 rody šachorovitých so 66 druhmi, venoval M. Dudok osobitnú kapitolu *Slovenské botanické názvoslovie* (s. 49–55), v ktorej si osobitne všima abecedný Godrov botanický slovník, obsahujúci čiastočne paralelné nemecké, srbské, chorvátske, české, slovenské, maďarské, francúzske, talianske a anglické názvy. Tento viacjazyčný opis sriemskej flóry však, žiaľ, nie je úplný (obsahuje len 51 viacjazyčných názvov, s. 52). M. Dudok pri hodnotení tejto práce uvádza, že B. Godra v nej uplatnil takmer všetky zdroje tvorenia odborného názvoslovia: ľudové názvy, kalkovanie, preberanie jestvujúcich termínov, uplatňovanie regionálnych ľudových názvov (s. 55). M. Dudok venuje vo svojej práci osobitnú pozornosť rukopisným slovníkom J. Mičátka (*Slovníky Jána Mičátka*, s. 56–62) – Nemecko-latinsko--srbochorvátsko-slovenskému botanickému slovníku a Nemecko-slovenskému železničiarškemu slovníku. Podstatnú časť charakteristiky venuje autor vzťahu J. Mičátka a B. Godru a ich ponímaniu jazykovej kultúry. Súčasťou kapitoly sú tri dodatky – ukážka z Nemecko-latinsko-srbochorvátsko-slovenského botanického slovníka (s. 63–68), ukážka z Nemecko-slovenského železni-

čiarskeho slovníka (s. 69–71) a krátka ukážka z politického slovníčka (s. 72). Poslednú kapitolu svojej práce venoval M. Dudok jazykovedným prácam G. Maršalla-Petrovského, ktorý, ako je známe, nemal ambície stať sa jazykovedcom. Napriek tomu, že nemal slovakistické, ba ani filologické vzdelanie, z existenčných a čiastočne aj z vlasteneckých pohnútok vydal v nemčine príručku slovenčiny pre samoukov (Die Kunst die slowakische Sprache durch Selbstunterricht schnell zu lernen. Wien – Pest – Leipzig 1880, 184 s.). M. Dudok sa na s. 73–77 svojej monografie venuje charakteristike tejto Petrovského práce a upozorňuje najmä na úvod, v ktorom sa G. Maršall-Petrovský usiloval „oboznámiť čitateľa s duchom jedného z najplnozvúčnejších a najlepšie zachovaných jazykov“. Toto konštatovanie by malo byť podľa M. Dudka impulzom na sociolingvistické porovnanie názorov G. Maršalla-Petrovského s jazykovednou tradíciou, ktorá sa sformovala po hodžovsko-hattalovskej reforme štúrovskej spisovnej slovenčiny.

Monografická práca M. Dudka *Vývin slovakistiky* je hodnotným príspevkom k dejinám slovakistiky, ako aj vnútorných dejín nášho jazyka. Osobitný význam tohto diela je v tom, že aktualizuje práce slovakistov žijúcich mimo územia Slovenska. Toto nevelké dielo rozširuje obzor dejín vedy o hodnotné poznatky dotvárajúce mozaiku dejín slovenčiny v zložitých historických pomeroch druhej polovice 19. storočia.

P. Žigo

BUFFA, F.: Šarišské nárečie. Bratislava, Veda 1995. 400 s.

Nárečové monografie tvoria základ poznatkov o našich nárečiach. Platí to najmä o monografiách väčších nárečových celkov. Preto je potešiteľné a mimoriadne dôležité, že k doterajším oblastným monografiám o stredoslovenských a západoslovenských nárečiach pribudla monografia o závažnej, centrálnej skupine východoslovenských nárečí, a to o šarišských nárečiach. Autor ich v úvode charakterizuje ako najzachovalejšie, typicky východoslovenské nárečia bez niektorých neskorších nánosov, aké sú známe v susedných spišských, abovských a zemplínskych nárečiach (s. 11). Pravda, v súvislosti so zachovalosťou staršieho

stavu treba brať do úvahy aj východnú skupinu východoslovenských nárečí – tzv. sotáckych pri Humennom a užských pri Sobrancech.

Ako každý väčší nárečový celok ani šarišské nárečia nie sú jednotné, ale sa členia na menšie celky. Kvôli pochopeniu tohto členenia autor podáva podrobnú všeobecnú charakteristiku Šariša, a to zo zemepisného hľadiska (s. 11 n.), podľa ktorého Šariš je skoro úplne obklopený stolicami so slovenským obyvateľstvom (okrem severného susedstva s ukrajinsko-rusínskym obyvateľstvom), pričom styk s nimi bol zabezpečený údoliami riek. Zo sociálno-ekonomického hľadiska (s. 13 n.) je pre šarišské nárečie charakteristický dôležitý rozdiel medzi horným, hornatým až horským Šarišom a jeho dolnou, nížinnou časťou. Z historického hľadiska (s. 14 n.) sú veľmi dôležité údaje najmä o pôvodnom osídľovaní Šariša. Z národnostného hľadiska (s. 17 n.) je tu vážna najmä otázka osídľovania Šariša Rusínmi, ktorí tvoria na jeho severnom okraji súvislú oblasť. Z hľadiska celkovej štatistiky (s. 20 n.) sa Šarišská stolica radí k stredným stoliciam na Slovensku. Z názvoslovného hľadiska (s. 21) autor stručne charakterizuje pomenovacie typy šarišských dedín. Z uvedených faktov hneď vyvodzuje isté dôležité závery pre celkovú charakteristiku šarišských nárečí (22).

Ďalej autor podáva vyčerpávajúcu a zasvätenú charakteristiku doterajšej literatúry o šarišských nárečiach (s. 22 n.) a svoju vlastnú koncepciu uplatňovanú v tejto práci (s. 25 n.). Z nej vyplýva, že pri koncipovaní monografie postupoval vcelku tradičnou metódou, uplatňovanou v súčasnej dialektologickej praxi. Iba menšie odchýlky sú pri zapisovaní spojenia polovokálov s vokálmi (*ja, vo*) a v obmedzenom označovaní systémových variantov hlások. Neobmedzené označovanie práve systémových variantov hlások by bolo vari vítané, pretože ide o zachytenie istých vývinových tendencií v hláskoslovnom systéme šarišských nárečí.

Materiál k monografii autor získal predovšetkým vlastným terénnym výskumom, ale bohato čerpal aj z materiálu archivovaného v Jazykovednom ústave Ľudovíta Štúra SAV, ktorého bol dlhoročným pracovníkom.

V hláskosloví (s. 27–118) autor podáva výskyt jednotlivých hlások najmä s prihliadaním na ich zmeny v jednotlivých lokalitách, pričom takéto slová zoraďuje podľa najrozšírenejšej podoby.

Pri niektorých najtypickejších zmenách sa však pristavuje a podáva aj ich vysvetlenie: napr. pri zmene pôvodného dlhého *é, ó* (s. 34 n. a 52 n.), pri *ś, ź* (s. 94 n.), pri epentetickom *j* pred *sc* (s. 102 n.), pri slabičnom *rj, l* (s. 61 n.) a *i*.

Samostatne autor opisuje výskyt striednic za pôvodné jery (s. 53 n.), ďalej tzv. vkladné samohlásky (s. 58 n.), kombinatórne zmeny hlások (s. 111 n.), vynechávanie (s. 115) i prisúvanie (s. 116) hlások a ich metatézu (s. 116). Hláskoslovie zakončuje menšia kapitola o prízvuku (s. 116 n.). Celkove tu prevláda synchronny prístup pri uvádzaní výskytu jednotlivých hlások, čo je síce zaujímavé čítanie, no napríklad pri hľadaní jednotlivých príkladov to môže čitateľovi sťažovať orientáciu, lebo si bude musieť prečítať celú stať o tej-ktorej hláske.

Kým hláskoslovie tejto práce je koncipované originálne, v tvarosloví (s. 119–181) sa autor pridŕža akademickej Morfológie slovenského jazyka (1966), všímajúc si predovšetkým svojskosti šarišských nárečí, ktorými sa odlišujú od spisovnej slovenčiny. Takýto postup prináša užitočný materiál pre vyučujúcich slovenčinu na vysokých školách východného Slovenska. Pri substantívach (s. 119 n.) je to najmä svojská rodovosť viacerých substantív a štruktúra značne unifikovaných pádových prípon, ďalej obmedzený počet hromadných substantív, čo je charakteristické pre celú východoslovenskú nárečovú oblasť. Podobne postupuje pri ostatných ohybných druhoch, pri adjektívach (s. 135 n.), zámenách (s. 139 n.), pri číslovkách (s. 143 n.) a pri slovesách (s. 148 n.). Je pozoruhodné, že autor sa zaobišiel bez paradigiem, ktoré sa v takejto našej jazykovednej literatúre bežne používajú. Paradigmaticky uvádza iba tvary pri nepravidelných slovesách (s. 154 n.), pri zložených slovesných tvaroch minulého i budúceho času (s. 157 n.) a pri podmieňovacom spôsobe (s. 159 n.). Zaujímavá je tu stať o zvláštnom využití slovies (s. 163 n.), napríklad pri vyjadrení vykania, onikania, ďalej o využívaní neosobných tvarov, o historickom prezente, o oznamovacom spôsobe na vyjadrenie príkazov a pod.

V zhode so spomínanou akademickou morfológiou F. Buffa zahrnul do tvaroslovía aj samostatnú stať o príslovkách (s. 166 n.), a to nielen opis ich stupňovania, ale aj ich jednotlivé typy. Je tu aj dosť podrobná stať o predložkách (s. 169 n.), o ich jednotlivých ty-

poch i druhoch, ďalej o spojkách (s. 174 n.), časticiach (s. 178 n.) a o citoslovciach (s. 180 n.).

Originálna je kapitola o tvorení slov v šarišských nárečiach (s. 182–224), a to tak spôsobom spracovania (podľa onomaziologic-ko-sémantických celkov), ako aj šírkou záberu, ktorá jasne signalizuje úzku súvislosť so stavom v susedných východoslovenských nárečiach. Zrejme má na tom veľkú zásluhu fakt, že F. Buffa je autorom slovotvorného zväzku Atlasu slovenského jazyka a väčšieho množstva originálnych štúdií so slovotvornou nárečovou tematikou. Nezvyčajné je napríklad samotné rozdelenie substantív podľa deja, vlastnosti a vzťahu. Najmä v poslednej skupine zaujmú názvy podľa príslušnosti k istému miestu, k istej rodine. Ďalej sú sem zaradené prechýlené názvy, názvy mláďat, názvy podľa podobnosti, maznavé a hypokoristické názvy i tautologické pomenovania typu *žban/žbanek*, *onuca/onucka* ako základné pomenovania a slovotvorné adaptácie slov cudzieho pôvodu. Podobne podrobne sú spracované slovotvorné postupy pri prídavných menách (s. 224 n.), príslovkách (s. 232 n.), slovesách (s. 235 n.), zámenách (s. 245) a číslovkách (s. 246), ba aj pri predložkách (s. 246 n.).

Ako pozoruhodné nóvvum v recenzovanej práci vidíme dost podrobnú charakteristiku slovnej zásoby šarišských nárečí (s. 248–300), a to z genetického (s. 248 n.), chronologického (s. 258 n.), štruktúrneho (s. 266 n.), geografického hľadiska (s. 287 n.) a z hľadiska expresivity (s. 274 n.). Takéto spracovanie nárečovej lexiky, doložené presvedčivým materiálom, je v našej literatúre metodologicky veľkým prínosom. K tejto kapitole je ešte pričlenená iba stručná, ale veľmi výstižná charakteristika severošarišskej frazeológie na porovnávacom základe so spisovnou frazeológiou, v ktorej je zaujímavé najmä originálne delenie na svojské šarišské frazémy (s. 301 n.), rozdielne šarišské a spisovné frazémy, súbežné šarišské a spisovné frazémy (s. 303 n.) a nakoniec zhodné šarišské a spisovné frazémy (s. 304 n.).

V poslednej kapitole autor predkladá charakteristiku a rozdelenie šarišských nárečí a pripája veľmi vzácne ukážky súvislých nárečových textov (s. 308–373). Najprv podrobne charakterizuje šarišské nárečia ako celok (s. 308 n.), pričom si všíma aj stav v nárečiach susedných stolíc. Potom nasleduje rozdelenie šarišských nárečí, a to na najtypickejšie stredošarišské nárečia (s. 317 n.) a na ostatné viac--menej okrajové, no o to pozoruhodnejšie

skupiny, a to juhozápadošarišské (s. 326 n.), juhošarišské (s. 337), východošarišské (342 n.), severošarišské (s. 352 n.) a severozápadošarišské nárečia (s. 363) s mnohými inováciami a reliktnými znakmi, ako aj s niektorými presahmi zo susedných nárečí Spiša, Abova a Zemplína.

F. Buffa do svojej metodologicky premyslenej práce mohol zaradiť iba jednu mapu (s. 389), aj to len s vybranými orientačnými bodmi, z ktorých väčšinou uvádza dokladový materiál a spomínané ilustračné texty. Bolo by zaiste užitočné priložiť aspoň niekoľko máp, ktoré mal k dispozícii (niektoré uverejnil v príspevkoch publikovaných pred vydaním tejto monografie). Zrejme bol limitovaný požadovaným rozsahom práce; v tomto type vedeckej práce by však takéto obmedzenie nemalo platiť. Pomerne skromný je aj vecný register (s. 390–400), kde sa neuvádzajú jednotlivé slovné doklady, ako je to bežné v prácach tohto druhu, ale iba javové symboly. Aj to súvisí s limitovaním rozsahu.

Pohľad do bibliografie (s. 380–386) čitateľa presvedča, že celá monografia – najmä čo sa týka materiálu – je založená na dovtedajších časopiseckých štúdiách autora o šarišských nárečiach. No už aj letmé porovnanie tejto práce s predchádzajúcimi štúdiami dokazuje, že ide o značne prepracované najmä základné kapitoly (akými je úvodná, hláskoslovná, tvaroslovná a slovotvorná stať), resp. ide o stručný výťah z jeho knižnej práce (o frazeológii). A pretože dovtedajšie jednotlivé príspevky boli roztratené po časopisoch a zborníkoch, z ktorých mnohé (napr. *Nové obzory*) sú prakticky ťažko prístupné a málokde ich možno kompletne nájsť, je zaiste dostatočne zdôvodnené aj vydanie tejto kompletnej monografie.

Knihu F. Buffu o šarišských nárečiach z každej stránky pokladáme za veľmi hodnotný prínos do našej dialektologickej a vôbec slovakistickej jazykovednej literatúry. Mimoriadnu cenu má pre jazykovednú slavistiku v oblasti medzijazykových vzťahov a kontaktov. Patrí jej primát vo východoslovenskej dialektológii a bolo by dobré, keby podľa jej vzoru čoskoro vznikli ďalšie monografické práce.

Š. Lipták

KRONIKA

Životné jubileum Evy Rísovej

Prednedávnom sa dožila významného životného jubilea PhDr. Eva R í s o v á, dlhoročná pracovníčka Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra SAV. Je to zaiste príležitosť splatiť istý dlh verejným pripomenutím jej prítomnosti v slovenskej jazykovede a kultúre. Ona sama, nenápadne a skromne kráčajúc životom, nestála o takéto hlasné pocty, lebo aj svoju publicistickú aktivitu v oblasti jazykovej kultúry považovala za samozrejmu súčasť svojej práce v oddelení jazykovej kultúry. S takou istou skromnosťou až ostychom sa venovala aj umeleckej, poviedkovej a fejtonickej tvorbe. A pritom za dvadsaťpäť rokov (od r. 1971) publikovala takmer štyristo príspevkov najmä v Kultúre slova a v dennej tlači. A hoci sú to poväčšine drobné články o sémantike a štylistike slov a slovných spojení, ich autorka sa v nich prezentuje svojou odbornou erudíciou i schopnosťou postihnúť jemné sémanticko-štylistické nuansy hodnotených jazykových prvkov. Keďže Eva Rísová je zároveň autorka s umeleckými sklonmi, jej popularizačné články v dennej tlači nenásilným a nevtieravým spôsobom oslovovali čitateľa a takto pomáhali kultivovať jeho jazykový cit a vkus.

Eva Rísová sa narodila 6. 11. 1927 v Banskej Bystrici. Po maturite na Štátnom dievčenskom gymnáziu v Banskej Bystrici začala študovať ruský a anglický jazyk na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Po vydaji (1947) štúdiá zanechala, desať rokov pracovala v Štátnej banke československej, od r. 1961 v Stredoslovenskom vydavateľstve a v r. 1965–70 pracovala ako dokumentaristka na katedre slovenského jazyka a literatúry Pedagogickej fakulty v Banskej Bystrici. V tomto čase pokračovala v štúdiu na tejto fakulte (odbor slovenčina – angličtina); štúdium ukončila v r. 1972. V r. 1970 sa presťahovala do Bratislavy, nastúpila pracovať do Jazykovedného ústavu Ľ. Štúra SAV, kde pôsobila až do odchodu na dôchodok (1992).

Eva Rísová sa k jazykovede (jazykovej kultúre) dostala takpovediac okľukou. V čase pôsobenia v Banskej Bystrici sa venovala umeleckej tvorbe. Písala poviedky a fejtóny do Slovenského roz-

hlasu, Smeru, Slovenky a Priekopníka. Po presťahovaní do Bratislavy a po skončení vysokoškolských štúdií (1972) pokračuje vo svojej umeleckej aktivite, no zároveň publikuje aj prvé články z oblasti jazykovej kultúry, ako aj články o technickej a technologickej terminológii. Naďalej spolupracuje so Slovenským rozhlasom, pripravuje školské vysielanie pre 2., 3. a 4. ročník ZŠ, pričom zužitkúva svoje jazykové a didaktické vzdelanie. Často vystupuje v relácii Živé slová; aj tu sú jej úvahy zamerané najmä na oblasť jazyka, na otázky kultúry vyjadrovania, ekológie jazyka a jazykového dorozumievania (úvahy o vulgarizácii jazyka, o jazyku ako svetle a pod.). Zároveň píše poviedky, v ktorých tiež vtipnou formou spracúva aj jazykovú problematiku (napr. *Lingvália*, *Verejné uznanie*).

Významnú publikačnú položku Evy Rísovej predstavujú články o odbornej terminológii, prevažne technickej. Táto jej odborná orientácia sa spája s diplomovou prácou, v ktorej spracúvala tehliarsku terminológiu. Opierajúc sa o práce prof. J. Horeckého, východiskovo si tu vymedzila všeobecné (teoretické) i praktické otázky odbornej terminológie. Osobitnú pozornosť venovala i jazykovej kultúre v štátnych a odborných normách. Články publikovala v časopise Kultúra slova.

Možno povedať, že v priebehu dvoch desaťročí strávených v oddelení jazykovej kultúry JÚLŠ SAV sa Eva Rísová priradila ku kmeňovým autorom Kultúry slova. Uverejnila tu desiatky drobnejších i väčších článkov zameraných na výklad sémantiky a štylistiky jazykových prostriedkov, najmä lexikálnych, ako aj na hodnotenie niektorých štylistických kategórií. Svoje jazykové a pedagogické vzdelanie uplatnila pri posudzovaní jazykových učebníc i pri analýze jazykovej stránky odborných časopisov a odborných publikácií. Ako spolupracovníčka (autorka) Slovenského rozhlasu sa celkom prirodzene zaoberala aj jazykovou stránkou rozhlasových hier, najmä pre deti a mládež (*Funkcia jazyka v rozhlasových hrách pre deti a mládež*, 1979; *O jazyku Repkových Fafrnkovčanov*, 1979; *O jazyku rozprávkových rozhlasových hier*, 1983, atď.). Zrejme aj v súvislosti s pracovným zaradením v oddelení jazykovej kultúry treba zaznamenať jej spoluautorstvo na *Česko--slovenskom slovníku* (1979), *Dynamike slovnej zásoby súčasnej slovenčiny* (1989) a *Encyklopédii jazykovedy* (1993).

Nemožno nespomenúť popularizačné príspevky Evy Rísovej v dennej tlači. Publikovala ich najmä v Práci, Pravde, Smene, Ve-

černíku, Slovenskom denníku, ale aj v Novom slove a v rozhlase. Opäť to boli predovšetkým články z oblasti lexiky, príspevky o vecnom a slohovom význame slov a slovných spojení a niektorých gramatických prvkov. Nenásilne, s citom pre mieru upozorňovala čitateľov na chyby a prehrešky pri uplatňovaní týchto jazykových prvkov v jazykovej praxi. Viaceré jej texty z rozhlasovej Jazykovej poradne sú zahrnuté aj v publikácii *Jazyková poradňa odpovedá*. Dodajme ešte, že svoje jazykové vzdelanie (anglický jazyk) uplatnila ako prekladateľka viacerých odborných textov do slovenčiny.

Ako naznačuje aj tento stručný pohľad na výsledky vedeckých a umeleckých snažení našej jubilatky, Eva Rísová sa zaradila k poctivým a pracovitým robotníkom slovenskej jazykovedy a takto sa včlenila aj do pamäti slovenskej vedy a kultúry. Platí to najmä o jej aktivitách v oblasti jazykovej kultúry. Pri príležitosti vzácného životného jubilea jej v mene spolupracovníkov a priateľov úprimne želim ešte veľa dobrých rokov na zaslúženom dôchodku.

J. Findra

Súpis prác Evy Rísovej za roky 1971–1995

Bibliografia jazykovedných prác E. Rísovej je usporiadaná chronologicky a ďalej v rámci jednotlivých rokov podľa druhu príspevkov: najprv sa v príslušnom roku uvádzajú knižné práce a vedecké štúdie v odborných jazykovedných a iných časopisoch a zborníkoch, za nimi (menším typom písma, petitom) články, drobnosti a iné menšie príspevky. V závere sa osobitne uvádza prekladateľská a redakčná činnosť.

1971

Tvárnit' alebo tvarovať. – Večerník, 2. 4. 1971, s. 5.

Možno plán „preplniť“? – Rozhlas, 1971, č. 27, s. 11.

1973

Motivačné znaky v tehliarskej technologickej terminológii. – Kultúra slova, 7, 1973, s. 164–168.

Štruktúra viacslovných pomenovaní v tehliarskej technologickej terminológii. – Kultúra slova, 7, 1973, s. 210–214.

Zvídavý nie je *zvedavý*. – Kultúra slova, 7, 1973, s. 317.

Tvárnici, tvarovanie. – Práca, 26. 3. 1973, s. 3. – Tamže: *Ukladať*, nie *pokladať* (16.

5., s. 3). – O formuláciách v odborných textoch (9. 7., s. 5). – Niečo o slove

smog (20. 8., s. 3). – *Osoba znalá = odborník* (8. 10., s. 3). – *Valcovač*, nie *val-*

ciar (17. 12., s. 3).

O používaní spojok *lebo*, *alebo*. – Večerník, 23. 3. 1973, s. 5. – Tamže: O podstatných menách *navážka* a *návažok* (31. 8., s. 5). – Dačo o *osách* a *osiach* (21. 9., s. 5). – O palivových a iných „špalkoch“ (5. 10., s. 5).

1974

Drogistický tovar. – Kultúra slova, 8, 1974, s. 126–127. – Tamže: *Rumoviskové stanovisko*, *postúpanisko*, *opustenisko* (s. 286–287). – Čo so slovom „ešus“ (s. 317–318).

Šič metiel a *metlár*. – Práca, 4. 2. 1974, s. 3. – Tamže: *Mierový, merný, merací* (1. 4., s. 3). – *Odštepny* alebo *odštiepny* závod? (1. 7., s. 3). – *Letište* či *letisko*? (8. 7., s. 3). – *Jednať* alebo *konať*? (11. 11., s. 3).

Špičkový, vrcholný a *vrcholový*. – Večerník, 22. 2. 1974, s. 5. – Tamže: *Lajnovačka* = *čiarovač* (19. 4., s. 5). – O skratkách *Js* a *č. j.* (24. 5., s. 3). – Ako písať skrátené podoby názvu *Slovenské národné povstanie* (12. 7., s. 3). – O slovách *opis* a *odpis* (18. 10., s. 3). – O slovách *posádka* a *osádka* (1. 11., s. 3). – O skratkách a značkách (22. 11., s. 3). – Čo so slovom „EŠUS“? (27. 12., s. 3).

1975

O marxistickú jazykovedu v ČSSR. [O marxistickú jazykovedu v ČSSR. Red. J. Horecký. Bratislava 1975.] – In: *Nedeľná Pravda*, 8, 1975, č. 22, s. 6 (ref.). – Další autorkin referát o tej istej publikácii: *Večerník*, 30. 4. 1975, s. 5.

Podstatné mená *navážka* a *návažok*. – Kultúra slova, 9, 1975, s. 357–358.

Slová *miera*, *merať* a ich odvodeniny. – Kultúra slova, 9, 1975, s. 31–32. – Tamže: O prídavnom mene *environmentálny* (s. 127–128). – Ako prekladať české slovo *kouřmo* (s. 221–222). – *Hmoždinka*, *kolík*, *kotva* (s. 223–224). – *Úchylka* a *odchýlka* (s. 285). – *Mikrobálny* alebo *mikrobiálny* (s. 286–287).

1976

Čo je *INSTANT*? – Kultúra slova, 10, 1976, s. 189–190.

Práca človeka v ekonomických termínoch. – *Nedeľná Pravda*, 9, 1976, č. 19, s. 6. – Tamže: O *spáde* a *spade* (č. 39, s. 6).

Dopadnúť, alebo *chytiť zlodeja*? – Práca, 22. 3. 1976, s. 3. – Tamže: *Výdaj* – *výdavok* (3. 5., s. 4). – O skratkách a značkách (21. 6., s. 3). – Všeličo o slove *snob* (16. 8., s. 3). – *Design*, *designer* (22. 11., s. 3). – Slovo *nárust* (27. 12., s. 3).

O pozdrave „do počutia“. – *Večerník*, 6. 2. 1976, s. 3. – Tamže: O slovách *design*, *designer* (2. 4., s. 3). – Číslovky a vinš (28. 5., s. 3). – *Terciárna* alebo *terciálna sféra*? (18. 6., s. 3). – O *džínsoch* (20. 8., s. 3). – *Jatočný* – *jatkový*? (3. 9., s. 3). – O písaní niektorých prevzatých slov (15. 10., s. 3). – *Oponentný* alebo *opponentský*? (26. 11., s. 3).

1977

O jazyku učebnice pre osobitné školy. [Klačko, R. – Vrbová, M.: *Prírodopis pre 8. ročník osobitných škôl*. Bratislava 1969.] – In: *Kultúra slova*, 11, 1977, s. 180–183 (posudok jazykovej stránky publikácie).

Vedoveda – *scientológia*. – Kultúra slova, 11, 1977, s. 248–249.

- Obláčacie obrázky – oblačanky.* – Kultúra slova, 11, 1977, s. 63. – Tamže: *Terciárna – terciálna sféra* (s. 94–95). – *Vysokohlinový* (s. 318–319). – *Zastupiteľský – zastupiteľný* (s. 362–363).
- O administratívnom štýle. – *Nedeľná Pravda*, 10, 1977, č. 16, s. 6. – Tamže: O administratívnom štýle II (č. 20, s. 6). – Nedostatky v lexike administratívneho štýlu (č. 24, s. 6). – Skratky v administratívnom štýle (č. 30, s. 6). – Syntax administratívneho štýlu (č. 33, s. 6). – Pasívum v administratívnom štýle (č. 37, s. 6).
- Laser a maser.* – *Práca*, 7. 3. 1977, s. 3. – Tamže: *Firma – podnik – závod* (11. 7., s. 3). – *Blahoželať všetko najlepšie?* (15. 8., s. 3). – *Ako je to so slovesom prevádzať* (14. 11., s. 3).
- O štýlovej primeranosti jazykových prejavov. – *Smena na nedeľu*, 12 (30), 1977, č. 30, s. 7.
- O slovách *doprava a preprava.* – *Večerník*, 7. 1. 1977, s. 3. – Tamže: Čo je to „hifi“ (č. 5, s. 3). *Chladič – chladiča, ale moč – moču* (15. 7., s. 3). – O odpratávaní „šitu“ (26. 8., s. 3). – „Občianský“ preukaz (11. 11., s. 3).
- Vydarená beseda. – Kultúra slova, 11, 1977, s. 124–125 (správa o besede na tému *Hovoríme a píšeme správne po slovensky, konanej 2. 12. 1976 v Západoslovenských elektrárnach v Bratislave*).

1978

- O jazykovej stránke jedného odborného časopisu. [Výskum – urbanizmus a architektúra, 1975, č. 4; 1976, č. 2.] – In: Kultúra slova, 12, 1978, s. 283–286 (posudok jazykovej stránky dvoch čísiel časopisu).
- Pripomienky k návrhu ON 44 0001. [Hornické názvosloví a značky. Praha 1977.] – In: Kultúra slova, 12, 1978, s. 183–185 (ref.).
- Odpratávanie *šitu* alebo *stavebného odpadu?* – Kultúra slova, 12, 1978, s. 32. – Tamže: *Hudobný sprevádzateľ* (s. 63–64). – *Čitateľ* – 6. p. v *Čitateľovi* (s. 94–95). – *Generálkovať* (s. 189–190). – *Infraštruktúra* (s. 221–222). – *Pramenníky, pitné fontánky* (s. 319–320).
- Cestovať vlakom prvej triedy?* – *Práca*, 13. 2. 1978, s. 3. – Tamže: *Zákazka – zákazník* (13. 3., s. 3). – *Skracovanie osobných mien* (10. 5., s. 3). – *Sprevádzať – sprievod* (24. 7., s. 3). – *Potencia – potenciálny* (4. 9., s. 3). – *Brigáda – brigádovať* (30. 10., s. 3). – *Rádio – rozhlas – prijímač* (18. 12., s. 3).
- Džínsy – džínsovina.* – *Smena na nedeľu*, 13 (31), 1978, č. 30, s. 7. – Tamže: *Číslovky vo vinšoch* (č. 42, s. 7).
- Veľké písmená vo viacsovných názvoch. – *Večerník*, 20. 1. 1978, s. 3. – Tamže: *Make-up – mejkap* (14. 2., s. 3). – O písaní a výslovnosti základných jednotiek (21. 4., s. 3). – *Vedecko-technická revolúcia a slovná zásoba* (9. 6., s. 3). – *Pomník – pamätník* (7. 7., s. 3). – *Avivážne prostriedky* (28. 7., s. 3). – O krížení väzieb (25. 8., s. 3). – *Adaptovať – adoptovať* (29. 9., s. 3). – *Obézny – obezita* (14. 11., s. 3).

1979

- Česko-slovenský slovník. Red. G. Horák. 1. vyd. Bratislava, Veda 1979. 792 s. – 2. vyd. 1981 (spoluautori K. Buzássyová, G.

Horák, F. Kočiš, M. Marsinová, Š. Michalus, Š. Peciar, M. Pisárčiková, V. Slivková, M. Šalingová).

Ref.: 1. Grepl, M.: Rudé právo, 11. 2. 1980, s. 5. – 2. Horecký, J.: Dielo vzájomného zblížovania. Causerie o vydaní Česko-slovenského slovníka. – Pravda, 8. 2. 1980, s. 5. – 3. Horecký, J.: Novinář, 32, 1980, č. 4, s. 28–29. – 4. Chrenka, A.: Technická knihovna, 24, 1980, s. 91–93. – 5. Jacko, J.: Východoslovenské noviny, 28. 3. 1980, príl. s. 2. – 6. Jánsky, L.: Večerník, 29, 1980, č. 38, s. 6. – 7. Kačala, J.: Vítame Česko-slovenský slovník. – Kultúra slova, 14, 1980, s. 186–188. – 8. Orlovský, J.: Bohatstvo jazyka. – Nové slovo, 22, 1980, č. 14, s. 20. – 9. Ripka, I. – Skladaná, J.: Slovenská reč, 45, 1980, s. 364–372. – 10. (ŠI) = Šlosar, D.: Věda a život, 25, 1980, s. 384. – 11. Djordjević, N.: Zbornik za filologiju i lingvistiku (Nový Sad, Juhoslávia), 24, 1981, s. 188–190. – 12. Filipec, J.: Jazykovedný časopis, 32, 1981, s. 85–90. – 13. Kroupová, L.: Slavia, 50, 1981, s. 93–97. – 14. Myjavcová, M.: Nové diela slovenskej lexikografie. – In: Zborník Spolku vojvodinských slovakistov. 2. 1980. Red. D. Dudok et al. Nový Sad (Juhoslávia), Spolok vojvodinských slovakistov 1981, s. 151–162. – 15. Uher, F.: Český jazyk a literatura, 31, 1980/81, s. 138–139. – 16. Uher, F.: Komenský, 105, 1980, s. 264. – 17. Kožucová, M.: Săpostavitelno ezikoznanie (Sofija), 8, 1983, s. 99–100. – 18. Dorotjaková, V.: Slavica Slovaca, 19, 1984, s. 84–86.

Funkcia jazyka v rozhlasovej hre pre deti a mládež. 1. vyd. Bratislava, Metodicko-výskumný kabinet Československého rozhlasu 1979. 38 s.

Funkcia jazyka v rozhlasových hrách pre deti a mládež. – Kultúra slova, 13, 1979, s. 196–204.

O jazyku Repkových Fafrnkovčanov. – Kultúra slova, 13, 1979, s. 333–340.

O spoločenskej účinnosti normalizovania technickej terminológie. – In: Z teórie spisovného jazyka. Zborník referátov a diskusijských príspevkov. Red. J. Kačala. Bratislava, Veda 1979, s. 198–201.

...krásne ty zvuky máš. K ďalšiemu rozvoju československej výchovno-vzdelávacej sústavy. – Rodina a škola, 26, 1979, č. 4, s. 3–4.

O jazykovej stránke Základov psychológie. [Boroš, J.: Základy psychológie. Bratislava 1977.] – In: Kultúra slova, 13, 1979, s. 23–26 (posudok jazykovej stránky publikácie).

Ondulovačka. – Kultúra slova, 13, 1979, s. 27–28. – Tamže: Aviváž – avivážny (s. 30). – Zvodná správa = súborná správa (s. 95–96). – Čo je generel? (s. 287). – Čo je kondiciogram? (s. 368–369).

Rozhlas a jazyková kultúra. – Nedel'ná Pravda, 12, 1979, č. 50, s. 7.

Ide o to, nejde o to. – Práca, 29. 3. 1979, s. 3. – Tamže: Ako sa pozdravujeme (11. 6., s. 3). – Celkom, dovedna a spolu (15. 10., s. 3). – Mať k niekomu otázku (19. 11., s. 3).

Štúrova ulica – Leninovo múzeum. – Smena na nedeľu, 14, (32), 1979, č. 2, s. 7.

Jar je tu. – Večerník, 6. 4. 1979, s. 3. – Tamže: *ŠVOČ – Švočka – švočkár* (1. 6., s. 3). – *Zvárať – zváranie – zvárací* (31. 8., s. 3). – *Preukázať niekomu medvediu službu* (21. 9., s. 3). – *Prezentácia hostov* (26. 10., s. 3). – *Šťastie – šťastný – šťastlivý* (29. 12., s. 3).

1980

Krupinské prísne právo. [Majtán, M. – Majtánová, M.: Krupinské prísne právo. Bratislava 1979.] – In: *Kultúra slova*, 14, 1980, s. 313–316 (ref.).
Slovník anglických skratiek. [Šaturová-Seppová, M.: Anglické skratky. Bratislava 1979.] – In: *Kultúra slova*, 14, 1980, s. 28–30 (rec.).
Umenie živého slova. [Lesňák, R.: Umenie živého slova. Bratislava 1980.] – In: *Kultúra slova*, 14, 1980, s. 377–380 (ref.).
O slovách typu *betonáž, reportáž, siláž*. – *Kultúra slova*, 14, 1980, s. 217–219.
Robot – robotizácia. – *Kultúra slova*, 14, 1980, s. 61–62. – Tamže: *Listovka* (s. 92–93).
O slovese *prevádzať* a jeho odvodeninách. – *Nedeľná Pravda*, 13, 1980, č. 37, s. 7.
Avivážne prostriedky. – *Práca*, 18. 2. 1980, s. 3. – Tamže: *Lôžkodeň – lôžkový deň* (8. 9., s. 3). – *Čo „kvári“ našich čitateľov* (1. 12., s. 4).
Keď nejde hora k Mohamedovi... – *Večerník*, 14. 3. 1980, s. 3. – Tamže: *Exotické rastliny – exoty* (4. 7., s. 3). – *Promócia – promováť* (18. 7., s. 3). – *Mať maslo na hlave* (1. 8., s. 3). – *Windsurfing – veterné kĺzanie* (26. 9., s. 3). – *Amatér – profesionál* (7. 11., s. 3).
Štedrý deň. – *Večerník*, 19. 12. 1980, s. 3.

1981

Čudná rozprávka. – *Kultúra slova*, 15, 1981, s. 106–110.

Prevzaté slová v publikácii o poradenskej psychológii. [Koščo, J. – Fabián, D. – Hargášová, M. – Hlavenka, V.: Teória a prax poradenskej psychológie. Bratislava 1980.] – In: *Kultúra slova*, 15, 1981, s. 374–377 (posudok jazykovej stránky publikácie).
Prezencia – prezentácia. – *Kultúra slova*, 15, 1981, s. 63–64. – Tamže: *Detekcia, ale detegovať* (s. 95–96). – *Rovničko = znamienko rovnosti; stejnítko = znamienko totožnosti* (s. 255–256). – *Antipasta* (s. 319–320).
O niektorých termínoch v poľnohospodárstve. – *Nedeľná Pravda*, 14, 1981, č. 38, s. 7.
Čo je to feature? – *Práca*, 9. 3. 1981, s. 4. – Tamže: *Nové slovo preventivár* (8. 6., s. 4). – *Preliečiť – odliečiť* (27. 7., s. 4). – *Stanovište, parkovisko* (5. 10., s. 4). – *Doprava – preprava* (7. 12., s. 4).
O *výrovi* a *víre*. – *Večerník*, 9. 1. 1981, s. 3. – Tamže: *Zastavený – zastavaný* (15. 5., s. 3). – *Skateboard – korčuľbová doska* (31. 7., s. 3). – *„Bacha“ na vec* (28. 8., s. 3). – *Požívanie – používanie* (4. 9., s. 3). – *Pokoj – mier* (18. 12., s. 3).

1982

O rozhlasovom seriáli *Čo nového, Bielikovci?* – *Kultúra slova*, 16, 1982, s. 101–105.

O jazyku rozhlasového seriálu Čo nového, Bielikovci? – Kultúra slova, 16, 1982, s. 198–204.

O socialistickej jazykovej kultúre v NDR. – Kultúra slova, 16, 1982, s. 9–10.

Jazyk rozhlasových hier pre deti a mládež. – In: Jazyk a štýl publicistiky. Zborník príspevkov z vedecko-praktickej konferencie o jazyku a štýle v tlači, rozhlase a televízii. Red. J. Mistrík. Bratislava, Ústredný výbor Slovenského zväzu novinárov 1982, s. 163–166.

Pôsobenie rozhlasu na jazykovú výchovu a zvyšovanie jazykovej kultúry žiakov. – Slovenský jazyk a literatúra v škole, 29, 1982/83, č. 3, príl. s. 3–4.

O slovách *windsurfing* a *skateboarding*. – Kultúra slova, 16, 1982, s. 47–49. – Tamže: O slove *pík* (s. 174–175).

Je u seba – nie je u seba? – Kultúra slova, 16, 1982, s. 284–285. – Tamže: *Čajítka = čajenka* (s. 319). – *Obradník* (s. 383–384).

Čo nového, Bielikovci? – *Nedeľná Pravda*, 15, 1982, č. 4, s. 7. – Tamže: O pomenovaní *detské jasle* (č. 26, s. 7). – Jazyková stránka pozdravov (č. 51, s. 7).

Zem – krajina. – *Práca*, 15. 2. 1982, s. 4. – Tamže: *Rok – roka – roku* (26. 4., s. 4). – Slová so zdvojenými hláskami (20. 9., s. 4).

Guernica – z Guerniky. – *Večerník*, 22. 1. 1982, s. 3. – Tamže: *Idem – nejdem* (5. 2., s. 3). – *Prepis, rovnopis, kópia* (16. 4., s. 3). – *Zahustiť omáčku, ale zhustiť dej* (28. 5., s. 3). – O ukazovacích zámenách (18. 6., s. 3). – *Uhorková sezóna* (30. 7., s. 3). – O slovách (17. 12., s. 3).

Opýtali sme sa Dr. Evy Rísovej, pracovníčky Jazykovedného ústavu SAV, aká je podľa jej názoru jazyková úroveň seriálu Čo nového, Bielikovci? – *Rozhlas*, 1982, č. 9, s. 18.

1983

Bohatsierske byliny v slovenskom rúchu. – Kultúra slova, 17, 1983, s. 273–279.

O jazyku rozprávkových rozhlasových hier. – Kultúra slova, 17, 1983, s. 295–300. – Ďalšie publikovanie: O jazyku rozprávkových rozhlasových hier. – In: *Tvorivé problémy súčasnej rozhlasovej rozprávkovej hry. Materiály zo seminára. Fonozošit č. 60*. Red. J. Chorvátová. Bratislava, Československý rozhlas – Metodicko-výskumný kabinet 1983, s. 5–46.

O jazykovej stránke 2. vydania Základov psychológie. [Boroš, J.: *Základy psychológie*. 2. vyd. Bratislava 1982.] – In: Kultúra slova, 17, 1983, s. 381–383 (posudok jazykovej stránky 2. vyd. publikácie).

Opušťák – priepustka. – Kultúra slova, 17, 1983, s. 63–64. – Tamže: *DAV – o DAV-e či Dave?* (s. 126–127).

Nie je rozšafnosť ako rozšafnosť. – *Nové slovo*, 25, 1983, č. 20, s. 16.

O pomenovacom nominatíve. – *Nedeľná Pravda*, 16, 1983, č. 27, s. 7. – Tamže: O niektorých číslovkových výrazoch (č. 40, s. 7). – *Mať filipa* a čo s tým súvisí (č. 52, s. 7).

Čas – doba, načasovať – prečasovať. – *Práca*, 21. 2. 1983, s. 4. – Tamže: *Úžitkový a užitý* (18. 4., s. 7). – *Predbežný plán, nie predplán* (27. 6., s. 4). – Skloňovanie cudzích priezvisk (12. 9., s. 4). – *Doporučovať, obdržať...* (24. 10., s. 4).

Dostať Oscara. – *Večerník*, 14. 1. 1983, s. 3. – Tamže: *Počet izieb alebo izbovosť* (25. 3., s. 3). – *Panelová diskusia* (8. 4., s. 3). – *Viete, kto sú „senoši“?* (22. 4., s. 3). – *Mať záujem o niečo/na niečom* (26. 8., s. 3). – *Výstavný – výstavnícky* (28. 10., s. 3). – *Vôňa ihličia z chvojiny* (16. 12., s. 3). – O štylizácii inzerátov (19. 12., s. 3).

1984

Názvy výrobkov a ich motivácia. – *Kultúra slova*, 18, 1984, s. 206–214.

Niekoľko poznámok o problematike skúmania názvov výrobkov. – In: *Obsah a forma v slovnej zásobe. Materiály z vedeckej konferencie o výskume a opise slovnej zásoby slovenčiny (Smolenice 1.– 4. marca 1983)*. Red. J. Kačala. Bratislava, Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV 1984, s. 100–104.

Jazyk realistických rozprávkových rozhlasových hier. – *Kultúra slova*, 18, 1984, s. 14–19.

Jazyk moderných rozprávkových rozhlasových hier. – *Kultúra slova*, 18, 1984, s. 42–48.

Jazyk – zbraň mieru. – *Kultúra slova*, 18, 1984, s. 33–35.

Človek, ktorý otriasol treťou ríšou. [Kvitanovič, B.: *Človek, ktorý otriasol treťou ríšou*. Bratislava 1983.] – In: *Kultúra slova*, 18, 1984, s. 284–287 (posudok jazykovej stránky publikácie).

Zapolárie – zapolárny. – *Kultúra slova*, 18, 1984, s. 128. – Tamže: *Kontrolné svetlo – kontrolné svietidlo – kontrolná lampa* (s. 187–188). – *Pochádzkový strešný dielec* (s. 190). – *Polohovadlo – polohovanie* (s. 223–224).

O slove *chozraščot*. – *Nedeľná Pravda*, 17, 1984, č. 11, s. 7. – Tamže: O slovách *rozšafný, rozšafne...* (č. 20, s. 7). – Ide o viac, nielen o kultúru jazyka (č. 37, s. 7). – O názvoch výrobkov (č. 42, s. 7). – O názvoch výrobkov II (č. 43, s. 7). – O názvoch výrobkov III (č. 44, s. 7).

Diapazón záujmov. – *Práca*, 20. 2. 1984, s. 5. – Tamže: *Rad – radový, rád – rádovo* (28. 5., s. 5). – *Problémy s predložkami* (3. 9., s. 5).

Pozdrav *Ahoj!* – *Smena*, 6. 1. 1984, s. 5.

Grahamove, či *grahamové rožky*. – *Večerník*, 30. 3. 1984, s. 3. – Tamže: *Centrum – z centra, ale Centrum – z Centrumu* (1. 6., s. 3). – *Škartácia – skartácia* (10. 8., s. 3). – *UFO – ufón, ufológia* (16. 11., s. 3).

Veľké či malé písmeno? Odstrániť doterajšiu rozkolísanosť v písaní názvov. – Slovnafár, 36, 1984, č. 47, s. 5.
Stretnutie matičných pracovníkov s jazykovedcami. – Kultúra slova, 18, 1984, s. 314–316 (správa o seminári o aktuálnych otázkach súčasnej spisovnej slovenčiny a jazykovej kultúry, konanom 15.–16. 5. 1984 v doškoľovacom stredisku Matice slovenskej v Martine).

1985

Osožná popularizačná knižka s právnou tematikou. [Pávek, F.: Deti očami sudcu. Bratislava 1982.] – In: Kultúra slova, 19, 1985, s. 182–185 (posudok jazykovej stránky publikácie).
Písanie veľkých začiatočných písmen v názvoch niektorých organizačných jednotiek. – Kultúra slova, 19, 1985, s. 54–55.
Dezén a design/dizajn. – Kultúra slova, 19, 1985, s. 190–191. – Tamže: *Aerobic – erobik* (s. 223–224). – *Radovo*, či *rádovo* vyšší? (s. 376–377).
Moc slova. – *Nové slovo*, 27, 1985, č. 3, s. 16.
Akosť – kvalita. – *Nedeľná Pravda*, 18, 1985, č. 1, s. 7. – Tamže: *Tovar – tovary* (č. 31, s. 7). – Viete, čo je „know-how“? (č. 38, s. 7). – *MDJ* (č. 52, s. 7).
Privlastňovacie prídavné mená. – *Práca*, 14. 1. 1985, s. 5. – Tamže: *Dezén – dizajn, reagencia – reakcia* (12. 5., s. 5). – O slovách *sklz, manko, dlh* (1. 7., s. 5). – *Česanie alebo zber chmelú?* (16. 9., s. 5). – *Súčasný – súdobý* (2. 12., s. 5).
Reflektor mladých. – *Večerník*, 8. 2. 1985, s. 3. – Tamže: *TASS je oprávnený vyhlásiť* (24. 5., s. 3). – O *type* a *tipe* (29. 11., s. 3).
Slovesá užívať, používať a ich odvodeniny. – *Vesmír*, 64, 1985, s. 57. – Tamže: O písaní skratiek titulov a vedeckých hodností (s. 297). – Skloňovanie cudzích mien (s. 476). – *Mikrobiálny* alebo *mikrobálny*? (s. 537). – O niektorých nespisovných slovách (s. 596). – O používaní časovej spojky *keď* a opytovacieho zámena *kedy* (s. 657).

1986

Sémantika a úzus sloves *vytipovať* a *vytypovať*. – Slovenská reč, 51, 1986, s. 351–358 (spoluautor F. Kočiš).
Jazyková kultúra v československých štátnych a odborových normách a normách RVHP. – In: Jazyková politika a jazyková kultúra. Materiály z vedeckej konferencie konanej v Smoleniciach v Domove vedeckých pracovníkov SAV 17.–19. apríla 1985. Venované XVII. zjazdu KSČ. Red. J. Kačala. Bratislava, Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV v Bratislave 1986, s. 295–299.

Názvy niektorých chemických indikátorov. – Kultúra slova, 20, 1986, s. 54–55. – Tamže: *Edumetria*, či *edukometria*? (s. 123–124). – *Poster – výveska – panelová výveska* (s. 174–175).

Ako oslovať muža vo funkcii zdravotnej sestry? – Kultúra slova, 20, 1986, s. 385–386.

O faktoroch... – *Nové slovo*, 28, 1986, č. 30, s. 16.
Jazyk a spoločenské príležitosti. – *Nedeľná Pravda*, 19, 1986, č. 23, s. 18. – Tamže:
Keď je muž zdravotnou sestrou (č. 28, s. 18; o pomenovaní muža vo funkcii
zdravotnej sestry).
Vreckovanie, alebo „sáčkovanie“ peňazí? – *Práca*, 17. 3. 1986, s. 6. – Tamže: O ad-
jektívach *účelný* a *účelový* (1. 9., s. 5).
Ako je to s *Medeou*? – *Večerník*, 21. 3. 1986, s. 3. – Tamže: Prázdniny, to je bufet!
(1. 8., s. 3). – Na knedľovú tému (10. 10., s. 3).
Obecný – *všeobecný*. – *Vesmír*, 65, 1986, s. 115.
O používaní slov *čas* a *doba*. – *Vesmír*, 65, 1986, s. 176.
Ležať úhorom – *ležať ladom*. – *Vesmír*, 65, 1986, s. 235.
Niekoľko poznámok k slovu *edumetria*. – *Vesmír*, 65, 1986, s. 296.
Poster – *výveska*. – *Vesmír*, 65, 1986, s. 536.
O slovesách *previesť/prevádzať* a *dôjsť/prísť k niečomu*. – *Vesmír*, 65, 1986, s. 707.

1987

Klenot staroruskej literatúry v slovenčine. – *Kultúra slova*, 21,
1987, s. 210–216.

Vzácný odkaz antiky. [Latinské právnické výrazy a výroky. Vybral, preložil a vý-
kladom doplnil K. Rebro. 2. vyd. Bratislava 1986.] – In: *Kultúra slova*, 21, 1987,
s. 380–383 (rec.).
Nový význam slovesa *zosobniť*. – *Kultúra slova*, 21, 1987, s. 306–307.
Nezamieňajme slová *keď* a *kedy*. – *Nedeľná Pravda*, 20, 1987, č. 4, s. 7. – Tamže: O
slovesách *vytipovať* a *vytypovať* (č. 12, s. 7). – O oslovovaní (č. 48, s. 7).
Písanie interpunkčných znamienok a niektorých značiek. – *Práca*, 25. 5. 1988, s. 5.
– Tamže: O slovách *tip* a *typ* (20. 6., s. 5). – Prechýľovanie názvov hodností a
titulov (14. 9., s. 5).
Izba s rozmermi, nie *o rozmeroch*. – *Večerník*, 19. 6. 1987, s. 3.
Radový – *rádový* – *rádovo*. – *Vesmír*, 66, 1987, s. 235.
O významovej stránke predložky *vďaka*. – *Vesmír*, 66, 1987, s. 475.

1988

Zaujímavá knižka pre deti. [Korandová, M.: Keď pôjdeš s košíčkom. Bratislava
1987.] – In: *Kultúra slova*, 22, 1988, s. 92–93 (ref.).
Kedy používame slovo *strešný*? – In: Pisárčiková, M. a kol.: Jazyková poradňa odpo-
vedá. Red. M. Pisárčiková. Bratislava, Slovenské pedagogické nakladateľstvo
1988, s. 15. – Tamže: Čo je *kondiciogram*? (s. 15). – Čo je *prevádzkovanie ob-
chodnej činnosti*? (s. 15). – Ako sa volá činnosť pri zbere chmeľu? (s. 27–28). –
„Zvídavý“ značí *zvedavý*? (s. 28). – Aký je rozdiel medzi slovami *odchýlka* a
úchylka? (s. 53). – Prečo sa slovo *spád* píše raz s dĺžňom a raz krátko? (s. 53).
– Možno prídavné mená *projekčný* a *projektový* zamieňať? (s. 53). – Aký je
rozdiel medzi *motívom* a *motiváciou*? (s. 53–54). – Je rozdiel medzi *odtlačkom*
a *otlačkom*? (s. 54). – Používame pri vnútrozávodnej preprave *multikar* alebo
multikáru? (s. 54). – Dajú sa slová *tôňa* a *tieň* zamieňať? (s. 69). – Čo je *džez-
balet* a *džezgymnastika*? (s. 69). – Dajú sa slová *doba* a *čas* zamieňať? (s. 69).
– Máme želať *dobré zdravie* alebo *pevné zdravie*? (s. 70). – Pijeme *šampanské*
a či *šumivé víno*? (s. 70). – Prečo vyjadrenie „ísť vyvenčiť psa“ pôsobí neváž-

ne? (s. 73–74). – Možno povedať vetu *Viem správnu cestu?* (s. 74). – Ak sme splnili plán nad 100 %, značí to, že sme ho „preplnili“? (s. 82). – Môžeme linoleum na dlážku „pokladať“? (s. 82–83). – Ako sa dá kratšie nazvať stojan na prášenie kobercov? (s. 102). – Čo znamená sloveso *dokladovať* (s. 102). – Aké sú to *hospodárnostné opatrenia*? (s. 103). – Ako sa dnes volá osoba, ktorá vykonáva pohrebné alebo svadobné obrady? (s. 103). – Prečo pôsobia slová *senáž*, *slamáž* nezvyčajne? (s. 103). – Ako sa volá človek, ktorý niekoho správa na hudobnom nástroji? (s. 103–104). – Vedný odbor zaoberajúci sa teóriou vedy je „vedoveda“? (s. 104). – Používame v slovenčine slovo *megawatt* ako nesklonné? (s. 124–125). – Prečo máme *detektor*, *detekciu*, ale *detegovanie*? (s. 145–146). – Kto fotografuje, je *fotografista* alebo *fotograf*? (s. 146). – Ako treba písať promočné oznámenie: *Viera Nováková bude promovaná na doktorku prírodných vied* alebo *na doktora prírodných vied*? (s. 146). – Je správne použiť predložku *o* v spojeniach *o prestávke*, *vozík o troch kolesách*? (s. 172). – Učíme sa o *Siemens-Martinovej peci* či o *Siemensovej-Martinovej peci*? (s. 186). – Prečo píšeme *rytmus*, ale *algoritmus*? (s. 206). – Ako píšeme slovo *caravan*? (s. 206). – Podľa čoho sa utvorilo pomenovanie *acidofilné mlieko*? (s. 216). – Aký pôvod má slovo *windsurfing*? (s. 216–217). – S čím súvisí slovo *pospas* používané v spojení *dať na pospas*? (s. 217). – Ako súvisí *robotizácia s robotou*? (s. 217). – Odkiaľ máme pozdravy *ahoj* a *čau*? (s. 217). – Odkiaľ máme slovo *sporožíro* a čo vlastne značí? (s. 218). – Aký je pôvod slova *snob*? (s. 218). – Súvisí tovar predávaný v drogériách s drogami? (s. 218). – Strojové súčiastky *masťme* alebo *mažeme*? (s. 223). – Čo je v hudbe *takt* a čo *doba*? (s. 223). – Je *navážka* vždy *navážovanie*? A čo je *navážok*? (s. 223). – Čo je „hmoždinka“? (s. 224). – Máme v slovenčine slovo *paža*? (s. 224). – Čo sú *rumoviskové rastliny*? (s. 224). – Čo je v automobilizme *repasáž*? (s. 224–225). – Ako súvisí *ľad* s frazeologizmom *ležať ľadom*? (s. 237). – Je vyjadrenie *študovať gymnázium* správne? (s. 243). – Pri kontrole sa zistili *nasledujúce*, *nasledovné* či *tieto nedostatky*? (s. 246). – Ak o niekom povieme, že je „u seba“, vyjadríme sa správne? (s. 246). – Je slovo *opušťák* spisovné? (s. 246–247). – Ako sa spisovne volá „kulma“ na ondulovanie vlasov? (s. 247). – Znovu publikované: Dajú sa slová *doba* a *čas* zamieňať? – Práca, 13. 3. 1989, s. 5.

Ako preložiť do slovenčiny české slovo *sešlost*? – Kultúra slova, 22, 1988, s. 58–60 (spoluautorka K. Buzássyová). – Tamže: *Identifikačná*, nie *stotožňovacia nálepka* (s. 365–366).

Stalo sa to vtedy, keď... – Práca, 11. 7. 1988, s. 5.

Forum, z Forumu. – Večerník, 30. 9. 1988, s. 3.

O slovese *vysporiadať sa*. – Vesmír, 67, 1988, s. 115.

O používaní adjektíva *literárny*. – Vesmír, 67, 1988, s. 296.

1989

Dynamika slovnej zásoby súčasnej slovenčiny. 1. vyd. Bratislava, Veda 1989. 440 s. (členka autorského kolektívu).

Ref.: 1. Baltova, J.: Sâpostavitelno ezikoznanie, 1989, č. 1, s. 90–93. – 2. Dudok, M.: Nové v slovenskej jazykovede. – Nový život (Nový Sad, Juhoslâvia), 42, 1990, s. 198–200. – 3. Jordanova, E.: Bâlgarski ezik, 40, 1990, s. 380–381. – 4. Moško, G.: O opise dynamiky slovnej zásoby. – Slovenský jazyk a literatúra

v škole, 37, 1990/91, s. 26–28. – 5. Straková, V.: *Slavia*, 59, 1990, s. 436–438. – 6. Šimková, M.: Slovná zásoba slovenčiny pod „synchronno-dynamickým“ drobnohľadom. – *Kultúra slova*, 24, 1990, s. 250–253. – 7. Brabcová, R.: Zborník Matice srpske za slavistiku, 40, 1991, s. 211–212. – 8. Flegl, V.: O slovní zásobě slovenštiny. – *Český jazyk a literatura*, 41, 1990/91, s. 155–156. – 9. Ruščák, F.: Dynamika v dynamike. – *Romboid*, 26, 1991, č. 7, s. 64–66. – 10. Heinisch, R. – Ohnheiser, I.: *Kritikon Litterarum*, 19, 1992, s. 50–53. – 11. Martincová, O. – Vlková, V.: Slovo a slovesnosť, 53, 1992, s. 224–230. – 12. Neščimenko, G. P.: *Voprosy jazykoznanija*, 1992, č. 6, s. 146–150. – 13. Kowalik, K.: In: *Wokół słownika współczesnego języka polskiego. 3. Zakres selekcji i informacji*. Red. W. Lubaś – F. Sowa. Kraków, Instytut języka polskiego PAN 1993, s. 113–119. – 14. Slančová, D. – Sokolová, M.: *Slovenská reč*, 58, 1993, s. 180–185. – 15. *Sociolinguistica. Internationales Jahrbuch für Europäische Soziolinguistik – International Yearbook of European Sociolinguistics – Annuaire International de la Sociolinguistique Européenne*. 7. Mehrsprachigkeitskonzepte in den Schulen Europas. Multilingual Concepts on the Schools of Europe. Conceptions plurilingues dans l'enseignement européen. Red. M. Ammon – K. J. Mattheier – P. H. Nelde. Tübingen, Max Niemeyer Verlag 1993, s. 259, 261. – 16. Straková, V.: *Slavia*, 59, 1990, s. 436–439.

Sémantické posuny prevzatých slov. – *Kultúra slova*, 23, 1989, s. 237–243.

Názvy strojov, technologických postupov a výrobkov v pekárskom priemysle. – *Kultúra slova*, 23, 1989, s. 345–355.

Výstavba textu v rozprávkových rozhlasových hrách. – In: *Textika a štylistika. Zborník príspevkov z celoštátnej štylistickej konferencie*. Bratislava 29.–31. 1. 1986. Red. J. Mistrík. Bratislava, Univerzita Komenského 1989, s. 95–100.

Za kritiku bez ostňov. – *Literárny týždenník*, 2, 1989, č. 14, s. 4–5 (príspevok do diskusie o *Krátkom slovníku slovenského jazyka*).

Forum – z Forumu. – *Kultúra slova*, 23, 1989, s. 128.

O niektorých skratkových slovách. – *Večerník*, 6. 1. 1989, s. 3. – Tamže: *Chutia vám heiky?* (31. 3., s. 3). – *Názvy desaťročí, storočí, tisícročí* (5. 5., s. 3). – *Nový význam slovesa* (20. 10., s. 3; o slovese *stíhať*). – *To ma netankuje* (28. 12., s. 3).

Dvojvidové slovesá cudzieho pôvodu v slovenčine. – *Vesmír*, 68, 1989, s. 57. – Tamže: *O dvoch chybných spojeniach* (s. 356). – *Skloňovanie pomnožných zemeisných názvov* (s. 596).

1990

O používaní slov *väčšmi* a *viac*. – *Kultúra slova*, 24, 1990, s. 95–96.

Čo znamená slovo *sponzor*? – *Večerník*, 20. 4. 1990, s. 3. – Tamže: *Kandidát – kandidačný* (18. 5., s. 3). – *O oslovovaní* (22. 6., s. 3).

Kráľovnin náhrdelník? – *Kultúra slova*, 24, 1990, s. 64. – Tamže: *Stonôžka – stonožka* (s. 317–319).

Žabomyšie vojny. – *Slovenský denník*, 15. 11. 1990, s. 2.

1991

- O vzťahoch medzi češtinou a slovenčinou. – Slovenský denník, 16. 5. 1991, s. 2; 23. 5., s. 2.
Ako to bolo s Mohamedom a horou. – Slovenský denník, 11. 9. 1991, s. 5.

1992

- Kde sloveso *nechať* nie je vhodné nechávať. – Nedel'ná Pravda, 1, 1992, č. 17, s. 6.
– Tamže: *Štedrý deň* (25. 12., s. 6).
Všímať si *ukazovateľa*, nie *ukazovateľ*. – Večerník, 17. 1. 1992, s. 3.

1993

- Encyklopédia jazykovedy. Sprac. J. Mistrík s kolektívom autorov. 1. vyd. Bratislava, Obzor 1993. 520 s. (členka kolektívu autorov).
Ref.: 1. Dvonč, L.: Nedel'ná Pravda, 2, 1993, č. 38, s. 6. – 2. Gašinec, E.: Všetko o jazyku a štýle pre slovenčinárov a jazykárov. – Slovenský jazyk a literatúra v škole, 40, 1993/94, s. 125–127. – 3. Jarošová, A.: Knižná revue, 3, 1993, č. 17, s. 1. – 4. Dolník, J.: Jazykovedný časopis, 45, 1993, s. 58–60. – 5. Dubníček, J.: Najpodrobnejšie o slovenčine. – Práca, 24. 2. 1994, s. 5. – 6. Chmelík, A.: Na okraj recenzie o Encyklopédii jazykovedy. – Slovenský jazyk a literatúra v škole, 41, 1994/95, s. 12 (k J. Dubníčkovi). – 7. Uhlár, V.: Literárny týždenník, 7, 1994, č. 2, s. 5. – 8. Králik, Ľ.: Slavica Slovaca, 30, 1995, s. 71–73.

- Spytujeme sa na príčinu... – Nedel'ná Pravda, 2, 1993, č. 33, s. 6.

1995

- Lážo-plážo*. – Nedel'ná Pravda – magazín, 4, 1995, č. 36, s. 19.

Prekladateľská činnosť

- Štruktúra semémy. [Hattori, S.: The Structure of the Sememe. – Preprints – XI. svetový lingvistický kongres v Bologni.] – Informačný bulletin, 1973, č. 1, s. 2–6.
Felber, H.: Teoretické a metodologické aspekty medzinárodnej štandardizácie terminológie. – Kultúra slova, 15, 1981, s. 137–145.
Michel, G.: Jazyková kultúra a jazyková estetika. – Kultúra slova, 16, 1982, s. 10–16.
Kriminalistická príručka. Zv. 2. Terminologická a obrazová časť. Slovenské znenie. 2. vyd. Praha, Kriminalistický ústav Verejnej bezpečnosti 1987. 784 s. (spoluprekladatelia F. Kočíš, Š. Michalus).

Redakčná činnosť

- Vesmír, 64, 1985 – 67, 1988 (redaktorka slovenských príspevkov o jazykovej správnosti).

ROZLIČNOSTI

Priezorník. – Pani Jana O. z Banskej Bystrice nám napísala list, v ktorom nás upozornila na slovo *priezorník* v reklamnom texte firmy Twd (predávajúcej remeselnícke potreby) uverejnenom v reklamnom, informačnom a inzertnom týždenníku Pegi (7., 8. 3. 1997, č. 10, s. 1). Slovo *priezorník* je tu v zátvorke vysvetlené synonymným výrazom *kukátko*.

O pomenovaní priezoru na dverách vo funkcii pozorovacieho okienka sa už napísalo viacero článkov. Ich spoločným menovateľom je upozorňovanie na nespisovnosť slova *kukátko* (je utvorené nesystémovou príponou *-tko*, ktorej slovenskou paralelou je prípona *-dlo*) a hľadanie primeraných významových ekvivalentov. Naposledy o tom písali J. Krško (Kultúra slova, 27, 1993, s. 318), ktorý uvádza slová *priezor*, *výzorníček*, *pozorováčik*, a J. Mlacek, ktorý spomína pomenovania *výzierka*, *pozorovacie okienko*, *kuklička* (Kultúra slova, 28, 1994, č. 2, s. 75). Okrem toho sú známe aj výrazy *výzorníček* a *vyzeráčik* (Slovník nesprávnych a správnych výrazov, 1975, s. 125) a pod.

Neologizmus *priezorník* je synonymom vymenovaných jednoslovných a viacslovných pomenovaní. Je odvodený od slova *priezor*, ktoré má v Slovníku slovenského jazyka III (1963, s. 551) tri významy: 1. *tech.* jednoduchý prístroj na zameriavanie pozorovaného objektu, diopter, 2. *tech.* pozorovací otvor, oblôčik, 3. *kniž. zastar.* prehliadka, kým Krátky slovník slovenského jazyka (1989, s. 350) uvádza pri tomto slove už len význam „pozorovací otvor, oblôčik“. Slovo *priezor* teda neoznačuje len pozorovací otvor na dverách, ale akýkoľvek pozorovací otvor. Pomenovanie *priezorník* vzniklo pripojením prípony *-ník* k východiskovému slovu *priezor*. Je to pomenovanie veci podľa miesta výskytu (podobne *úvodník*, *konečník*, *náplečník*). Priezorník sa pri inštalácii niekoľkými otáčavými pohybmi upevní v priezore, pričom najmodernejšie

priezorníky umožňujú používateľovi vidieť z bytu nielen priestor rovno pred dverami, ale aj po ich stranách.

Na záver treba povedať, že neologizmus *priezorník* s významom „vec (nachádzajúca sa v priezore dverí) určená na pozorovanie prichádzajúcich osôb“ je utvorený nielen primerane a priehľadne (*priezor* – *priezorník*), ale je aj komunikačne výhodný, lebo je to jednoslovné významovo špecifikované pomenovanie. Má teda všetky predpoklady na to, aby sa frekventovane používal v komunikačnej praxi slovenskej spoločnosti.

P. Odaloš

OBSAH 62. ROČNÍKA SR

ŠTÚDIE A ČLÁNKY

BAJZÍKOVÁ, E.: Exoforická nadväznosť pri výstavbe textu (na základe esejí R. Krajčoviča)

.....

268

BLANÁR, V.: Nad základnou lexikografickou príručkou

.....

332

DVONČ, L.: Názvy štátov v spisovnej slovenčine

.....

321

FINDRA, J.: Štylistika internetových textov

.....

257

KAČALA, J.: K statusu lexikalizovaných spojení

.....

193

KRÁLIK, Ľ.: Nad dvoma novými dielami slovanskej etymologickej lexikografie

.....

340

KRÁLIK, Ľ.: Niekoľko drobných lexikálnych výkladov (*doreň/dorn, hriška, krásno, krhanie, krhúňňať*)

.....

3

KRÁLIK, Ľ.: Zo slovenskej subštandardnej lexiky: *filcka* „ľahká žena“

.....

154

LIFANOV, K.: Jazyk východoslovenských administratívnoprávnych pamiatok v stredoveku

.....

139

ORGOŇOVÁ, O.: Slovtvorná adaptácia galicizmov v slovenčine

.....

146

ŠIMKOVÁ, M.: Slovnodruhovú príslušnosť výrazov <i>maximálne/maximum, minimálne/minimum</i>	
.....	
.....	274
VAŇKO, J.: Vzťah medzi sémantickou a tematickou štruktúrou textu	
.....	
.....	203
ŽIGO, P.: Gramatické typy slovenských ojkónym (Príspevok k Slovenskému onomastickému atlasu)	
.....	
.....	65
ŽIGO, P.: Kategória času a staršia slovenská urbanonymia	
.....	
.....	129
DISKUSIE	
BUZÁSSYOVÁ, K.: Lexikálna synonymia v slovníkovom spracovaní	
.....	
.....	72
DOLNÍK, J.: O smerovaní k poznaniu používateľa jazyka	
.....	
.....	212
DVONČ, L.: Najnovšie zmeny v oblasti kodifikácie rytmického krátenia v spisovnej slovenčine	
.....	
.....	218
DVONČ, L.: O staršej pravopisnej podobe slova <i>smena</i>	
.....	
.....	283
DVONČ, L.: Prídavné mená od miestnych názvov na <i>-ce</i>	
.....	
.....	87
DVONČ, L.: Výslovnosť cudzích skratiek v spisovnej slovenčine	
.....	
.....	166
HORECKÝ, J.: K teórii jazykovej kultúry	
.....	

80

KAČALA, J.: Východiská teórie a praxe jazykovej kultúry

159

KOČIŠ, F.: Náboženská slovná zásoba a reedícia základných normatívnych príručiek

11

POVAŽAJ, M.: O kodifikácii slov utvorených príponou *-ár, -áreň*, resp. *-ar, -areň*

226

SPRÁVY A RECENZIE

Archívny materiál západoslovenských a východoslovenských nárečí. K. Pa-
lkovič

301

BLANÁR, V.: Teória vlastného mena. P. Žigo

239

BUFFA, F.: Šarišské nárečie. Š. Lipták

361

BUFFA, F.: Zo severošarišskej frazeológie. Š. Lipták

236

DUDOK, M.: Vývin slovakistiky. Štúdie z dejín jazykovednej slovakistiky v
Juhoslávii – 18. a 19. storočie. P. Žigo

359

Jubilantka Eugénia Bajzíkova. J. Dolník

20

Kolokvium mladých jazykovedcov po siedmy raz. M. Koncová

349

MAJTÁN, M.: Z lexiky slovenskej toponymie. P. Žigo	
.....	
179	
MERŠE, M.: Vid in vrstnost glagola v slovenskem knjižnem jeziku 16. stoletja.	
R. Kuchar	
.....	
174	
Na šesťdesiatku PhDr. Štefana Liptáka, CSc. F. Buffa	
.....	
44	
SHORT, D.: Essays in Czech and Slovak Language and Literature. J. Vaňko	
.....	
297	
Slovenčina v historickom kontexte. A. Lalíková	
.....	
99	
Slovenské príslovia a porekadlá. Výber zo zbierky A. P. Zátareckého. I.–II.	
zväzok. J. Skladaná	
.....	
182	
Slovenský preklad kánonického práva. J. Horecký	
.....	
352	
Spisovná slovenčina a jazyková kultúra. J. Jacko	
.....	
56	
Správa o činnosti Jazykovedného ústavu Ľ. Štúra SAV za rok 1996. J.	
Skladaná – I. Ripka	
.....	
288	
Správa o medzinárodnom kolokviu. E. Tibenská	
.....	
93	
Súpis prác doc. Eugénie Bajzíkovej za roky 1986–1995. L. Dvonč	
.....	
22	

Súpis prác prof. Jána Kačalu za roky 1986–1996. L. Dvonč
.....
106

Súpis prác prof. Jána Matejčíka za roky 1992–1996. L. Dvonč
.....
186

Súpis prác prof. Jozefa Mlacka za roky 1987–1996. L. Dvonč
.....
248

Súpis prác Rudolfa Kuchara za roky 1964–1996. L. Dvonč
.....
310

Za profesorom Jánom Matejčíkom (18. 7. 1933–5. 1. 1997). J. Krško
.....
185

Životné jubileum Evy Rísovej. J. Findra
.....
365

Životné jubileum Ivora Ripku. M. Smatana
.....
305

Životné jubileum Jozefa Mlacka. J. Skladaná
.....
244

Životné jubileum univerzitného profesora Rudolfa Krajčoviča. P. Žigo
.....
242

ROZLIČNOSTI

Aziat – aziatka, aziatský. J. Jacko
.....
64

Djakarta – Jakarta – Džakarta. L. Dvonč
.....
125

Katastrofálny a *katastrofický.* L. Dvonč

.....

.....

319

Kostýmovka. P. Odaloš

.....

.....

255

Kvantita v *slove skín.* J. Jacko

.....

.....

189

Priezorník. P. Odaloš

.....

.....

377

Snowboard, snowboarding, snowboardista. J. Jacko

.....

.....

127

INDEX 62. ROČNÍKA SR

- ák, kvantita živočíšnych príd. mien od substantív s touto príponou 223–224
- ár, -áreň, kvantita v slovách s týmito príponami 83; kodifikačné zmeny v slovách s týmito príponami 220–223; 228–234
- aziat, deriváty a kvantita 64
- BAJZÍKOVÁ, E., medailón k šesťdesiatke 20–22; súpis prác za r. 1986–1995 22–26
- BBC, výslovnosť 168–169, 172
- BLANÁR, V.: Teória vlastného mena, recenzia 239–241
- Boh/boh, pravopis a používanie 12–14
- boží/Boží, pravopis a používanie 11–15
- BUFFA, F.: Šarišské nárečie, recenzia 361–364; Zo severošarišskej frazeológie, recenzia 236–239
- CD, výslovnosť 171
- ce, prídavné mená od miestnych názvov na -ce 87–92
- CGT, výslovnosť 169, 170
- CIA, výslovnosť 168–169, 172
- CIC, výslovnosť 169, 172
- dejiny slovenčiny: gramatické typy slovenských ojkónym z predspisovného obdobia slovenčiny 65–71; Slovenčina v historickom kontexte (zborník), správa 99–100; kategória času a staršia slovenská urbanonymia 129–139; jazyk východoslovenských administratívnoprávnych pamiatok v stredoveku 139–146; DUDOK, M.: Vývin slovakistiky. Štúdie z dejín jazykovednej slovakistiky v Južoslávii – 18. a 19. storočie, recenzia 359–361
- dialektológia: BUFFA, F.: Zo severošarišskej frazeológie, recenzia 236–239; archívny materiál západoslovenských a východoslovenských nárečí (F. Pastrnek) 301–304; BUFFA, F.: Šarišské nárečie, recenzia 361–364
- dielo, toto slovo v lexikalizovaných spojeniach 200–201
- Djakarta – Džakarta, výslovnosť a pravopis 125–126
- doktorand, sémantická štruktúra/kontext 84
- doreň/dorn, pôvod a význam 3–5
- DUDOK, M.: Vývin slovakistiky. Štúdie z dejín jazykovednej slovakistiky v Južoslávii – 18. a 19. storočie, recenzia 359–361
- DVONČ, L., ocenenie bibliografickej činnosti 123–124; Slovenskí jazykovedci. Súborná bibliografia slovenských slovakistov a slavistov (1976–1985), recenzia 357–359
- etymológia: pôvod a význam slov doreň/dorn, hriška, krásno, krhanie, krhúňať 3–10; pôvod a význam slova filcka 154–158; dve nové diela slovanskej etymologickej lexikografie 340–347
- exofora, exoforický: exoforická nadväznosť pri výstavbe textu (na základe esejí R. Krajčoviča) 268–273
- FBI, výslovnosť 168, 169, 172
- filcka, pôvod a význam 154–158
- frazeológia: Slovenské príslovie a porekadlá. (Výber zo zbierky A. P. Zátureckého.), recenzia 182–184; BUFFA, F.: Zo severošarišskej frazeológie, recenzia 236–239
- galicizmy: slovotvorná adaptácia g-ov v slovenčine 146–154
- hriška, pôvod a význam 5–6
- ík, kvantita živočíšnych príd. mien od substantív s touto príponou 223–224
- jazyk: j. východoslovenských administratívnoprávnych pamiatok v stredoveku 139–146
- jazyková kultúra: spisovná slovenčina a jazyk. kultúra (zborník), recenzia 56–63; k teórii jazyk. kultúry 80–86; východiská teórie a praxe jazyk. kultúry 159–166; príspevok do diskusie o jazyk. kultúre 212–217

- Jazykovedný ústav L. Štúra SAV, správa o činnosti za rok 1996 288–296
- KAČALA, J., medailón k šesťdesiatke 101–105; súpis prác za r. 1986–1996 106–123
- katastrofálny*, význam a používanie 319–320
- katastrofický*, význam a používanie 319–320
- kolokvium: medzinárodné kolokvium o starších a novších rakúsko-slovenských vzťahoch, správa 93–96; VI. kolokvium mladých jazykovedcov, správa 96–99; kolokvium mladých jazykovedcov po siedmy raz, správa 349–352
- konferencie: 13. slovenská onomastická konferencia, správa 348–349
- kostýmovka*, význam a tvorenie 255
- KRAJČOVIČ, R., medailón k sedemdesiatke 242–244
- krásno*, pôvod a význam 6–8
- krhanie*, pôvod a význam 8
- krhúňať*, pôvod a význam 8–9
- KUCHAR, R., medailón k šesťdesiatke 309–310; súpis prác za r. 1964–1996 310–318
- kvantita: k. v slove *skín* 189–191; kodifikačné zmeny v rytmickom krátení 218–226; 226–235
- lexikografia: Synonymický slovník slovenčiny 72–80; nad základnou lexikografickou príručkou (3. vyd. KSSJ) 332–339; nad dvoma novými dielami slovenskej etymologickej lexikografie 340–347
- lexikológia: náboženská slovná zásoba a reedícia základných normatívnych príručiek 11–19; zo slovenskej štandardnej lexiky (*filcka*) 154–158; (významové) typy lexikalizovaných spojení 193–203
- LIPTÁK, Š., medailón k šesťdesiatke 44–47; súpis prác za r. 1962–1995 47–56
- MAJTÁN, M.: Z lexiky slovenskej toponymie, recenzia 179–181
- MATEJČÍK, J., nekrológ 185–186; súpis prác za r. 1992–1996 186–188
- maximálne/maximum*, slovnodruhovú príslušnosť 274–282
- MERŠE, M.: Vid in vrstnost glagola v slovenskem knjižnem jeziku 16. stoletja, recenzia 174–179
- minimálne/minimum*, slovnodruhovú príslušnosť 274–282
- MLACEK, J., medailón k šesťdesiatke 244–248; súpis prác za r. 1987–1996 248–254
- mliečnik*, kvantita 225
- morfológia: gramatické typy slovenských ojkonym 65–71; slovnodruhovú príslušnosť výrazov *maximálne/maximum*, *minimálne/minimum* 274–282
- nárečia: archívny materiál západoslovenských a východoslovenských nárečí 301–304
- názvy: n. štátov v spisovnej slovenčine 321–331
- NHL, výslovnosť 171
- OECD, výslovnosť 168, 170, 172
- ojkonymá: gramatické typy slovenských ojkonym 65–71
- onomastika: gramatické typy slovenských ojkonym 65–71; prídavné mená od miestnych názvov na -ce 87–92; kategória času a staršia slovenská urbanonymia 129–139; MAJTÁN, M.: Z lexiky slovenskej toponymie, recenzia 179–181; BLANÁR, V.: Teória vlastného mena, recenzia 239–241; názvy štátov v spisovnej slovenčine 321–331; 13. slovenská onomastická konferencia, správa 348–349
- ÖVP, výslovnosť 169
- PISÁRČIKOVÁ, M., medailón k šesťdesiatke 26–31; súpis prác za r. 1963–1995 31–44
- posmievať*, kvantita 224–225
- pravopis: reedícia základných normatívnych príručiek 11–19; p. názvu *Džakarta* 125–126; najnovšie zmeny v kodifikácii rytmického krátenia 218–

- 226; staršia pravopisná podoba slova *smena* 283–287;
 preklad: slovenský p. kánonického práva, recenzia 352–357
 prídavné meno: príd. mená od miestnych názvov na *-ce* 87–92
priezorník, význam a používanie 377
 RIPKA, I., medailón k šesťdesiatke 305–309
 RÍSOVÁ, E., medailón k sedemdesiatke 365–366; súpis prác za r. 1971–1995 367–376
 SHORT, D.: Essays in Czech and Slovak Language and Literature, recenzia 297–301
sila, toto slovo v lexikalizovaných spojeniach 196–197
skín, pôvod, význam, výslovnosť a pravopis 189–191
 skratky: výslovnosť cudzích skratiek v spisovnej slovenčine 166–173
 Slovenčina v historickom kontexte (zborník), správa 99–100
 Slovenské príslovia a porekadlá. Výber zo zbierky A. P. Zátureckého, recenzia 182–184
smena, starší pravopis tohto slova 283–287
snowboard – *snowboardista*, *snowboarding*, pôvod, význam, výslovnosť a pravopis 127
 Spisovná slovenčina a jazyková kultúra, recenzia zborníka 56–63
 spojenie: typy lexikalizovaných spojení 193–203
 synonymia: lexikálna synonymia v slovníkovom spracovaní 72–80
 syntax: exoforická nadväznosť ako výstavbový prostriedok esejí R. Krajčoviča 268–273
 štruktúra: vzťah medzi sémantickou a tematickou štruktúrou textu 203–211
 štylistika: š. internetových textov 257–267
 tvorenie slov: prídavné mená od miestnych názvov na *-ce* 87–92; slovo *snowboard* a jeho deriváty 127; slovotvorná adaptácia galicizmov v slovenčine 146–154
-úci/-uci, kvantita slov s touto príponou 219–220; 227–228
umieráčik, kvantita 224–225
UNRRA, výslovnosť 167, 171
 urbanonymia: kategória času a staršia slovenská u. 129–139
USA, výslovnosť 167, 171, 172
 výslovnosť: v. názvu *Djakarta* 125–126; v. cudzích skratiek v spisovnej slovenčine 166–173
WC, výslovnosť 171
zelenina, toto slovo v lexikalizovaných spojeniach 196

SLOVENSKÁ REČ, 62, 1997 v Hlavný redaktor: *Ivor Ripka* v Výkon-
ná redaktorka: *Silvia Duchková* v Redakčná rada: Ján Bosák,
Ferdinand Buffa, Juraj Dolník, Silvia Duchková, Ladislav
Dvonč, Ján Findra, Juraj Furdík, Eugen Jóna, František Kočiš,
Rudolf Krajčovič, Ema Krošláková, Milan Majtán, Jozef

Mláček, Anna Oravcová, Matej Považaj, Ivor Ripka, František
Ruščák v Redakcia: 813 64 Bratislava, Panská 26

MIČ 49 611

SLOVENSKÁ REČ, časopis pre výskum slovenského jazyka. Orgán Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied. Ročník 62, 1997. Adresa redakcie: 813 64 Bratislava, Panská 26. Hlavný redaktor: I. Ripka. Výkonná redaktorka: S. Duchková. Technický redaktor: V. Radik.

Vychádza šesť ráz za rok. Ročné predplatné Sk 102,-; jednotlivé číslo Sk 17,-. Objednávky a predplatné prijíma Slovak Academic Press, spol. s r. o., P. O. Box 57, Nám. slobody 6, 810 05 Bratislava. Registračné číslo 7089.

Distributed by SAP – SLOVAK ACADEMIC PRESS Ltd., P. O. Box 57, Nám. slobody 6, 810 05 Bratislava, Slovakia.

Objednávky do zahraničia prijíma a vybavuje SLOVART G. T. G. Ltd., Krupinská 4, P. O. Box 152, 852 99 Bratislava, Slovakia.

Distribution rights held by KUBON and SAGNER, P. O. B. 34 01 08, D-8000 München, Germany.

© Slovak Academic Press, spol. s r. o., 1997
Sk 17,-

Súčasťou každej štúdie od 1. čísla 63. ročníka Slovenskej reči je záväzne abstrakt v anglickom jazyku (vrátane preloženého titulku). Abstrakt by mal mať max. 100 slov a obsahovať tzv. kľúčové slová na identifikáciu príspevku v rámci vedecko-výskumnej oblasti.